

Onsdagen den 4 mars

Kl. 9.00–14.30
16.00–16.29

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 12 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade
att *Anders W Jonsson (C)* avsagt sig uppdraget som ledamot i socialutskottet och
att *Sofia Nilsson (C)* avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält *Sofia Nilsson* som ledamot i socialutskottet och *Anders W Jonsson* som suppleant i socialutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i socialutskottet
Sofia Nilsson (C)

suppleant i socialutskottet
Anders W Jonsson (C)

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utbildningsutskottet:
RiR 2020:4 Holdingbolag vid lärosätena – brister i styrning och förvaltning

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner
2019/20:84 till socialutskottet
2019/20:85 till trafikutskottet
2019/20:87 till justitieutskottet

Redogörelser
2019/20:Europo11 till justitieutskottet
2019/20:RJ1 till utbildningsutskottet

Motioner
2019/20:3500 till arbetsmarknadsutskottet
2019/20:3496–3499 och 3501 till näringsutskottet
2019/20:3495 till finansutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Försvarsutskottets betänkanden
2019/20:FöU3 Totalförsvarsdatalag – personuppgiftsbehandling vid
Totalförsvarets rekryteringsmyndighet
2019/20:FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelse-
verksamhet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2019/20:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

*Trängselskatt i
Marieholmstunneln
i Göteborg*

§ 7 Trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg

Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU16
Trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg (prop. 2019/20:30)
föredrogs.

Anf. 1 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Varje mandatperiod kommer det en tidpunkt då man som ledamot i skatteutskottet måste upp i talarstolen och debattera olika varianter av trängselskatter. I dag är det dags igen. Den här gången gäller det Marieholmstunneln i Göteborg.

Jag kan redan nu säga att vi sverigedemokrater önskar avslå regeringens proposition. Vi säger nej till förslaget om trängselskatter i Marieholmstunneln. Jag vill också passa på att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation.

Jag vill ändå ge regeringen ett erkännande: Det saknas inte kreativitet när det gäller att på något sätt ytterligare beskatta människor som vill förflytta sig från punkt A till punkt B med ett motordrivet fordon.

För intjänade och redan beskattade pengar ska man betala bränsleskatt, koldioxidskatt, moms på bränsleskatt och koldioxidskatt och dessutom fordonsskatt. Där kunde man tycka att den stackars bilisten skulle ha gjort rätt för sig, men ack, så man bedrar sig! Vid ett ständigt ökande antal platser i Sverige ska man som bilist dessutom betala en avgift för att passera.

När avgiften väl är införd står det också regeringen fritt att öka den när det behövs ytterligare pengar. Det har vi upplevt här i Stockholmstrakten vid ett antal tillfällen.

I Stockholm och Göteborg betalar man något som kallas trängselavgift. Trängselavgiftens vara eller icke vara kan man diskutera, men själva benämningen antyder ju att trängsel ska undvikas genom att vissa avstår från att åka bil in i stan. Men om man studerar geografin kring Marieholmstunneln ser man att det handlar om något helt annat. Tunneln ska ju leda trafik förbi Göteborg och därmed just undvika trängsel, i det här fallet i Tingstadstunneln. Då minskar trängseln, men är regeringen nöjd med det?

Nej, det är regeringen inte, för då minskar trängselavgifterna från dem som annars skulle ha åkt genom Tingstadstunneln, och då ser man sig tvungen att införa en trängselavgift även i Marieholmstunneln. Den borde väl i så fall benämnas icke-trängselavgift eller samla-in-pengar-till-staten-avgift. Man kan verkligen ifrågasätta om det i praktiken handlar om en trängselskatt.

Regeringen behöver pengar – så mycket har vi förstått. Utöver allt annat har man dragit igång det som kallas Västlänken, ett misskött prestigeinfrastrukturprojekt vars kostnader skenar, och göteborgarna har också förkastat det i en folkomröstning år 2014. Dess framtida nytta motsvarar inte kostnaderna på långt när. Anledningen till att jag tar upp detta är att man i propositionen uttryckligen motiverar trängselskatten med att den ska finansiera Västlänken.

Det är principiellt problematiskt att lägga ytterligare fiskala pålagor på skattebetalare som redan i så stor utsträckning bidrar till den offentliga kassan genom alla de skatter jag tidigare nämnde. I vissa fall kan man förvisso lägga fram argumentet att man vill styra eller styra bort trafik eller att man vill förmå trafikanterna att välja ett annat transportmedel. Man kan också i någon mån förstå att staten vill få in pengar från internationell trafik som passerar exempelvis Öresundsbron.

Men vad gäller just Marieholmstunneln ser vi inte några sådana argument. Det blir en helt vanlig trafikled som kommer att utnyttjas av pendlare och yrkestrafik – bilar som vi vill ska komma fram. Det handlar om arbetande människor, och vi har alla ett intresse av att de stiger upp på morgonen och tar sig till jobbet.

Av den rapport som ledningsgruppen för Västsvenska paketet har låtit ta fram framgår att: ”Trängselskatt i tunneln antas få begränsad effekt på färdmedelsvalet, jämfört med om tunneln inte är skattebelagd.” Det finns ingen förväntad beteendestyrande effekt i det här fallet.

Nu vill jag inte inplantera några dåliga idéer i huvudena på de högt ärade ledamöterna i den här församlingen. Men öppnar man upp för införandet av en skatt här finns det hundratals tunnlar och broar över hela Sverige där man kan ställa ut en digital skattmas, som inkasserar pengar från förbipasserande fordon.

Vi i Sverigedemokraterna vill gå i motsatt riktning. Vi vill sänka skatten för människor som behöver bilen i sin vardag. Därför säger vi av princip nej till införandet av trängselskatt vid Marieholmstunneln.

Och om det saknas pengar – ja, då uppmanar vi regeringen att visa samma kreativitet när det gäller att minska kostnader. Sverigedemokraterna har lagt fram ett stort antal förslag när det gäller detta under de senaste tio åren här i riksdagen, men det lär falla utanför ramarna för dagens debatt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 2 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det vi talar om i dag är trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg. Det handlar alltså inte om trängselskattens vara eller icke vara. Det finns redan trängselskatt i Göteborg, och det finns också en tydlig majoritet för detta i Göteborg.

Men det handlar om att man bygger en ny tunnel, och den kommer att påverka hela systemet med trängselskatt i Göteborg. Trängselskatt är inget som är generellt utbrett över hela Sverige, utan det finns bara i Göteborg och Stockholm, och det har att göra med att det blir enorma bilköer där, speciellt i rusningstrafik. Det är alltså ett sätt att minska väntetiden. Det är en av huvudanledningarna till att man har det.

Även om Marieholmstunneln inte ligger i centrala Göteborg har man kunnat se att trängselskatten gör att trafiken tenderar att flytta en bit utanför, för att komma undan trängselskatten. Det innebär att det blir köer också utanför det lilla centrala området. Därför måste man räkna in de yttre delarna, för annars flyttar man bara köerna.

Det som händer när Marieholmstunneln står klar är att det uppkommer en skattefri väg, till skillnad från de andra, som är belagda med trängselskatt. Det är alltså trafiken ut och in i Göteborg det handlar om. Då kan det uppstå trafikstockning på grund av att trafiken samlas där.

Vi har trängselskatt, och om den ska kunna fungera måste den fungera hela vägen. Som jag nämnde är huvudsyftet att minska köerna och få färre bilar. Detta hänger nära ihop med miljön och minskade utsläpp, men det handlar också om att bidra till finansiering av investeringar. Det handlar om kollektivtrafik, järnväg och vägar. I dag är finansieringen delad mellan staten och Göteborg, ungefär fifty-fifty. Därför är det viktigt att få inkomster för att bygga nödvändiga trafikslag.

När det gäller ikraftträdandet räknar man med att tunneln är färdig 2020, alltså i år, men man vet inte exakt när. Därför får regeringen bestämma exakt när detta ska träda i kraft.

Syftet med byggandet av Marieholmstunneln är att avlasta Tingstadstunneln i Göteborg, där det är mycket trafik. Det ska också göra trafiksystemet mindre sårbart, för det kan ju hända saker som gör att det blir totalstopp – det kan vara en bilolycka eller vad som helst. Om det blir totalstopp på ett ställe är det bra att det finns andra vägar där trafiken kan komma fram.

Trängselskatt i Marieholmstunneln kommer av ett förslag från Trafikverket och Göteborgs kommun. Det är alltså de själva, regionalt, som vill ha detta. Det bygger på en utredning, och detta har lett till regeringens proposition. Propositionen har remissbehandlats, och utslaget är överväg-

ande positivt. En majoritet av remissinstanserna säger ja till förslaget, och det finns ett antal som inte har några synpunkter på det. Det finns även någon enstaka som har synpunkter, men det är ändå ett positivt utfall.

När man tittar på effekterna av trängselskatter i Marieholmstunneln kan man se att det blir en liten förändring för enskilda och företag jämfört med i dag. När det gäller miljön är beräkningen att det kommer att dämpa bilflödet och att framkomligheten kommer att förbättras. När det gäller effekten på de offentliga finanserna är beräkningen att det kommer att bli 25 miljoner kronor mer i intäkter per år. Det är dock viktigt att poängtera att detta inte bara är något som går rätt in i statens kassa, utan det ska användas till investeringar när det gäller trafik i Göteborg.

De administrativa kostnaderna blir drygt 1 miljon kronor. Engångskostnaderna för systemanpassning blir 1 miljon kronor. Investeringskostnaderna för två nya betalstationer vid Marieholmstunneln blir 6 miljoner kronor. Det får man dock ställa mot intäkterna på 25 miljoner kronor, så detta kommer inte att bli någon förlust.

Detta handlar inte om införande av trängselskatt – det har vi redan. Det handlar mer om att vi om vi har det måste fullfölja det fullt ut. Det blir en väldigt märklig halvmesyr om man plötsligt har en skattefri väg där det dessutom riskerar att bli väldigt långa bilköer.

Men trots att det inte handlar om införande av trängselskatt vill jag ge en liten bakgrund till varför man har detta. Som jag nämnde är detta undantag – det är absolut inget som är spritt över hela Sverige, utan det är undantag för Stockholm och Göteborg. Det är en tids- och platsrelaterad skatt. Det handlar inte om dygnet runt och varje dag, utan det är framför allt fokus på rusningstrafik på vardagar, på morgonen och på eftermiddagen. Även dagtid finns det dock en viss avgift. Det är ju mer trafik då än till exempel på helgerna, då det inte är trängselskatt.

Som jag nämnde handlar det om speciella platser där det finns väldigt stora problem med bilköer. Det man hoppas på med detta är att en del människor avstår från onödiga resor. Det är inte huvudfokus, men en och annan sådan resa kan det bli. Det handlar även om att människor kanske kan förlägga sina resor till andra tidpunkter, vilket också innebär en tidsvinst för den enskilde – det blir ju mindre köer om resan sker vid en annan tidpunkt.

Det handlar dessutom om att människor kan samåka. Det går till exempel att vara flera personer i en bil. Det är inte nödvändigtvis så att folk slutar att åka bil, men de kanske åker mer tillsammans. Detta är bra för miljön. Det blir också billigare, och framkomligheten blir bättre.

Sedan finns det andra transportslag som går att välja. När man dessutom använder intäkter från trängselskatt för att till exempel bygga kollektivtrafik kan man till och med utöka möjligheterna för den enskilde att välja olika transportslag.

Även om det inte kallas trängselskatt utan är något helt annat kan man se att det som i dag finns på tåg, hos flygbolag och på färjor lite liknar detta. De mindre attraktiva avgångarna, på tider som folk helt enkelt inte i lika stor utsträckning reser på, är ofta billigare. De attraktiva avgångarna, då många reser, är ofta dyrare. Detta är också ett sätt att se till att trängseln minskar – ju dyrare det blir, desto fler kanske väljer en annan tid att åka. Det är ju samma sak med trängselskatt; det är lägre avgifter på de mindre attraktiva tiderna.

Syftet med trängselskatt är att påverka beteendet hos trafikanterna. En sekundär effekt – och det är inte detta som är huvudsyftet, utan det är verkligen nummer två – är att man får intäkter som i sin tur kan gå till exempel till kollektivtrafik, som är bra både för miljön och för den enskilde. Det blir helt enkelt fler valmöjligheter när det gäller hur människor reser.

Det är också så att tillgång påverkar efterfrågan. Bygger man en ny bilväg som gör att det blir en tidsvinst för den enskilde kommer fler att välja den vägen. Men detta gäller inte bara bilvägar, utan det gäller även om man till exempel bygger en ny tågsträcka och bygger snabbtåg. Det kan leda till att många fler väljer tåg, eftersom de vinner tid på det sättet.

Den intensiva biltrafiken drabbar inte bara miljön och hela samhället, utan den drabbar i väldigt stor utsträckning bilisterna själva. Många väljer bilen på grund av tidsvinsten – för att det ska gå snabbare. Om folk då sitter fast i en bilkö, kanske i en halvtimme eller i en timme, tappar de den tidsvinsten. I de länder som har mest bilköer och där man har minst utbyggd kollektivtrafik spelar det ingen roll hur många bilfiler man har, utan ju fler som åker bil, desto längre väntan blir det. Det blir enormt stressigt. Det är risk att människor kommer för sent till jobbet, och när de äntligen får åka hem från jobbet är det risk att de får vänta och vänta.

Därför är detta minst lika mycket för bilisternas egen skull som för någon annan. Det handlar helt enkelt om att minska köerna och väntetiden.

Det är självklart också bra för klimatet. Jag hörde om en beräkning som visade att ungefär 1 000 människor dör av luftföroreningar i Sverige varje år; det är rätt många. Många drabbas också av stressjukdomar och till och med dödsfall på grund av buller. Det kanske man inte tänker på när man hör detta buller, men det kan faktiskt vara skadligt.

Om vi kan minska biltrafiken är det bra både för dem som verkligen behöver bilen, eftersom det då blir mindre väntetid och lättare för dem att komma fram, och för oss alla. Det blir bättre miljö och bättre hälsa. Valmöjligheterna blir dessutom fler om man också bygger ut kollektivtrafiken.

Detta handlar inte om trängselskatt – det är ett litet tillägg till det här – men det är ändå viktigt att ha denna bakgrund.

Härmed yrkar jag bifall till förslaget att införa trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg.
(Applåder)

Anf. 3 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Vänsterpartiet ställer sig bakom förslaget i skatteutskottets betänkande om trängselskatt i Marieholmstunneln, som råkar ligga i min hemstad Göteborg.

Syftet med förändringen är att förbättra framkomligheten, att förbättra miljön och att bidra till finansiering av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg. Det ideala med sådana här investeringar vore såklart att förena ökad rättvisa med miljöinsatser. Därför behöver vi också i stort ställa om transportsektorn, som i dag står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. En stor del av dem kommer just från bilar.

Däremot sker 90 procent av alla resor med kollektivtrafik i Göteborg med förnybara drivmedel eller med el. Därför borde nolltaxa vara en bärande del i den klimatomställning som måste ske. Att göra det gratis att

resa kollektivt gör det också lättare att lämna bilen. Det är just sådant som trängselskatter faktiskt kan stå för.

Det kommer kanske inte som en chock att Sverigedemokraterna reserverar sig, med tanke på hur de tidigare röstat när det gäller att slakta miljö- och klimatbudgeten. Här får man också förtydliga för dem att det inte bara är de centrala delarna som har trängsel, vilket ledamoten David Lång var inne på. Han säger sig ha studerat Göteborgs geografi, men detta blev ganska tveksamt.

Man kan säga att bilköerna är långa i rusningstrafiken även utanför de centrala delarna. Ni skulle bara se området kring E6:an och vidare mot Tingstadstunneln – ungefär i höjd med Liseberg tar det verkligen stopp i rusningstrafik. Där funkar det inte mer; där är det ett bra stopp.

Jag tycker att de skulle ha gjort ett studiebesök innan de skrev denna reservation för att se hur det faktiskt ser ut och hur delarna ser ut innan man kommer till platsen där Marieholmstunneln ska byggas.

Fru talman! Man kan sammanfatta det som att biltrafiken minskade tydligt när trängselskatten infördes i Göteborg. Utan trängselskatt hade vi sannolikt legat på betydligt högre nivåer i dag än vad vi faktiskt gör. Att inte ha trängselskatt i Marieholmstunneln, när Tingstadstunneln alldeles bredvid har det, hade också haft väldigt negativa effekter på trafiken i stort. Då hade många valt vägen genom Marieholmstunneln i stället för att ta närmaste vägen genom Tingstadstunneln. Om tunneln nu skattebeläggs blir trafikökningen mindre, vilket innebär mindre trängsel.

Det handlar alltså även om hur hållbart man vill bygga och hur man vill dela upp det här. Pengarna kan vi använda till klimatomställningen. Det är precis där de behövs. Vi behöver ju ställa om vårt samhälle och transportsektorn och göra det mycket billigare – eller helst gratis – för människor att resa kollektivt.

(Applåder)

Anf. 4 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! I dag behandlar vi förslag om trängselskatt som ska tas ut för resor genom Marieholmstunneln, som för närvarande byggs under älven i Göteborg. Det är ett beslut som väntas tas med brett stöd. Bara Sverigedemokraterna motsätter sig detta beslut. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Miljöpartiet har varit det parti som historiskt har varit pådrivande bakom införande av trängselskatt. Inte minst gick vi i bräschen för att införa trängselskatt i Stockholm 2007. Då var tongångarna höga, men beslutet visade sig ha så pass positiva effekter att när riksdagen i maj 2010 behandlade förslaget om att införa trängselskatt i Göteborg kunde beslutet fattas i enighet.

Trängselskattens syfte är dubbelt eller kanske snarare trippelt. Den ska bidra till att förbättra miljön men även framkomligheten genom minskad trafik och genom att fördela trafiken jämnare över dygnet. Dessutom bidrar trängselskatten till finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg, bland annat Västlänken, och den nya älvförbindelsen vid Marieholm, som vi ju diskuterar i dag.

Trängselskatten har som sagt flera viktiga funktioner.

Att minska utsläppen av växthusgaser från trafiken är en stor utmaning. Cirka en tredjedel av Sveriges koldioxidutsläpp, fru talman, härrör från

transportsektorn. Vägtrafikens utsläpp utgör mer än 90 procent av utsläppen från de inrikes transporterna. Här behöver det ske en stor förändring om vi ska kunna nå våra klimatmål.

Genom klimatlagen har Sverige satt som mål att vi till 2045 ska ha nått nettonollutsläpp. Det innebär i princip att alla sektorer måste nå nollutsläpp. Endast ett fåtal sektorer kan förlita sig på CCS-teknik. Som enda sektor har transportsektorn dessutom ett etappmål: Till 2030 ska utsläppen från inrikes transporter exklusive inrikesflyget, som ju ingår i EU:s handelsrättssystem, ha minskat med 70 procent.

För att nå klimatmålen räcker det inte att enbart byta bränsle eller att elektrifiera biltrafiken. För att nå målen måste det också ske en omfattande transporteffektivisering, det vill säga minskad trafik.

Här behöver vi arbeta med flera olika styrinstrument. Trängselskatt är ett sådant styrmedel som kan ge incitament att välja kollektivtrafik eller cykel i stället för bil. Det är särskilt viktigt att minska biltrafiken just i städer där det faktiskt finns goda möjligheter till andra alternativ, till exempel genom kollektivtrafik eller cykeltrafik. Då finns det också större möjligheter för den som bor på landsbygden och är beroende av bilen att också kunna få transportera sig i framtiden.

Det är dock inte enbart för att minska växthusgasutsläppen som det är viktigt att minska biltrafiken i våra städer. Varje år dör ca 3 000 personer i Sverige på grund av luftföroreningar orsakade av trafiken. Det är en ganska hög siffra. Man blir förvånad när man hör den. Barn får sämre lungtillväxt och drabbas av astma i högre utsträckning om de bor vid trafikerade gator än barn som bor där det är mindre luftföroreningar. Självklart bör även barn som bor centralt i städer ha rätt att andas ren luft.

Trängselskatten har haft effekten att biltrafiken faktiskt har minskat. Man bedömer att trafikflödena är 7–8 procent lägre än före införandet. Det här påverkar såklart såväl klimatutsläppen som luftkvaliteten och trängseln. Därför är trängselskatten ett viktigt styrmedel.

Trängselskatten är också en viktig del av finansieringen av ny infrastruktur i form av Västsvenska paketet, som förutom Marieholmstunneln innehåller flera viktiga satsningar på kollektivtrafiken och järnvägen. På Västsvenska paketets hemsida kan man läsa att målet är att antalet resor med kollektivtrafik ska ha fördubblats till 2025 jämfört med 2006 års resande. Västsvenska paketet innehåller flera satsningar på till exempel nya knutpunkter, fler busskörfält och längre perronger samt nya system för trafikinformation.

För att skapa bättre framkomlighet bygger man ca 60 kilometer nya busskörfält längs med infartslederna och i Göteborgs centrum. När tågtunneln under Göteborg – Västlänken, som vi hörde om här tidigare – blir klar blir det nya knutpunkter i Göteborg vid Centralen, vid Korsvägen och vid Haga. Dessa avlastar Drottningtorget och Brunnsparken och gör centrum mindre sårbart för trafikstörningar.

Det här är viktiga investeringar för att vi ska kunna ställa om transportsektorn och få en mer hållbar trafiksituation.

Västlänken är en ca 8 kilometer lång järnväg för pendel- och regiontåg. Merparten går i tunnel genom de centrala delarna av staden. Det har varit ett omdebatterat projekt men är väldigt viktigt för att vi ska ha möjlighet att öka resandet med tåg på järnvägen. Göteborg har ju hittills varit en så

kallad säckstation, vilket har en förmåga att stoppa upp trafiken och begränsa tillgängligheten i trafiksystemet.

Beslutet i dag handlar dock bara om att trängselskatt ska tas ut även i Marieholmstunneln för att undvika att det ska bli en avgiftsfri så kallad smitväg för biltrafiken. Om tunneln inte skulle omfattas av trängselskatten skulle trafiken där såklart bli större, och intäkterna från trängselskatten skulle minska. Man bedömer att intäkterna skulle bli ca 10 miljoner lägre än i dag. Med trängselskatt väntas i stället skatteintäkterna öka med 15 miljoner kronor per år.

Ur ett fiskalt perspektiv och ur ett statsbudgetperspektiv får man väl ändå anse att det här rör sig om modesta summor. Men för att nå de övergripande målen med trängselskatten gällande såväl miljö och klimat som framkomlighet och bidrag till finansieringen av viktig infrastruktur är det viktigt att även Marieholmstunneln omfattas av trängselskatten.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Unga lagöverträdare

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU30

Unga lagöverträdare

föredrogs.

Anf. 5 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 19 under punkt 16, Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare. Andra får fördela gracerna i övrigt.

Dagens kriminalpolitik handlar väldigt mycket om bilder av hur vårt samhälle gestaltar sig, hur det uppfattas och hur det egentligen är. Dessvärre präglas också våra bilder av en mer svartvit karaktär – monokroma och ibland med gråskalor. Men alltför ofta blir det en etta och en nolla.

Ibland när någon försöker kliva fram i den offentliga debatten och prata om till exempel unga lagöverträdare och skjutningar blir det inte sällan en hetsig moteld från Twitteradeln. Att lyfta upp den växande ojämlikheten, de bakomliggande orsakerna till integrations- och segregationsproblemen, leder ofta till en högljudd opposition som hävdar att man relativiserar. Detta är naturligtvis djupt sorgligt på många olika sätt eftersom politikens uppgift är just att fördjupa debatten och nyansera bilder.

Om man ska leta efter människor som ger en bra och nyanserad bild av till exempel ungdomsbrottsligheten hittar man dem inte sällan hos våra områdespoliser i de hårdast drabbade områdena. De ger oftast en klok och balanserad bild som vi i politiken inte alltid klarar att möta. Vi har här i kammaren så ofta haft en diskussion om att det inte är en polisiär fråga eller en straffrättslig fråga att möta de enorma utmaningar som det innebär när våra unga människor skjuter ihjäl varandra, rånar eller på andra sätt hamnar i problem – och framför allt skapar problem för andra.

I det sammanhanget kan man säga att vi inte alltid når fram till begreppet att ha två saker i huvudet samtidigt. Är våra ungdomar på glid, utifrån

Prot. 2019/20:81

4 mars

Trängselskatt i

Marieholmstunneln

i Göteborg

Unga lagöverträdare

ett metaperspektiv? Nej, troligen har vi den mest skötsamma, nyktra, kanske till och med konservativa ungdomsgenerationen på länge. De sitter hemma och tittar på sociala medier, de dricker inte i samma omfattning som för 20 år sedan, de slår inte varandra på käften utanför krogarna längre, utan det är relativt lugnt på många håll och kanter. Den bilden måste också berättas.

Det sägs att alla generationer blir sämre och att det var bättre förr. Det finns en gammal faktoid om en dialog mellan Sokrates och Platon där de beskriver att unga människor inte har hyfs, reser sig inte upp för äldre och så vidare. Det är en faktoid; ett i allra högsta grad felaktigt citat.

Däremot finns från antikens Grekland berättelser om hur de vuxna på olika sätt försöker skapa regelverk, inte minst i en av dialogerna mellan dessa två filosofer. Låt mig få återge något här.

De yngre bör iaktta en passande tystnad i äldres närvaro, stiga upp för dem, lämna dem plats, ha omvårdnad om sina föräldrar, iaktta vissa regler angående hårets klippande, kläder, skodon, hela sitt uppträdande samt allt annat dylikt. Så säger Sokrates till Platon.

Eftersom det är en dialog svarar Platon, som den gode elev han är, följande: Ja, självklart har du rätt.

Då säger Sokrates: Men det vore väl enfaldigt att lagstifta om något sådant. Dylik lagstiftning förekommer ej heller, och några påbud i den vägen i ord eller skrift skulle ej bli bestående.

Självklart säger hans följsamma elev: Naturligtvis inte.

Det är ingen faktoid utan en ren översättning från de grekiska urkunderna.

Detta innebär att vad Sokrates säger till Platon är att det mycket handlar om normer och värderingar. Vi kommer inte att här i kammaren kunna lösa alla problemen med spetsig lagstiftning eller beslut inom det finanspolitiska området om fler poliser eller fängelseplatser. Vi måste naturligtvis också titta på hur vi betar oss mot varandra och vilka normer vi följer i våra relationer. De normerna skapas i skolan, i kamratskapet, i idrottsrörelsen, så småningom kanske också på logementen, om vi förhoppningsvis återinför den allmänna värnplikten, och de förekommer naturligtvis också i familjen.

Det finns ett antal konkreta frågor att hantera i betänkandet. Där finns frågan om ungdomsdomstolar. Vidare finns den fråga som kanske har debatterats allra mest, nämligen straffreduktion för ungdomar.

Det har för oss socialdemokrater varit en resa, och om jag ska vara lite självkritisk beror det på att vi har suttit fast i ett synsätt om hur fängelser ser ut och verkar. När jag började intressera mig för socialpolitik och undervisade på 80- och 90-talen sa man alltid att fängelse är en skola i brott. Jag brukar säga att den svenska Kriminalvården är en av våra svenska myndigheters vackraste små juveler. Det finns många myndigheter som går på knäna eller har fel och brister, och det gäller självklart också Kriminalvården, men den är i ett internationellt perspektiv en världsledande verksamhet där man faktiskt ser att återfallsfrekvensen sjunker, vilket är oerhört ovanligt i andra länder. Man lyckas hålla anstalterna drogfria. Verksamheten blir sakt men säkert alltmer vetenskapligt grundad i fråga om vilka program och utbildningar som erbjuds och hålls i institutionerna. Fängelse är kanske, på många sätt, inte en skola i brott jämfört med att vistas ute på gatan i dessa gängmiljöer.

Det finns också en aspekt att straff är straff. Det är den ena delen av den kriminalpolitiska verktygslådan. Men här kan dessa ungdomar, även de som avtjänar ett fängelsestraff, få möjlighet att gå färdigt en grundläggande utbildning, det vill säga klara grundskolan eller få en yrkesutbildning. Det perspektivet måste vi anlägga när vi gör en resa från att ha sagt blankt nej till straffreduktion till att försöka fundera över andra verktyg för att möta nya utmaningar framöver.

Alla som sitter i det här rummet har besökt fängelser. Jag besökte hälften av alla anstalter och häkten under förra mandatperioden, och jag måste säga att jag blev oerhört imponerad av personalen och verksamheten som finns på anstalterna i dag.

De utmaningar som finns och är reella – trots att vi kan se att kriminaliteten bland ungdomar inte ökar i omfattning i fråga om anmälningar eller utsatthet, även om siffran gått upp något det senaste året – ska vi ta tag i med största kraft. Vi ska använda alla redskap i verktygslådan som samhället och rättsstaten har till sitt förfogande, och vi kommer aldrig att ge oss innan vi får ett tryggt och bra samhälle även för våra unga.

(Applåder)

Anf. 6 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Jag kommer inte att vara lika filosofisk som Petter Löberg. Eftersom jag är finne från början tänker jag i stället hålla mig till verkligheten.

I dag ska vi debattera motionsbetänkandet *Unga lagöverträdare*. Jag yrkar bifall till reservation 17.

Det råder ett mycket allvarligt läge i Sverige när det gäller unga brottslingar. Den grova brottsligheten bland unga kräver tydligare och snabbare reaktioner från samhället. Socialtjänsten måste prioritera det brottsförebyggande arbetet så att färre unga väljer brottets bana.

Vi moderater vill ge en utredare i uppdrag att ta ett samlat grepp om lämpliga brottsförebyggande åtgärder.

Unga under 15 år som misstänks för våldsbrott har ökat med nästan 40 procent sedan 2015. Ungdomsrånen har ökat kraftigt under flera år. Under 2019 ökade personrånen mot unga med 31 procent jämfört med 2018 från redan höga nivåer. De har alltså under ett år ökat med 31 procent. Det är otroligt mycket – och mycket allvarligt.

Sedan 2014 har ungdomsrånen ökat med hela 125 procent – från 1 098 till 2 484. Ofta är det personer under 21 år som begår dessa ungdomsrån.

Utöver dessa siffror finns ett stort mörkertal. Många unga vågar helt enkelt inte anmäla eftersom de är rädda för hämnd.

Fru talman! Nyligen presenterade regionpolischefen Carin Götblad en rapport om ungdomsbrottslighet. Den visar en skrämmande utveckling.

Rapporten visar att våldet är grovt – våld mot huvudet, sparkar, pistolhot och hot om att döda, bränna med tändare och hugga med matkniv.

Polisens ungdomsutredare i Haninge kommun uppger att rånen ofta utförs av en grupp gärningsmän. De är maskerade och klädda i liknande kläder för att man inte ska kunna identifiera dem senare. Poliserna uppger att rånarna betar sig som förhårdade brottslingar trots att de är unga. Rånarna är inte bara ute efter saker, utan de vill förnedra brottsoffret.

Ett fall som nyligen uppmärksammades var Liam. Han rånades, och sedan urinerade rånarna på honom. De urinerade på brottsoffret!

Detta handlar inte om sociala klyftor. Det handlar om förakt mot andra människor. Det handlar om ungdomsrånare som totalt saknar empati för andra människor.

Tänk er brottsoffret när han går ute på gatan och helt plötsligt blir omringad av fyra fem rånare som är maskerade. De sätter kniven mot hans hals, tar allt han har och tvingar honom ned på knä. Sedan urinerar de på honom.

Det är så vidrigt att jag saknar ord. Jag tänker på brottsoffret och hur dennes liv försämras och begränsas, kanske för alltid.

Ungdomspolisen i Haninge säger så här: ”Rånarna kan få ungdomstjänst ett antal timmar. Jag kan förstå om målsägare är rädda och inte vill gå vidare om det inte blir så mycket konsekvenser för gärningsmannen.”

Dessa ungdomsbrottslingar måste stoppas. Det går inte att gulla med dem längre. Man måste helt enkelt ta i med hårdhandskarna. De ska bort från våra gator.

Vi moderater har nyligen presenterat ett åtgärds paket mot ungdomsbrottsligheten. Bland annat vill vi att fler unga brottslingar ska tvångsomhändertas enligt LVU. Detta kommer dock inte att räcka för unga personer som begått grova brott och där återfallsrisken är stor. Vi vill att fler av dem ska häktas. Vi moderater vill inrätta särskilda ungdomshäkten för detta. Men dessa förslag ingår inte i detta betänkande, så jag lämnar dem tills vidare.

Jag känner faktiskt ingen sympati med de rånare som förnedrar brottsoffer på detta sätt. Det går inte att ursäkta det med sociala klyftor, fattigdom eller andra ursäkter. Man gör bara inte så.

Fru talman! Vi moderater har många bra förslag i detta betänkande. Men jag kan inte ta upp alla, så jag nämner bara ett par.

Det bör inrättas särskilda ungdomsdomstolar för att döma i LVU-mål och i mål där barn och unga under 18 år är åtalade för brott. Detta naturligtvis för att hanteringen ska bli snabbare och säkrare.

Vi föreslår också att det ska skapas möjlighet att under pågående brottmålsprocess förordna om utgångsförbud under kvällar och helger. Detta ska kunna kombineras med fotboja. Syftet är naturligtvis att snabbt kunna bryta ett kriminellt beteende. Nu är det ju så att unga personer som har begått ganska grova brott ibland inte ens förhörs, utan en halvtimme senare är de ute med sina kompisar på torget och fikar. Det ger inte rätt signaler.

Fru talman! I dagsläget finns en straffrabatt för unga gärningsmän mellan 18 och 20 år. En 18-åring får 50 procent rabatt på straffet, och en 20-åring får 25 procent. Detta trots att de är myndiga. Det anser vi moderater är helt fel. Vi vill ta bort det helt och hållet.

Vad regeringen vill är ganska oklart. På Socialdemokraternas hemsida står det: ”Slopa ungdomsrabatten. Nu döms personer som är mellan 18–20 år till kortare straff. Vi menar att personer som har fyllt 18 år vuxna och ska betraktas som vuxna i lagens mening.” Det står alltså på Socialdemokraternas hemsida i dag.

Efter gängsamtalet presenterade regeringen ett förslag i sitt 34-punktsprogram som skulle innebära att i de flesta fall skulle straffrabatten fortsätta att gälla. Så här lyder den punkten i programmet: ”Avskaffa straffreduktionen för unga vuxna vid grov brottslighet. Ungdomsreduktionsutred-

ningens förslag genomförs vad gäller upprepad grov brottslighet där en person i åldern 18–20, som tidigare dömts för brott där minimistraflet är ett års fängelse, ska dömas för ett nytt brott med minimistraflet två års fängelse.’

Då ska man komma ihåg att minimistraflet för rån är ett års fängelse. Förslaget i 34-punktsprogrammet innebär alltså att en 20-åring som tidigare dömts för flera rån och på nytt döms för rån får straffrabatt – för rån efter rån efter rån.

När vi skulle justera detta betänkande i justitieutskottet skulle vi få igenom ett tillkännagivande om att straffrabatten ska avskaffas helt. Men på sittande möte ändrade sig Socialdemokraterna. De anslöt sig till Liberalernas reservation, som innebär att straffrabatten avskaffas för återfallsförbrytare.

Några timmar senare gick justitieutskottets ordförande, socialdemokraten Lundh Sammeli, ut och informerade att man inte hade ändrat uppfattning utan stod fast vid 34-punktsprogrammet.

Det här är ju helsnurrigt. Vad menar man egentligen? 34-punktsprogrammet innebär alltså att man kan få straffrabatt för rån efter rån efter rån eftersom minimistraflet är ett års fängelse. Men enligt Liberalernas reservation i betänkandet får man inte straffrabatt när man är återfallsförbrytare. Det är ju två helt olika saker.

Sedan ett par år finns det ett färdigt förslag gällande avskaffande av straffrabatten. Regeringen har inte kommit med något förslag. Därför har vi lagt fram ett utskottsinitiativ om avskaffande. Initiativet är bordlagt i justitieutskottet och kommer att behandlas inom kort.

Oj! Tiden går fort när man är lycklig, började jag säga.

Ett axplock från 2019: 257 sprängdåd och 320 skjutningar. Ungdomsrånen har ökat med 31 procent. Våldtäkterna har ökat med 6 procent. Allt detta på ett år.

Regeringen har misslyckats kapitalt med att bekämpa brottsligheten. Men det är ju inte så konstigt när man har en statsminister som skyller det mesta på Alliansens skattesänkningar. De bortförklaringarna är faktiskt pinsamma.

Sverige behöver en ny regering, och vi moderater är redo. Vi står alltid på brottsoffrens sida.

Avslutningsvis, fru talman, tillbaka till straffrabatten. Jag skulle vilja veta av Petter Löberg vad som gäller nu för Socialdemokraterna. Är det 34-punktsprogrammet? Jag ser ju att Lundh Sammeli inte är här. Är det det som gäller, Petter Löberg, eller är det betänkandet som gäller? Och talar du för hela regeringen, eller talar du för Socialdemokraterna med tanke på vad som står på er hemsida?

Man måste också notera att Miljöpartiet, som är det andra regeringspartiet, inte ens är här. De finns inte ens på talarlistan, så de tycker tydligen att ungdomsbrottslighet är oviktigt. Eller också är det så att regeringspartierna tycker olika.

Petter Löberg! Vad är det som gäller – är det 34-punktsprogrammet, eller är det detta betänkande? Och är det hela regeringen eller bara Socialdemokraterna som talar?

(Applåder)

Anf. 7 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Jag begärde replik inte för att svara på frågor utan för att ställa frågor.

Du beskrev det här rånet mycket målande, Ellen Juntti, och avrundade med att säga att så här gör man inte. Där är vi till hundra procent överens. Det är också straffbelagt. För den typen av gärningar har vi hårda straff, och det ska vi ha.

Men är inte riksdagsledamot Juntti intresserad av att veta varför den gärningen ägde rum? Det är min fråga.

Anf. 8 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Varför de gjorde det håller polisen förhör om och frågar. Faktum kvarstår att så här gör man bara inte. Sociala klyftor, fattigdom eller vad det än må vara spelar ingen roll. Man gör inte så här. Det går inte att bortförklara med att man haft en taskig barndom eller en fattig barndom. Man gör inte så här, och gör man det ändå ska man ha ett straff.

Men varför vill inte Petter Löberg svara när det gäller straffrabatten? Är det fortfarande 34-punktsprogrammet som gäller, som Lundh Sammeli sa? Eller är det det som står på Socialdemokraternas hemsida – att straffrabatten ska avskaffas helt? Eller är det det som står i betänkandet? Nu måste faktiskt regeringspartierna och regeringen säga hur de vill ha det. Det är tre olika förslag. Vad gäller för Socialdemokraterna? Vad gäller för regeringen?

Anf. 9 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan kommer vi att få vid voteringen i eftermiddag. Det är ingen tvekan om den saken.

Det är fascinerande att Ellen inte vill veta bakgrundsfaktorerna när det gäller brottslighet. Detta är ett av de stora systemfelen i svensk kriminalpolitisk debatt. Man orkar inte fundera på hur det kan komma sig att en människa kan gå från att vara ett barn till att bli en förhårdad brottsling. Man orkar inte fundera på hur det kan komma sig att normala människor som på ett positivt sätt haft drömmar, idéer och tankar om hur de vill ha sina liv kan bli människor som gör gärningar som skulle kunna vara med i en skräckfilm. Det är fruktansvärda, straffbelagda gärningar som de naturligtvis ska ta konsekvenserna av.

Vi vet faktiskt vilka orsakerna till detta är. Vi vet att det är bristande skolresultat och misslyckanden i tidig ålder. Vi vet att det handlar om olika psykiska diagnoser. Vi vet att det också, inte enbart, handlar om ett samhälle som har dragits isär. Detta är grundläggande forskning. Åtminstone sedan 1800-talet har kriminologer och sociologer varit medvetna om att det är detta som är bakgrunden.

Ska vi ta varandra i hand i politiken och lösa detta på riktigt duger det inte att enbart peka finger och komma med enkla lösningar. Det handlar i högre utsträckning om att bygga ett samhälle som gör att det inte blir brottsoffer och att dessa brott inte äger rum. Detta görs inte med enbart fingerpekande, utan det görs också med andra redskap: en god skola, en bra socialtjänst och stöd till föräldrar och familjer i kris.

Anf. 10 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Först och främst ska jag bemöta detta med att vi inte skulle orka se. Jag har varit polis i 30 år. Jag har nog sett det mesta. Jag orkar också se det mesta.

Jag tror att Petter Löberg missade vad jag började med. Vi moderater vill ge en utredare i uppdrag att ta ett samlat grepp om lämpliga brottsförebyggande åtgärder. Det går knappt att säga det klarare än så. Vi vill förebygga brott. Det är ju det som är det absolut bästa. Men om man väljer att ändå begå vidriga brott ska man få sitt straff.

De flesta märkte nog att Petter Löberg inte riktigt ville svara på det här med straffrabatten. Det är alltså fortfarande oklart. Är det, som Lundh Sammeli sa, 34-punktsprogrammet som gäller? Vad jag har förstått har han inte tagit tillbaka det, trots att han är ordförande i justitieutskottet. Enligt Socialdemokraternas hemsida vill ni ta bort den helt och hållet, och i detta betänkande säger ni att den ska tas bort för återfallsförbrytare.

Det är tre olika besked. Socialdemokraterna sitter i regeringen. Ni ska lämna klara besked så att svenska folket och alla människor som bor här vet vad som gäller. Men det gör ni inte. Ni svamlar och ger tre olika besked. Okej, då får vi väl se. Ni får bekänna färg vid voteringen i eftermiddag. Jag tycker att Petter Löberg, som är regeringens representant här, klart och tydligt skulle kunna säga vad ni egentligen tycker, men det gör han inte.

Det andra regeringspartiet, Miljöpartiet, är inte ens här. Tycker de att ungdomsbrottslighet är så oviktigt att de inte ens är här? Eller är det en rejäl spricka i regeringssamarbetet? Det tror jag nästan.

(Applåder)

Anf. 11 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi justitieutskottets betänkande *Unga lagöverträdare*. Betänkandet innehåller flera tillkännagivanden och många nödvändiga förslag som inte är en del av utskottets förslag. Jag tänkte ägna min tid åt att fokusera på sådant som särskilt behöver genomföras för att bryta brottsligheten hos unga lagöverträdare.

Vi sverigedemokrater har i flera år arbetat för att få bort ungdomsrabatten. En ung person som har fyllt 18 men inte 21 år får i dag ett automatiskt avdrag på sitt straff. Den som är 18 år får 50 procent av straffet, och en 20-åring får tre fjärdedelar. Så är det endast på grund av att de är under 21 år.

Det är inte ovanligt att den unge även får ytterligare rabatt på grund av personliga omständigheter, så kallade förmildrande omständigheter. Det finns exempel där en 18-åring dömts för våldtäkt till två års fängelse men på grund av rabattsystemet endast fått två månaders fängelse.

Det är många unga vuxna som redan långt innan de ens fyllt 15 år fastnat i en kriminell livsstil och hamnat i kriminella gäng. Att i dessa fall ge den unge rabatt på påföljden blir direkt kontraproduktivt. Det blir en signal om att den unges kriminella livsstil inte tas på tillräckligt allvar.

Det krävs att samhället markerar direkt mot handlingar som aldrig kommer att tillåtas. Vi kan inte lösa den eskalerande kriminaliteten med fler fritidsgårdar och frivilliga samtal.

Det är drygt 40 år sedan vi sänkte myndighetsåldern från 21 till 18 år. Att vara myndig innebär flera rättigheter, men det innebär också flera skyldigheter. Ibland tenderar vi i Sverige faktiskt att glömma bort just den sistnämnda delen. Att förbise skyldigheter är inte att bry sig om – det är faktiskt tvärtom.

Denna fråga har Sverigedemokraterna drivit länge. Samhället behöver tydligt markera att det inte finns någon prova-på-kriminalitet, som Centern, Liberalerna och regeringen aktivt valt att ta strid för i sitt gemensamma tillkännagivande. Är man myndig ska man dömas utifrån sina handlingar, och det gäller alla. Även det första våldtäktsoffret förtjänar upprättelse. Även den myndiga förstagångsförbrytaren måste möta konsekvenserna av sitt handlande.

För alla partier och politiker som värnar brottsofferperspektivet är rimliga straff, där myndiga personer inte får rabatter, viktigt. Det är provocerande för brottsoffer som utsätts för allvarliga brott av 17-, 18-, 19- och 20-åringar att en del av dem till och med inte får något straff. Det har hänt att någon som är 17 år dömts för grov misshandel men inte till fängelse utan till ungdomstjänst i mellan 35 och 70 timmar. Brottsslingen är direkt ute på gatan igen och kan fortsätta begå nya brott.

Fru talman! Vi ser att kriminaliteten sjunker allt lägre ned i åldrarna. Flera av de unga kriminella i dag har hunnit bli yrkeskriminella långt innan de fyllt 18 år. Yngre i utanförskapsområden används som hantlangare till äldre kriminella, och det är inte ovanligt att 15-, 16- och 17-åringar begår mycket grova brott som mord, misshandel och våldtäkt.

Den samhällsutveckling som vi ser i dag kräver utökade möjligheter för samhället att ingripa mot de allt yngre individer som riskerar att involveras i kriminella miljöer. Många yrkeskriminella har påbörjat sin kriminella bana långt innan de fyllt 15 år.

Som det fungerar i dag har polisen inte några befogenheter att göra något när kriminella är under 15 år. De överlämnas i stället till sociala myndigheter utan några kännbara konsekvenser.

Ett exempel är ett fall i helgen. Det var en 14-åring som ägnade sig åt fickstöld. Personen överlämnades till den sociala myndigheten. Det fanns elva öppna ärenden, och personen var misstänkt för samma typ av brott. Den unge greps återigen senare under helgen, misstänkt för en ny fickstöld. Personen överlämnades återigen till den sociala myndigheten utan någon konsekvens mer än ett frivilligt samtal. Vad ger det egentligen för signaler?

Enligt samma princip som att betyg i skolan i tidig ålder fungerar som ett viktigt signalsystem när något är fel ska vi möta och bekämpa brottslighet i ung ålder. Tidiga reaktioner ger utrymme för nödvändiga åtgärder. Den som snabbt möter en konsekvens av sitt handlande tenderar att framgent förhålla sig till just denna konsekvens.

För att man tidigt ska kunna markera att kriminellt beteende inte är accepterat från samhällets sida och att det leder till konsekvenser föreslår därför Sverigedemokraterna en sänkt straffmyndighetsålder. Straffmyndighetsåldern behöver revideras. Vi måste kunna ta även ungas brottslighet på allvar. Är du gammal nog att begå grova brott är du gammal nog att möta en konsekvens av ditt handlande.

Fru talman! Det talas om att skolan måste bli bättre, att samverkan måste bli bättre och att samhället måste bli bättre på att fånga upp barn på glid. Det talas om fler poliser, strängare straff för vuxna och om barns rättigheter i samhället. Men när det gäller brottslighet riktas den omsorgen i första hand mot de kriminella, inte mot brottsoffren, som i många fall själva är barn.

Det ska aldrig vara så att ett brottsoffer som blir nedsparkat, som blir misshandlat och som får ärr för livet ska tvingas möta gärningsmannen strax därefter. Tyvärr är det exakt det som händer i Sverige i dag, och det är något som vi sverigedemokrater aldrig kommer att acceptera. De som accepterar detta sviker inte bara offret och dess anhöriga. De sviker dessutom alla de människor som riskerar att bli nästa offer.

Svensk lagstiftning är förlegad och inte anpassad till verkligheten.

Fru talman! En kombination av polisens pågående projekt om snabbare lagföring och att ungdomsrabatten tas bort skulle ge en bra effekt. Samverkan mellan myndigheter och polis samt en fungerande skola är också avgörande för att minska nyrekrytering av unga kriminella.

Rejåla konsekvenser på riktigt, snabb lagföring, ett aktivt arbete med samverkan mellan de aktörer som verkligen kan göra skillnad är nyckelfaktorer i arbetet med att skapa ett tryggare Sverige för alla.

Jag står bakom samtliga våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 15.

Anf. 12 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Alla som någon gång i någon form ägnat sig åt barnuppfostran vet att konsekvens och tydlighet är hårdvaluta. Det är inte sällan en utmaning att som förälder hålla en linje och vara tydlig med vilka regler som gäller i våra hem i alla praktiska familjesituationer, vad som är acceptabelt och var gränsen går för hur vi betar oss mot varandra. Det är svårt för alla, oavsett socioekonomisk status och oavsett var i landet vi bor. Möjligen blir det lättare med erfarenhet, men det är hur som helst en utmaning även för den som är bäst rustad att ta sig an de utmaningar som livet bjuder.

Tänk då om det finns faktorer som kringskär den förmågan! Man kan själv som förälder stå inför större eller mindre problem som vi också måste lägga energi på: oro för framtiden och maktlöshet inför utanförskap och fattigdom. Men inget av detta är egentligen någon ursäkt. Var och en bär ansvar för sina handlingar, och föräldrar ansvarar för sina barn. Men varje samhälle som vill bli tryggare gör klokt i att noggrant analysera vad vi kan göra för att stödja föräldrar som behöver stöd och hjälpa till att ge våra unga den trygghet som kommer från att under uppväxten känna ett tydligt regelsystem.

Varje handling har en konsekvens. En välvillig tolkning är väl att det är fråga om missriktad välvilja att ge våra ungdomar den frihet som vi tror att de önskar. Andra dagar kan jag känna att det handlar om lättja, att vi inte orkar ta en konflikt, fastän vi vet att det skulle behövas, att vi inte säger ifrån, fastän vi måste förstå att någon måste säga ifrån. På detta måste vi bli bättre, alla vi vuxna. Det är vi skyldiga våra unga, och det är vi skyldiga framtiden.

Detta får inte missförstås. Att agera, att säga ifrån, är att bry sig om. Och om vi bryr oss måste vi också vidta sådana åtgärder som har just det perspektivet. Alltför repressiva åtgärder riskerar att förstärka känslan av utanförskap, vilket i sin tur gör vägen tillbaka till ett hederligt, laglydigt och gott liv ännu längre. Men risker finns verkligen också i allra högsta grad om vi inte gör någonting. Mellan dessa båda storheter ska rättspolitiken riktas in mot unga lagöverträdare.

Frågan om unga lagöverträdare spänner alltså över ett långt bredare område än det betänkande som vi debatterar i dag, och det berör en stor mängd andra beredningsområden. När unga lagöverträdare hamnar hos de myndigheter som faller under vårt utskotts fögderi har det ofta gått ganska långt. Det är enormt mycket enklare och mindre kostsamt att bryta negativa mönster så tidigt som möjligt. Det är mindre kostsamt i mänskligt lidande, förstås, men faktiskt också samhällsekonomiskt. Det finns en del forskning om hur mycket det faktiskt rör sig om. En rapport som jag nyligen har läst fastställer att ett barn som inte hindras från att etablera en kriminell livsstil kommer i 40-årsåldern att ha kostat samhället omkring 80 miljoner.

Forskning är en god grund för att utveckla politiska åtgärder inom alla områden, och rättspolitiken är inget undantag. Och, fru talman, vi måste bli bättre på att använda den kunskap som forskningen ger oss. Vi vet ganska väl genom forskningen vad som leder till att ett barn växer upp till en vuxen som begår brott. Det handlar företrädesvis om ekonomiskt och socialt utanförskap, och det handlar om uppväxtfaktorer och hur barnet fungerar med andra. Skolan och hur man lyckas eller misslyckas där blir en viktig indikator på vart en ung människa är på väg. Skolmisslyckanden är också den faktor som har störst korrelation till utveckling av kriminalitet.

Att basera våra åtgärder på vad vi kan anta ger goda resultat och välja de åtgärder som innebär störst trygghetsskapande effekt till minsta kostnad, mätt både i pengar och i andra eventuella nackdelar, är det ansvarsfulla tillvägagångssättet för varje lagstiftare. För att det ska kunna ske behöver vi höja kvaliteten i det rättspolitiska arbetet. Den parlamentariska situation vi har och en lång tid av vad jag faktiskt upplever som en saktfärdighet och kanske till och med ointresse från regeringen har lett till en ganska yvig rättspolitik.

Det finns säkert tillfällen då vissa gör sig skyldiga till att försöka plocka billiga politiska poäng på den naturliga och befogade oro som många känner inför samhällsutvecklingen. När man gör det för man fokus från det som måste vara det allra viktigaste, att öka tryggheten. Man sätter målet om människors trygghet under det egna målet om opinionsframgångar. Jag ska inte döma någon. Det här är en del av demokratins villkor, och var och en är fri att driva debatt precis hur man vill. Men man ska vara medveten om att det kan vara en målkonflikt.

Jag är övertygad om att en sammanhållen rättspolitik där rätt åtgärd sätts in mot varje problem är långt mer effektiv än det lapptäcke som nu i alltför stor utsträckning fått prägla rättspolitiken. Men faktum är samtidigt, fru talman, att många av de absolut mest väsentliga åtgärder som nu är på väg att genomföras är en effekt av att andra än regeringen utvecklat policyförslag och skapat politiskt tryck för dem. Det har säkert regeringen tyckt varit besvärligt. Men gör man anspråk på att regera landet bär man också

ansvar för att föra en politik som är så bra att den kan gillas av en majoritet i riksdagen.

Vännerna i de andra allianspartierna ska sträcka på sig. I det gemensamma arbete som vi under många år gjorde togs en lång rad viktiga förslag fram. Jag blev ofta imponerad av den kompetens som framför allt vännerna i Moderaterna tillförde det arbetet. Och jag är stolt över den operativitet vi kunde visa upp när det gällde att få politiken genomförd.

Ett exempel är en av de åtgärder som nu är på väg framåt, ungdomsövervakning. Det är något som Alliansen föreslog och fick tillkännagivande om redan 2015. I början kallade vi det för helgavskiljning med fotboja, men det motsvarar i stort sett det förslag som nu ligger hos Lagrådet.

Ungdomsövervakning blev en del av det 34-punktsprogram mot gängvåldet som blev resultatet av blocköverskridande samtal under den tidiga hösten förra året. Och jag tror att det finns ett nyckelord i just detta: samtal.

Jag är övertygad om att konstruktiva samtal gör rättspolitiken bättre än svallande retorik. Jag är övertygad om att det gör Sverige tryggare om vi alla tar med oss våra bästa idéer och stöter och blöter dem mot varandra i välvillig anda än om den rättspolitiska debatten reduceras till ett politiskt slagträ.

En annan viktig del av 34-punktsprogrammet är en trygghetsberedning, en fråga som Centerpartiet drivit hårt i gängsamtalet och som ska bli verklighet. På denna punkt får regeringen gärna avisera en leverans. Det är inte det enda svaret, men en trygghetsberedning där samtliga riksdagens partier ingår kan bli en central funktion för att höja kvaliteten i det trygghetsskapande arbetet.

Något som det talats om i flera år, och som vi har tillkännagivande om sedan gammalt, är den så kallade ungdomsrabatten som det också har talats om här tidigare i dag, det vill säga den generella nedskrivningen av strafflängden för den som är mellan 18 och 21 år. Detta har nu utretts. Även om utredaren landar i att det inte skulle ha en jättestor trygghetshöjande effekt och rekommenderar att det inte genomförs finns det ändå skäl att göra det, dels för att markera det allvar med vilket vi ser på mycket av den grova brottsligheten, dels för att inkapacitera farliga brottslingar under en tid som annars skulle kunna bli deras mest brottsaktiva.

Det är glädjande att vi i dag kan få en bred majoritet för att genomföra denna förändring. Vi ska samtidigt vara medvetna om att det är en kostsam reform. Mer än en miljard blir priset för ett totalt genomförande. Vi måste väga denna miljard mot andra trygghetskapande åtgärder, och jag tror att det är klokt att rikta in resurserna där de behövs som mest. Det är naturligt att i ett första läge genomföra reformen för de allra allvarligaste brotten.

Jag står givetvis bakom våra reservationer. I och med den konstruktiva anda som jag tycker präglar detta betänkande hade jag tänkt avstå från att göra några yrkanden, men jag ska ändå göra det när det gäller reservation 14 i punkt 10 om särskilda domstolar för unga. Det är en fråga som vi hanterat tidigare i utskottet. Då kunde vi konstatera att det redan finns en särskild ordning för hur brottmål ska hanteras när den tilltalade är under 21 år. Motionerna på området blir alltså något av en öppen dörr som inte behöver slås in, särskilt i ett läge där vi behöver koncentrera insatserna på de största behoven.

Anf. 13 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Bland det som vi debatterar i dag finns ett riktigt bra tillkännagivande om att unga personer ska få ett målsägandebitråde.

Om ett barn under 15 år i dag begår ett brott mot ett annat barn får inte brottsoffret ett målsägandebitråde därför att brottet inte utreds av polis utan av socialtjänst. Det får till exempel till följd att unga flickor som utsätts för sexualbrott av unga pojkar inte får det stöd som ett målsägandebitråde kan ge när det gäller att till exempel förklara hur utredningen av brottet ska gå till.

Utskottet har gjort ett tillkännagivande, baserat på Vänsterpartiets motion, om att alla ska kunna få ett målsägandebitråde och att alla brottsoffer ska kunna få stöd i rättsprocessen, och det är riktigt bra.

Vad som däremot inte är bra över huvud taget är att ta bort straffrabatten och låsa in unga personer på långa fängelsestraff. Jag har noterat att många tycker att detta känns bra för stunden. Men de partier som är för detta måste då komma med förslag på vad som ska ske när unga 18-åringar låses in och sedan kommer ut som kriminella fullblodsproffs när de är 26–27 år.

Vad tänker Moderaterna göra då? Vilken plan har Moderaterna för att dessa grabbar ska komma in i samhället igen efter sitt långa fängelsestraff? Är det arbetslinjen som gäller? Ska de kanske bli entreprenörer? Jag vet en sak som de kommer att kunna bygga företag kring, och det är kriminalitet. Det kommer att vara det enda som dessa grabbar har lärt sig i livet.

Det finns en sak som framhålls i både forskning och kunskap från myndigheter: Unga som sitter på långa fängelsestraff blir mer kriminella. Det har inte den avskräckande effekt som många tror att det ska ha.

Straffrabatten finns för att unga är just unga. Frontalloben är inte utvecklad, och inkapacitering i tidig ålder skadar hjärnan och den psykosociala utvecklingen. Det finns hur många anledningar som helst.

Logiska argument och forskning biter inte heller på en socialdemokratisk regering, utan det är bara makt och pengar som fungerar på en sosse. Därför frågar jag: Hur ska ni ha råd? Att ta bort straffrabatten kostar över 1 miljard kronor. Att hålla en person inlåst kostar 1 miljon per år.

I dag är häkten och anstalter överfulla, och Kriminalvården kräver mer resurser. Domstolarna kan knappt hålla häktningsförhandlingar. Var finns pengarna för att bygga de anstalter som vi ska fylla med ungdomar? Vilka skolor ska stängas, och vilka sjukhus ska få färre sjuksköterskor för att vi ska ha råd att bygga fler anstalter?

Fru talman! Det är i åldern 18–20 som de absolut högsta nivåerna av lagföring sker. Det är ett mönster som har varit oförändrat över tid. Den viktigaste lärdomen angående kriminalitet är att den minskar i takt med att personen blir äldre. Att ta bort olika former av straffrabatt kommer att göra att de unga grabbarna från utsatta områden kommer att cementeras i kriminalitet.

Säpo varnar för att ungdomar kommer att exponeras för våldbejakande extremism och riskera att radikaliseras på anstalterna. Advokatsamfundet tycker att det är ytterst olämpligt att ta bort straffrabatten. I riksåklagare Petra Lunds utredning, *Ungdomsreduktionsutredningen*, står det: ”Mot denna bakgrund drar vi slutsatsen att det inte finns något empiriskt, eller erfarenhetsbaserat, stöd för skärpta påföljder för unga lagöverträdare.”

Jag vill vara tydlig med att detta inte är en fråga om uppfostran och att skärpa sig. Detta är klasspolitik. Klass är anledningen till att en person faller in i kriminellt beteende. Det handlar om avsaknad av utbildning, psykisk hälsa och förutsättningar att komma ut på arbetsmarknaden som vuxen. Det är ingen ursäkt för kriminalitet och ingen ursäkt för någon kriminell handling över huvud taget, men varenda politiker måste förstå de bakomliggande orsakerna till kriminaliteten i samhället.

De som försöker snuttifiera debatten till att handla om att polisen inte har befogenheter att ingripa mot unga ljuger. De som säger att straffet inte är tillräckligt kännbart och att det är därför personer begår brott har inte koll på läget.

Att våga brottsbekämpa innan brott begås är riktigt politik. Det är att vara modig i dagens politiska debatt. Här duckar i princip alla politiska partier från sitt ansvar när det enda politiska förslag de kommer med när det handlar om att stoppa ungas kriminalitet är att förlänga deras straff.

Jag yrkar bifall till reservation 20.

Anf. 14 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Jag blev inte förvånad över det Linda Snecker sa i sitt anförande eftersom Vänsterpartiet alltid skyller allt på sociala klyftor och fattigdom. Så var det också i dag.

Ofta står Vänsterpartiet på brottslingarnas sida, inte på brottsoffrens. Vi får ofta höra att straff inte har någon effekt. Vänsterpartiet är dock konsekvent, för ibland hjälper det med höga straff och ibland absolut inte. När det gäller unga lagöverträdare hjälper det tydligen inte alls, men vid sexualbrott har straffen betydelse och en positiv effekt. Hur resonerar Vänsterpartiet här? Varför hjälper längre straff vid sexualbrott men inte vid ungdomsbrott?

Linda Snecker säger att 18-åringar, som alltså är myndiga, blir förhårdade brottslingar i fängelset. Men som jag sa i mitt anförande säger ungdomspoliserna i Haninge att rånarna betar sig som förhårdade brottslingar trots att de är unga.

De är alltså förhårdade redan innan de har fyllt 18, så loppet är nog kört.

Poliserna säger också att rånarna kan få ungdomstjänst i ett antal timmar och att de kan förstå att målsägare är rädda och inte vill gå vidare när det inte blir några större konsekvenser för gärningsmännen.

Det måste bli konsekvenser, och brottsoffret måste få upprättelse.

Hur tänker ni att brottsoffret ska få upprättelse om dessa unga brottslingar inte får straff?

Anf. 15 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Det är beklämmande att höra att en före detta polis inte har greppat mer av hur det kriminella samhället ser ut. Ellen Juntti har jobbat som polis i 30 år och säger om 14-åriga barn som begår fruktansvärda kriminella handlingar att det inte finns någon ursäkt och att loppet redan är kört.

Detta säger allt om Moderaternas politik. Ni har ingen som helst förståelse för varför unga faller in i kriminellt beteende, och ni bryr er inte heller. Det går att peka ut tre barn i varje klass som det inte kommer att gå bra för, för det ser vi redan på BVC, i förskoleklass och senare på högstadiet.

Men Moderaterna vill inte hjälpa dessa unga att bli laglydiga vuxna, utan Moderaterna vill låsa in dem på långa straff. Det kommer att skapa fler brottsoffer.

Givetvis ska brottsoffer få upprättelse, men med Moderaternas politik skapas fler brottsoffer eftersom unga kriminella inte får hjälp i tid att stoppa sitt kriminella beteende. Moderaternas politik skapar fler brottsoffer och mer otrygghet i samhället för Moderaterna förebygger inte och tar inte tag i ungdomar innan det är för sent.

Det är beklämmande höra Moderaternas Ellen Juntti uttrycka att för en 14-åring är loppet redan kört. Med en sådan politik är Moderaterna inget regeringsbärande parti.

Anf. 16 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! De är redan förhårdade i ung ålder, och det var det jag menade när jag sa att loppet är kört. Jag menade inte att det är för all evighet.

Sedan har Linda Westerlund Snecker missat det som även Petter Löberg missade, nämligen att vi moderater vill ge en utredare i uppdrag att ta ett samlat grepp om lämpliga brottsförebyggande åtgärder. Vi vill alltså ha en utredning där man tittar över allt som kan förebygga. Mer än så kan detta inte tydliggöras. Det stämmer absolut inte att vi inte vill förebygga.

Många inom Kriminalvården har sagt att fängelsestraffen är för korta, för man hinner till exempel inte påbörja och slutföra ett behandlingsprogram. Om man sitter i fängelse hinner man påbörja och slutföra behandlingsprogram. Man hinner också få en yrkesutbildning så att man förhoppningsvis kan få ett jobb när man kommer ut, i stället för att fortsätta att begå brott. Det är faktiskt bra att få det här. Om man väljer arbetslinjen i stället för brottets bana är jag glad, för jag tycker alla som kan ska arbeta, särskilt brottslingar. Jag tycker att det är bra att de arbetar i stället för att begå brott.

Anf. 17 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Det är intressant att Moderaterna först nu har kommit på att man vill utreda vad som skulle kunna vara olika brottsförebyggande åtgärder. Jag kan komma med några konkreta tips: att få bort den ekonomiska ojämlikheten i samhället, att satsa på att det finns rimligt många lärare och personal i skolan och att rusta upp socialtjänsten så att socialsekreterarna kan göra ordentliga insatser i tidig ålder för barn.

Detta är tre konkreta saker som Moderaterna inte behöver utreda på något sätt. I stället kan ni ställa om er politik, Ellen Juntti, så att ni satsar på att ungdomar får en ordentlig utbildning och kan få ett jobb och en bostad när de blir vuxna. Detta kan man göra i stället för att sänka skatten för de rika, vilket skapar klyftor, vilket ökar kriminaliteten, vilket ökar otryggheten i samhället. Det är vad Moderaterna borde göra.

Vi ska inte ha fler brottsoffer. Det enda sättet vi kan stoppa kriminaliteten på är att se till att ungdomar inte faller in i kriminellt beteende och att ingen unge glöms bort, oavsett varifrån man kommer – ett utsatt område eller ett rikt område. Oavsett varifrån i samhället man kommer, var man bor eller vilka förutsättningar man har ska varje unge ha samma förutsättningar. Här gör Moderaterna inte ett dyft för att se till att vi inte glömmet någon unge över huvud taget.

Jag tycker att det blir tydligt när Ellen Juntti börjar prata om att den utbildning unga ska få ska ske på anstalter. Det är jättebra att Moderaterna tillsammans med Vänsterpartiet ska se till att det ges rätt till utbildning på anstalterna, för denna möjlighet har det dragits ned på, men Moderaterna gör inte ett dyft för att rusta upp skolan så att ungarna inte hamnar på anstalt över huvud taget. Då är man ute och cyklar.

Om vi ska få upprättelse för vartenda brottsoffer måste vi förebygga att brott inte sker över huvud taget, för vi ska inte ha fler brottsoffer. Detta gör man bara med förebyggande arbete.

Anf. 18 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! En av samhällets viktigaste uppgifter är att medverka till en positiv uppväxt och utveckling för barn och ungdomar. Det område som vi nu behandlar, unga lagöverträdare, är ett område som är en viktig del av arbetet för att hjälpa ungdomar hitta rätt väg i livet.

Människan är i behov av gemenskap med andra och fungerande relationer för att må bra och kunna utvecklas. Den mest grundläggande formen av gemenskap är familjen, där människor möts över generationsgränserna i kärlek och tillit. Denna insikt är en grundbult för oss kristdemokrater.

Varje människa är unik och värdefull i sig. Men ensam är inte stark, utan det är tillsammans med andra som vi växer som personer.

En förutsättning för ett samhälle byggt på gemenskap och tillit är att människor känner sig trygga i vardagen. Brottslighet måste därför både bekämpas och förebyggas. När det kommer till det senare utgör familjen en ovärderlig resurs. Familjens roll i att fostra och leda de unga kan inte nog betonas. Forskning från Brottsförebyggande rådet visar att barn som växer upp med dåliga relationer till sina föräldrar löper större risk att hamna i kriminalitet. En stark anknytning till föräldrarna har därför en förebyggande effekt och minskar risken för att barn och unga dras till brottsliga miljöer.

Varje människa har ansvar för sina handlingar. Kriminella handlingar kan inte reduceras till att handla om vare sig uppväxt eller social miljö. En stödande familjepolitik är en av de viktigaste insatserna för att minimera risken för att en ung person hamnar i fel kretsar med kriminalitet och brottslighet som följd. Goda normer och värderingar kan överföras mellan generationer, och därför behöver föräldraansvaret stärkas.

Fru talman! Att förebygga brott och tidigt upptäcka barn och unga som löper risk att hamna i brottslighet är av största vikt. För att lyckas med detta behöver vi en politik som har ett helhetsperspektiv på barn och ungdomar. Det behövs en stödande familjepolitik, en bra skola, satsningar på ungas uppväxtmiljö, ett grundligt brottsförebyggande arbete och en offensiv kriminalpolitik.

Fru talman! En majoritet i utskottet ställer sig bakom fem tillkännagivanden som på olika sätt stöder det brottsförebyggande arbetet för unga lagöverträdare. Förslagen går i rätt riktning, men som vi ser det når inte tillkännagivandena ända fram. Detta gäller främst frågan om straffrabatt för unga lagöverträdare.

I december 2018 presenterades utredningen gällande slopande av straffrabatten för unga. Den har sedan varit ute på en remissrunda, och svaren presenterades 2019. Regeringen har också varit ute i debatten och sagt att den ska avskaffas. Ändå har inget praktiskt hänt fram till dags dato.

Det var först i samband gängsamtalet som regeringen öppnade upp för att förändra ungdomsrabatten. Tyvärr är det förslag som nu är på gång att läggas fram för tunt, och detta var en bidragande orsak till att Kristdemokraterna lämnade samtalen.

Regeringens förslag verkar innebära att ungdomsreduktionen endast ska avskaffas för den som upprepade gånger begår grova brott. I praktiken innebär det att max någon procent av dem som lagförs och får ungdomsrabatt kommer att inbegripas. Samtidigt begår allt fler unga grova brott, och sanktionerna mot detta är alldeles för svaga. Vi vill se att ungdomsrabatten avskaffas på riktigt. Det är uppenbart att det måste göras betydligt mer för att komma åt unga kriminella. Ett av skälen till att ungdomar pressas att utföra grova brott är att de får betydligt lägre straff än vuxna.

Straffrabatten för myndiga personer måste förändras och avskaffas. Vårt samhälle anser att när man är 18 år är man myndig nog att få körkort och att avgöra vilka som ska få sitta här och stifta lagar. I mina ögon är det dags att vi ser ett rättsligt och straffrättsligt ansvar för den som är 18 år.

Förutom straffskärpningar behövs ett antal åtgärder på det sociala området. Kristdemokraterna har föreslagit en miljardsatsning på sociala insatser mot brott. Vi föreslår bland annat en nationell krissocialjour som ska kunna sättas in på extra utsatta platser, till exempel ett område som är på väg att sättas på polisens lista över utsatta områden. Då kan en krissocialjour göra en riktad men uthållig insats.

Fru talman! Vi har en samverkansmodell där skola, socialkontor, polis och fritid samverkar. Den heter SSPF. Syftet är att förhindra att barn hamnar i eller fortsätter med kriminellt beteende eller drogmissbruk. Genom att samla och samordna resurser kring barn ska samhället agera snabbt och skapa gemensamma lösningar. Resurser kring barn innebär både att ge stöd till barnets familj och att det professionella nätverket ser hur man kan verka för att bryta ett negativt mönster.

SSPF finns på flera håll i landet i dag. Arbetet kan se lite olika ut, så även resurstilldelningen. Vi kristdemokrater föreslår därför att man med medel ska stimulera att SSPF-samverkan ska finnas på fler platser och fördjupas där det redan är på gång.

Fru talman! En avgörande faktor för ett effektivt förebyggande arbete är att de olika aktörerna som möter ungdomar i riskmiljö kan föra dialog och utbyta information om dem. I dag tolkas sekretesslagstiftningen olika i olika kommuner. Kristdemokraterna vill reformera den nu gällande lagstiftningen i syfte att klargöra sekretessreglerna och förtydliga dessa så att samarbetet underlättas.

Oro för att göra fel får inte hindra olika myndigheter att göra allt som är möjligt för att få en ungdom att lämna eller inte hamna i kriminella miljöer. En ändrad sekretesslagstiftning skulle underlätta samverkan när det gäller misstänkt kriminella och dessutom underlätta arbetet med barn som är brottsoffer inom ramen för barnahus.

Fru talman! Jag vill utifrån detta yrka bifall till reservation 5 gällande utvärdering av sekretessbestämmelser.

Fru talman! Vi kristdemokrater kommer tillsammans med de partier som så vill att fortsätta att agera under denna mandatperiod med ytterligare förslag i det viktiga arbetet att skapa ett tryggare Sverige och också hitta vägar för att medverka till en positiv uppväxt och utveckling för barn och

ungdomar där vi på olika sätt förebygger och motverkar att de väljer en brottslig väg i livet.

Prot. 2019/20:81

4 mars

Unga lagöverträdare

Anf. 19 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 9, som handlar om att vi behöver utreda fler brott, även om gärningspersonen är under 15 år, för att ge ett bra underlag för att socialtjänsten ska kunna vidta viktiga och riktiga åtgärder för att förhindra ny och fortsatt brottslighet.

Vi har nu en stund debatterat detta gissel och detta elände som förstör livet för så många unga så tidigt, alltså kriminalitet. Jag tycker att många poänger har förts fram här. Det är ingen som föds kriminell, utan man hamnar i situationer när man är mycket ung, obetänksam och hjärnan inte är fullt utvecklad. Men man hamnar i ett elände, och ingen griper in. Det finns inga föräldrar som står och förklarar för denna unga person att det som han eller hon håller på med är oacceptabelt, utan detta får fortsätta.

Jag tycker också att det har kommit fram väl grundad argumentation om varför det i dag är för slappt och att det blir för få konsekvenser av de handlingar som unga utför. Katja Nyberg från Sverigedemokraterna tog upp exempel om hur polisen plockar upp unga människor på gatan. Men de kommer snabbt ut igen och fortsätter sin kriminalitet. Det är klart att så länge detta fortsätter är signalen att det inte händer någonting. Detta handlar om barn och ungdomar som rimligen har ett ganska svagt föräldrastöd hemma, och de har sannolikt ett kamratskap som är allt annat än positivt.

Vi vet att brottsligheten beror på avsaknad av normer och frånvarande vuxna vårdnadshavare som har checkat ut – det enda de checkar in på är att hämta ut barnbidraget. De kämpar, men de kanske saknar kapacitet. Det kan vara psykiska problem, missbruk och mängder av miljöer som gör att unga människor i dag befinner sig i fruktansvärda situationer. När föräldrarna, oavsett denna misär och denna mentala istid, inte klarar av sitt uppdrag och inte är kapabla måste någon annan gripa in. Då måste det offentliga gripa in, och det är detta vi diskuterar. Vad ska vi göra, och hur ska vi reagera?

Då finns det från Liberalernas sida ett enda tydligt budskap: tidigare och tydligare. Vi har faktiskt ytterligare ett budskap, och det är att skolan är nyckeln. För oss liberaler är det helt avgörande att unga människor lämnar skolan med tillräckliga resultat för att ta sig vidare i livet. De satsningar som vi har gjort de senaste åren med att rusta upp skolan börjar nu ge resultat. Jag tycker att Johan Hedin från Centerpartiet var inne på det på ett fint sätt när han visade att kopplingen mellan tillräckligt lyckad skolgång och frånvaro av kriminalitet är ett samband som alla här borde ta till sig. Det är helt givet.

Men, fru talman, vad ska vi göra om det ändå begås brott? Då har vi olika ingångar. Det ena är att det måste ske insatser tidigare och tydligare. Vi har pekat på socialtjänsten. Vi från Liberalerna är också glada över att Statens institutionsstyrelse nu förstärks, som nu gör att det är möjligt för fler kommuner att gripa in mot ungdomar med tvång och säga att det är inte okej och att det håller på att gå åt pipan. Dessa ungdomar är inte straffmyndiga, men vi ser att det är en ganska olämplig miljö när man rånar, ägnar sig åt våld i olika former, håller på med droger och riskerar att hamna i en miljö med grov organiserad brottslighet.

Jag nämnde att vi behöver utreda mer för att kunna få klarlagt vad som har hänt. Vi tycker att man måste göra någonting åt sekretessen. Det var inte så länge sedan som jag träffade poliser i Farsta som berättade att det fortfarande är så att de får gå ut när man ska berätta om vad som händer i samverkan med socialtjänsten.

Detta har vi talat om hur länge som helst. Det är väl bara att stryka denna sekretessparagraf. Vad är problemet? Tror man att poliserna kommer att missbruka detta på något sätt? Men polisen måste veta hur det ser ut hemma hos Kalle eller Ahmed när de kör hem samma unge från någon tunnelbanestation varje kväll vecka efter vecka när ungen hänger där. Då måste polisen veta vad som är problemet hemma. Men det får man inte berätta på grund av att det är sekretess hos socialtjänsten. Det är att bita sig själv i svansen.

Vi pekar också på att ett reellt mellantvång behöver förstärkas, så att man verkligen kan gripa in. I dag är det fortfarande så i barnkonventionens land Sverige att föräldrarna har rätt att säga nej. Sedan återstår bara totalt tvångsomhändertagande. Då kommer det ofta att dröja för länge innan det blir en tydlig reaktion.

Vi liberaler välkomnar satsningen på helgavskiljning. Vi har talat om det i snart 20 år här i riksdagen. Nu ser vi att denna ungdomsövervakning, som ligger under kriminalvården, är ett steg framåt. Jag tror att vi behöver titta på det så att vi får en mer enhetlig tillämpning och att det blir mer kvalitet. Som flera talare tidigare har lyft fram är kriminalvården på många sätt en förebild i Sverige. Jag önskar inte att någon hamnar där, men man gör ett eget val. Och hamnar man ändå där är det en väg för att komma bättre ut och bli rehabiliterad. Det kommer de att kunna ta till sig med unga kriminella också.

Fru talman! Slutligen gäller det frågan om straffrabatter. För liberaler är det inte jättekonstigt att man tar hänsyn till begåvning, mognadssituation och omständigheter i övrigt när man ska mäta ut ett straff. Men den automatik som i dag finns inbyggd i systemet måste bort. Vi tycker att det är viktigt att detta sker. Liberalerna var därför otroligt glada när Socialdemokraterna så att säga nyktrade till på ett utskottssammanträde och sa att de skulle tillstyrka detta och stödja Liberalernas förslag. De tillstyrkte vår motion. Vi har nu en tydlig text i betänkandet om att de automatiska straffrabatterna nu ska tas bort.

Vi tycker att det är viktigt att titta på detta när det gäller återfallsförbrytare. För det är klart att en ung människa som är på sportlov i Åre och hamnar i ett slagsmål inte är en person som omedelbart behöver låsas in, utan man kan ha en förlåtande inställning till unga människor. Men jag förstår också andra som säger att om man är vuxen nog att begå ett brott ska man ta hela sitt straff. Men det är automatiken i detta som måste bort. Det handlar om personer som återkommer i brott, och det är hela tiden rabatter. Det är helt orimligt som det tillämpas i dag.

Jag vänder mig till Socialdemokraterna. Vi har utskottssammanträde på torsdag, och det finns en annan majoritet. Kommer Socialdemokraterna att stå fast vid sin åsikt som nu finns med i betänkandet? Detta är nämligen ett tillkännagivande från Socialdemokraterna. Finns det en tydlig koppling mellan socialdemokraterna i riksdagen och socialdemokraterna i regeringen? Jag hoppas att det är så.

Jag använde lite skämtsamt orden nyktra till. Men det är klart att vi behöver införa drogtester i utskottet om ni socialdemokrater tillstyrker motioner hipp som happ och det sedan inte gäller. Då måste det bli en konsekvens. Jag kräver konsekvens för unga människor som begår brott. Jag kräver från den liberala sidan också konsekvens för socialdemokrater som byter åsikt på mötet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades under § 14.)

§ 9 Terrorism

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU32
Terrorism
föredrogs.

Anf. 20 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi ska i dag debattera justitieutskottets betänkande om terrorism. Jag vill inleda med att poängtera att vi såklart står bakom båda våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 9. I övrigt står vi bakom utskottets betänkande.

Fru talman! Inför dagens debatt tittade jag igenom mitt anförande från förra årets debatt. Detta anförande inledde jag med en uppräkningslista av städer och platser som drabbats av terroristers illdåd. Uppräkningslistan var på intet sätt en komplett lista utan skulle ses som några exempel: New York, Nairobi, Bryssel, Stockholm, Utøya, Christchurch och Sri Lanka.

För någon vecka sedan fogades ytterligare ett ortnamn till raden – Hanau. Nio personer mördades när terroristen urskillningslöst sköt inne på två vattenpipekaféer. Enligt Der Spiegel var offren mellan 21 och 44 år gamla. Ytterligare sex personer skadades, varav en allvarligt. Tysklands inrikesminister Horst Seehofer kommenterade dådet med att det var en tydligt rasistisk motiverad terrorattack. Förbundskansler Angela Merkel konstaterade: Rasismen är ett gift. Hatet är ett gift. Det giftet finns i vårt samhälle.

Fru talman! Det demokratiska samhället måste använda sin fulla kraft och göra allt för att bekämpa terrorism. Det måste gälla oavsett om det rör sig om högerextrem terrorism eller islamistisk terrorism. Det måste gälla oavsett om terroristen heter Anders eller Rakhmat. Och det måste gälla oavsett var i världen en terrorist är född. Vi demokrater måste stå upp för det som terroristerna hatar mest, nämligen vår öppna och demokratiska samhällsmodell. Vi ska stå upp för yttrande- och religionsfrihet, vi ska stå upp för alla människors lika värde och vi ska stå upp för jämställdhet och hbtq-personers rättigheter. I dessa frågor får vi helt enkelt aldrig vika ned oss.

Fru talman! Ibland hör vi uttrycket att vi måste prata om den rosa elefanten i rummet. Det är ju ett bildligt uttryck för något som är påtagligt för alla människor i en grupp men som man undviker att tala om. Med anledning av terrorattentatet i Hanau är det snarare befogat att tala om den bruna elefanten i rummet. För lek med tanken, fru talman, att vi efter de fasans-

Prot. 2019/20:81

4 mars

Unga lagöverträdare

Terrorism

fulla terroristdåden i till exempel Bryssel och Paris hade kunnat läsa i en fiktiv Facebookgrupp vid namn Islam och profeten Muhammeds vänner att en Omar skrev ”Gör på samma sätt!”, att en Mustafa skrev ”Härligt när folk sätter sig upp” eller att en Muhammed skrev ”Detta är bara början”. Hur hade tongångarna då gått?

Fru talman! Nu var detta som sagt en fiktiv Facebookgrupp. Däremot uppmärksammades jag av Aktuellt Fokus på gruppen Sverigedemokraterna och Jimmie Åkessons trogna vänner. I nära anslutning till dådet i Hanau kunde vi där läsa följande kommentarer.

Igge skrev: Detta är bara början på vad som komma skall.

Mikael skrev: #medborgargardet.

Eva skrev: Härligt när folk sätter sig upp mot invällarna, väntar bara på det i Sverige, få se Vikingablodet flöda.

Åsmund skrev: Var är det svenska ursinnet? Gör på samma sätt.

Hur många liknande inlägg tror fru talman att jag har funnit i Facebookgrupper som säger sig stötta Socialdemokraterna och Stefan Löfven? Hur många har jag funnit i grupper som säger sig stötta Moderaterna och Ulf Kristersson? Hur många har jag funnit i grupper som stöttar Centerpartiet och Annie Lööf? Varför är det på detta viset, fru talman? Svaret på den frågan är den bruna elefanten i rummet.

Fru talman! Radikalisering sker inte över en natt, och det sker inte i ett vakuum. Samhällsdebatten påverkar. Samhällsdebattörer påverkar, religiösa förebilder påverkar och politiska företrädare påverkar. Precis som Angela Merkel konstaterar är rasismen och hatet ett gift. Det är ett gift som resulterar i mord, ett gift som resulterar i terror och ett gift som vi måste bekämpa med det öppna samhällets fulla kraft.

Fru talman! Avslutningsvis ska jag ge en kort motivering till våra reservationer.

Gällande reservation 9 om en översyn av sekretesslagstiftningen är det vår uppfattning att en väl fungerande myndighetssamverkan är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete mot terrorism och att ett effektivt utbyte av information är en viktig del i detta. Som framgår i betänkandet pågår det dock på flera håll arbeten för att förbättra möjligheten för myndigheter att utbyta information.

Gällande reservation 12 om omhändertagande av återvändare pågår ett arbete med att ta fram ett myndighetsgemensamt nationellt avhoppningsprogram som ska redovisas senast den 1 december 2020. Ett nationellt exitprogram ska också införas. Vi konstaterar att det därmed för närvarande pågår ett omfattande arbete med att på olika sätt bekämpa den våldsbejakande extremismen och att detta arbete även omfattar så kallade återvändare. Det saknas därför enligt vår mening anledning för riksdagen att göra de tillkännagivanden som motionärerna efterfrågar.

(Applåder)

Anf. 21 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! I det utskottsbetänkande som debatteras i dag behandlas en stor mängd förslag från allmänna motionstiden, och de rör terrorismområdet. Det är frågor av stor vikt för säkerheten och tryggheten såväl i Sverige som i vår omvärld.

Terrorism är ett angrepp på hela vårt samhälle. Den sprider fruktan och skräck. Ytterst angriper den vårt sätt att leva, öppenheten och demokratin.

Terrorismen behöver därför bekämpas med all kraft varhelst den visar sitt ansikte. Terrorismen är inget nytt fenomen i Europa, men den har under de senaste decennierna fått en helt annan spridning och utgör därmed ett större hot mot vår säkerhet. Europa har under senare år drabbats av flera allvarliga terroristdåd. Enligt en sammanställning från Europol genomfördes eller avbröts 130 terroristdåd i Europa 2018.

Attacken på Drottninggatan 2017 visar på att terrorhotet är reellt även i Sverige. Den svenska terrorhotnivån är fortsatt förhöjd, och det finns risk för ytterligare attentat. Det främsta terrorhotet mot Sverige kommer sannolikt från islamistiskt motiverad terrorism, även om det är viktigt att också ta terrorhot från vitmaktmiljön respektive den autonoma miljön på stort allvar.

Under åren 2012–2016 lämnade runt 300 personer Sverige för att ansluta sig till våldsbejakande grupper i Syrien och Irak. Sverige är det land som näst efter Belgien har flest personer som anslutit sig till IS, sett till befolkningens mängd. Det finns skäl att se med stort allvar på utvecklingen såväl vad avser IS-resenärer som återvänder till Sverige som vad avser nyrekrytering av radikaliserade personer som redan bor i Sverige. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning finns det individer både i Sverige och utomlands som betraktar terrorattentat mot mål i Sverige som legitima och som har såväl avsikt som förmåga att genomföra attentat.

Fru talman! Vi moderater har medverkat till två överenskommelser mot terrorism, 2015 och 2017. Vi har enats över partigränserna om viktiga initiativ för att stärka Sveriges säkerhet. Mer än fyra år efter den första överenskommelsen kan vi tyvärr konstatera att regeringen inte tillräckligt har prioriterat att genomföra de åtgärder som överenskommit. Fortfarande saknas exempelvis möjligheter till skärpt kontroll av personer som utgör säkerhetshot. Tydligare sekretessbrytande bestämmelser mellan polisen och kommunerna finns inte på plats, och inte heller effektivare straff för terrorismbrottslighet.

Tidigare i år beslutade riksdagen att förbjuda samröre med terroristorganisationer, men den angelägna frågan om att även förbjuda deltagande i terroristorganisationer dras i långbänk. Det har varit känt sedan våren 2019 att en bred kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation inte bedöms vara förenlig med regeringsformen.

Grundlagsförändringar förutsätter grundliga utredningar och noggranna överväganden. Desto viktigare är det då att arbetet kan påbörjas skyndsamt. Med regeringens saktfärdighet i frågan finns en uppenbar risk att ett förbud mot deltagande i terroristorganisationer inte kommer att kunna genomföras förrän efter valet 2026, med hänsyn till de grundlagsförändringar som behöver genomföras.

Fru talman! Så länge hade vi inte behövt vänta. Med ett mer skyndsamt agerande från regeringens sida hade det varit möjligt att få ett förbud mot deltagande i terroristorganisation på plats redan efter valet 2022.

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen. Det handlar om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av sekretesslagstiftningen för att säkerställa att Säkerhetspolisen i tillräcklig omfattning har direktåtkomst till Migrationsverkets asylsystem. Det handlar också om öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter för att förhindra brott.

Utskottet föreslår också att regeringen ska ta fram nationella riktlinjer för att hantera återvändare, som bland annat ska möjliggöra att återvändare kallas till förhör.

Vidare har vi moderater sju reservationer i betänkandet. Vi föreslår skärpta straff för vissa brott inom terrorismområdet. I dag är straffnivåerna för vissa brott orimligt låga, och straffskalorna återspeglar inte heller brottets allvar.

Att terroristbrottsutredningen har kommit med förslag om vissa straffskärpningar utgör inte något skäl för att riksdagen ska avstå från att ge regeringen ett tillkännagivande om behovet av straffskärpningar.

Vi vill införa förbud mot offentlig uppmaning till terrorism och förbud mot att inneha terroristinstruktioner. Ett kommande beslut om förbud mot deltagande i terroristorganisationer bör också innefatta ett förbud mot deltagande i andra våldsbejakande organisationer.

Vi ser ett behov av att på olika sätt fördjupa samarbetet mot terrorism inom EU, till exempel genom ett gemensamt agerande för lagföring av IS-terrorister som har återvänt från Irak och Syrien.

Fru talman! Beroende på utvecklingen i omvärlden kan terrorhotnivån snabbt ytterligare försämrats. Det är då viktigt att det finns en fungerande och heltäckande svensk lagstiftning på plats som kan bidra till att förebygga, förhindra och beivra terroristhandlingar. Det är därför allvarligt att regeringen, trots två överenskommelser över partigränserna, inte förmår att få fram nödvändig ny lagstiftning mer skyndsamt.

Till sist, fru talman, vill jag självklart yrka bifall till de två tillkännagivandena från utskottet, alltså punkt 7 och punkt 10, men också till reservationerna 14 och 18.

Anf. 22 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar för dagen terrorism. Som jag har sagt förut i den här kammaren är det inte ett odebatterat ämne för justitieutskottet eller, för den delen, för Sveriges riksdag.

Sverige är ett av de länder som har haft allvarliga terrorhandlingar, terrorbrott och terrorhändelser, inte minst på Drottninggatan 2017. Vi har också haft en senfärdig regering, till skillnad från många andra länder i Europa där man har vidtagit många åtgärder som vi än i dag inte har vidtagit i Sverige.

I betänkandet finns två tillkännagivanden till regeringen. Ett av dem berör just Säkerhetspolisens möjlighet att i tillräcklig omfattning få direktåtkomst till Migrationsverkets asylregister. Det kanske kan tyckas vara en liten fråga i sammanhanget eftersom den baseras på 2015–2016 års migrationsflöden till Sverige, och det var också just 2015 som Säkerhetspolisen uttryckte detta behov mot bakgrund av det höga tryck som fanns på Sverige vid det tillfället.

Sverigedemokraterna motionerade om den här saken, och år 2017 röstade Socialdemokraterna nej till att införa just möjligheten att i lag säkerställa att Säkerhetspolisen har möjlighet till direktåtkomst till asylregistren från Migrationsverket. Motiveringen var att detta utreddes av myndigheternas rättsavdelningar. Nu har vi ett tillkännagivande på plats, och regeringen hänvisar till att man arbetar med att ta fram ett sådant här förslag.

Detta visar även i detta betänkande på en senfärdighet hos regeringen. Senfärdigheten har vi fått påpeka i vartenda betänkande vi har haft uppe i

kammaren under denna och föregående mandatperiod. Vi har fått påpeka att det saknas konkret handlingskraft och drivkraft från den rödgröna regeringen för att ta fram nödvändig lagstiftning som i tid kan stävja de problem som vi ser med växande terrorism.

Ingen av dem som har rest till Syrien och Irak kan åtalas för deltagande i brott eftersom vi inte – hör och häpna – har rubriceringen deltagande i brott på plats i Sverige! Många andra länder har redan haft det i många år. Många andra länder har redan dömt personer för deltagande i terroristorganisationer när de har rest till Syrien och Irak.

Men i Sverige sitter vi på händerna och har fortfarande inte någon lag på plats trots att det har varit påkallat. Sverige har haft flest IS-resenärer per capita i hela Europa, och vi har fortfarande inte rubriceringen deltagande i brott på plats i Sverige. Det är ordet senfärdighet som sammanfattar den rödgröna regeringen när det kommer till arbetet mot terrorism.

Vi har ytterligare ett tillkännagivande, som handlar om att säkerställa att återvändare kan kallas till förhör med Säkerhetspolisen. I dag är detta inte bindande, utan man får ha frivilliga samtal med Säkerhetspolisen om man har varit i terrorkontrollerade områden i Syrien och Irak. Så ser det ut. Men vi har alltså ett tillkännagivande om att det ska vara ett krav att ha dessa samtal med Säkerhetspolisen.

Sverigedemokraterna vill gå ännu längre och har i betänkandet en reservation som handlar om att man ska kunna häkta alla individer som kommer tillbaka från terrorkontrollerade områden. Därmed ska de kunna utredas för potentiella brott som de har kunnat vara delaktiga i eller själva utfört. Denna möjlighet saknas på grund av att vi har en senfärdig rödgrön regering och en regering som motarbetar många aktuella förslag.

Fru talman! Joakim Sandell lyfter i debatten den bruna elefanten i rummet. Som stödbevisning för någon sorts tes hänvisar han till ett forum som knappast är känt för någon i det här rummet utöver Joakim Sandell. Förvisso sker där väldigt allvarliga uppmaningar, enligt uppgifter som jag inte betvivlar. Det är uppmaningar till terrorbrott och stöd för och rättfärdigande av terrorhandlingar. Det är allvarliga saker, tycker Sverigedemokraterna. Men vad tycker Socialdemokraterna?

Vi har i betänkandet två reservationer från Sverigedemokraterna. Den ena gäller att offentlig uppmaning till terrorism ska kriminaliseras. Socialdemokraterna röstar nej. Den andra gäller rättfärdigande av terrorhandling. Socialdemokraterna röstar nej. Det man säger i talarstolen om allvarliga handlingar som man fördömer och som man, indirekt eller direkt, skuldbelägger Sverigedemokraterna för är någonting som Sverigedemokraterna vill kriminalisera. Men Socialdemokraterna röstar nej till detta.

Vi skulle behöva lyfta en annan elefant i det här rummet, och det är den värdelösa elefanten. Den värdelösa och senfärdiga elefanten i rummet är förvisso ingen elefant. Alla vet att det är den rödgröna regeringen jag pratar om, eller hur? Så ser det ut.

En fråga som ligger utanför betänkandet men som är viktig och angelägen är medborgarskapsfrågan, som jag gärna hade velat lyfta upp i betänkandet och debatterat bredare. Jag skulle också vilja ha en omröstning om frågan.

Tänk er en uzbekisk medborgare som har tillskansat sig ett svenskt medborgarskap, begått allvarliga terrorbrott och behållit båda medborgarskapen – det svenska och det uzbekiska. Varför ska den här personen få

behålla det svenska medborgarskapet när han utgör ett hot mot vårt rikets säkerhet? Varför ska han behålla sitt svenska medborgarskap, och varför ska svenska skattebetalare tvingas försörja dem som utgör ett terrorhot och som är medborgare i andra länder?

För Sverigedemokraterna har det här varit en glasklar fråga sedan 2015 när vi skarpt har röstat om den här i Sveriges riksdag. Vi har också fått breddat stöd i frågan från flera andra partier. Men hör och häpna – inget av dessa partier sitter i regeringen!

Den rödgröna regeringen försvarar blint de här individernas rätt att behålla sina svenska medborgarskap och fortsatt utgöra ett hot mot svenska medborgare i vårt land och kanske till och med vara försörjda av svenska skattebetalare. Där har vi den rödgröna regeringens bidrag i terrorarbetet. Låt mig säga att vi inte skäms över att kalla den rödgröna regeringen för den värdelösa elefanten i rummet. Men detta ligger som sagt utanför detta betänkande och denna debatt.

Jag yrkar avslutningsvis bifall till reservation 13 om häktning av återvändare.

Anf. 23 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Vi har alla minnen. Stockholm den 7 april 2017. Jag satt i en buss mellan Örebro och Nora. Förfäran och sorlet steg i bussen. Alla minns vi också Paris, Köpenhamn, Nice, Bryssel, Berlin, Manchester, London och många fler.

För att inte tala om ”nine eleven”. Vi vet alla exakt vad vi gjorde när det beskedet kom. Det var tillfället då ordet implodering i alla fall för mig fick en ny innebörd, när Twin Towers föll ihop inifrån och ut. Eller Utøya, när vi satt bänkade framför tv:n en sommardag och förfärat följde utvecklingen.

Vi minns att IS har satt skräck i en hel värld och utträttat vansinnesdåd runt om i världen, inte minst i Syrien.

Allt det här gör oss rädda. En vän till mig har sagt: Att stifta lagar när man är rädd är lite som att gå och handla när man är hungrig. Man kommer hem med en massa saker som man egentligen inte ville ha.

Det är nämligen terrorismens hela syfte: att injaga fruktan, urskillningslöst och hänsynslöst. Meningen är att det ska drabba just oskyldiga.

Den som gör sig skyldig till denna typ av kriminalitet förtjänar inget annat än ett livslångt avskiljande från samhället, oavsett vilket motiv man ansett sig ha och vilket berättigande man tror sig ha. Vi känner förakt – vi får erkänna det.

Men, fru talman, vi måste ändå ta oss samman och hantera rättspolitik på ett ansvarsfullt sätt, i synnerhet den del av rättspolitik som ska träffa terrorism. Ett sätt är att se till att den bygger på breda överenskommelser mellan partier. I kampen mot terrorism måste vi arbeta tillsammans och stå enade.

Centerpartiet har vid flera tillfällen ingått överenskommelser med andra partier för att tillsammans öka takten i arbetet med att motverka terrorism och stärka vår förmåga att stå emot eventuella framtida terrorattacker. Mycket har genomförts – en del inte, och för detta förtjänar regeringen kritik. Men jag vill poängtera vikten av att vi trots detta även framöver har goda samtal och breda överenskommelser när det gäller att bekämpa terrorn. Det är först då vi blir starka, dels genom att förslagen är väl

förankrade hos många, dels genom att det blir mer hållbart över tid. De rättsvårdande myndigheterna får tydligare spelregler som de kan anpassa sin brottsbekämpning efter så att den blir så effektiv som möjlig och kan hålla över tid och över val.

Fru talman! Vi har hittills skärpt lagarna för finansiering och utbildning som syftar till terror. Vi har möjliggjort att grovt dataintrång ska ses som ett terroristbrott. Vi har kriminaliserat samröre med terrororganisationer på flera fronter – när det gäller befattning med vapen, transportmedel och uthyrning av lokal, när det gäller att uppmåna och rekrytera till terrorverksamhet, när det gäller att resa utomlands för att ha samröre med terrororganisationer eller när det gäller finansiering och förberedelse av sådana resor.

Men mer behöver göras, vilket visas i det betänkande som vi har att ta ställning till i dag där det nästan enbart hänvisas till pågående utredningsarbete och förslag som bereds av regeringen. Många förslag är bra – men kommer för sent, ska sägas. Jag ska nämna några viktiga åtgärder som är på gång.

Det kommer ett förslag till behandling om en sammanhållande terrorismlagstiftning. Flera lagar slås ihop till en, med straffskärpningar, inklusive att offentlig uppmaning till och utbildning för terrorism ska kriminaliseras.

Fru talman! En springande punkt för att bekämpa terrorism är samverkan mellan myndigheter. I dag är det enklare för Säpo och Försvarsmakten gällande till exempel elektronisk direktåtkomst. Finansinspektionen jobbar tillsammans med flera myndigheter mot penningtvätt och finansiering.

En annan mycket viktig utredning presenterades 2018, *Informationsutbyte vid samverkan mot terrorism*. Där föreslås en lättnad i sekretessbestämmelserna mellan polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Utredningen har remissbehandlats och bereds enligt uppgift av regeringen.

Utöver det har Brottsförebyggande rådet fått i uppdrag att undersöka behovet av samverkan med ytterligare aktörer. Vi ser fram emot att detta snarast kommer till riksdagens bord.

Riksdagen har tidigare tillkännagett vikten av kunskap och beredskap hos kommuner om avhoppare. I betänkandet kan man läsa om en massa åtgärder som regeringen vidtagit i budget och regleringsbrev. Frågan är om det räcker. Det återstår att se. Vi får tillsammans följa utvecklingen mycket noga.

Detsamma gäller frågan om ett myndighetsgemensamt nationellt avhoppningsprogram, något som Centerpartiet länge stridit för. Detta beslutades så sent som förra året. Vi får se resultatet och hur det ska läggas upp i år. Tillsammans med de straffskärpningar som är beslutade och föreslås öka har vi därmed kanske äntligen ett någorlunda heltäckande program för att följa upp bland annat återvändare. Om det inte är tillräckligt får vi vara på hugget, komma med nya förslag och skjuta regeringen framför oss. Vi får följa upp.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om deltagandebrott kontra samröresbrott med våldsbejakande organisationer eller terrororganisationer. Som jag sagt tidigare från denna talarstol är det både en självklar sak och samtidigt en konstitutionellt knepig fråga.

Det är sällan vi medborgare behöver fundera över om de beslut som fattas politiskt leder till att det ruckas på grundlagen. Självklart tycker vi att alla aktiviteter en individ väljer att göra som leder till terrorism ska

kriminaliseras. Att det i förlängningen kan leda till en grundlagsändring är inte lika enkelt att diskutera.

Erfarenheten från Örebro när IS-återvändare kom tillbaka var avsaknaden av stringenta möjligheter till informationsutbyte mellan Säpo, polisen och kommunen för att för det första förhindra, för det andra lagföra vid hemkomst. Därför är det viktigt att först och äntligen få på plats de åtgärder som föreslås i utredningen *Informationsutbyte vid samverkan mot terrorism*, tillika få se resultatet av Brås uppdrag om ytterligare behov av samverkan mellan fler myndigheter.

Och, fru talman, vi nöjer oss inte med mindre än det bästa. Detta är på tiden. Våra duktiga företrädare i kommunerna behöver och förtjänar bra förslag och bra åtgärder att använda. Men icke förty behöver förslag om kriminalisering av deltagande i terrororganisationer fortsätta att utredas och är en fråga om en grundlagsändring. Vi ser fram emot och lägger stor vikt vid den parlamentariskt sammansatta kommitté som är beslutad.

Fru talman! Jag står bakom samtliga reservationer från Centerpartiet men yrkar bifall bara till reservation 12 och reservation 18.

Anf. 24 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Terrorism är ett stort hot mot demokratin och alla oss som vill leva i ett fritt samhälle. I våldsbejakande miljöer vill man inte att feminister, miljöaktivister, hbtq-personer, skogsmullar och alla vi andra ska leva i frihet. Den våldsbejakande extremismen står för en karikatyr av vad som händer när en manlig våldsam kultur får härja fritt och obehindrat använda sina maktmedel.

Den allra största delen av debatten och lagstiftningen har hittills fokuserat på den våldsbejakande islamistiska extremismen. Det är inte konstigt eftersom IS/Daish för några år sedan var ett stort och reellt hot. Men kalifatet har fallit sönder. IS/Daish är inte längre det stora hotet tidigare var. Terroristhotet, däremot, är inte mindre för det.

Den våldsbejakande vitmaktmiljön lever och frodas. NMR demonstrerade både i Ludvika och i Kungälv på första maj, som är arbetarnas högtidsdag.

Flera terrordåd i USA och Kanada har riktats direkt mot kvinnor och utförts av incelrörelsen. Enligt Säpo finns denna rörelse även i Sverige och utgör ett säkerhetshot. Det är ensamma män som lever i så kallat ofrivilligt celibat som drivs av hat mot kvinnor och samhället i stort. Genom internetforum växer hatet och radikaliseringen till en högerextrem våldsbejakande extremism som riktar sin frustration mot feminismen och jämställdheten, och våldet riktas mot kvinnor som grupp.

Det gemensamma för våldsbejakande extremism är det patriarkala våldet, hatet mot demokrati och frihet och hatet mot kvinnor. Man motiverar terrorismen med olika argument – tolkningar av religiösa böcker, rashat och rasism – men målet är alltid detsamma. Därför är det dags att blicken och de politiska förslagen breddas så att det inte enbart är islamistisk terrorism som debatteras utan *alla* former av terrorism.

Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning är det möjligt att ensamagerande individer som motiveras av våldsbejakande högerextrem ideologi kommer att genomföra terrorattacker i Sverige. Vi har också haft en sådan attack i närtid. Det finns ett fåtal individer med förmåga och möjlig avsikt att genomföra terrorattentat.

Men, fru talman, inte någonstans läggs så mycket tid och energi på att förhindra människor från att radikaliseras som på att försöka lagföra dem. Att få människor att inte vända sig till extremistiska sammanhang, varken religiösa eller politiskt motiverade – det är egentligen där som arbetet ska göras. Extrema och odemokratiska åsikter ska inte få utrymme att växa.

Vi vet att i ekonomiskt ojämlika samhällen frodas extrema åsikter lättare. Kriminaliteten är mer utbredd och ohälsan större. Om vi hade en socialtjänst med stor kapacitet att tidigt fånga in barn som inte mår bra eller som är på glid skulle det minska extremismen. Om vi hade kommuner som på allvar hade kapacitet att integrera nyanlända personer in i det svenska samhället skulle extremismen minska. Om vi hade politiker som fokuserade mer på att minska de ekonomiska klyftorna i stället för att nykriminalisera sådant som redan är kriminellt skulle extremismen minska.

Terrorism har vi i den här kammaren debatterat otroligt många gånger, och det med all rätta. För problemet med radikala och våldbejakande miljöer är stort, men ett ännu större problem är att vi inte debatterar hur vi ska få människor att inte radikaliseras. För det är där det egentliga problemet ligger. Lagstiftningen som vi diskuterar i dag handlar om när det redan är för sent. Då har terrorismen redan skett.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Anf. 25 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Terrorismen är tyvärr ett ständigt närvarande hot i det samhälle som vi lever i. Svenska jihadister har spelat en aktiv roll i Islamiska statens terrorverksamhet, i terrordåd som har begåtts på andra platser i Europa. Vi har även sett terrordåd i vårt eget land. År 2017 kom den dödliga jihadismen till Sverige. Den 7 april körde en person med en lastbil ihjäl fem personer på Drottninggatan i Stockholm. Metoden känns igen från islamistiska terrordåd över hela Europa. Allt fler gärningsmän agerar ensamma men med ideologisk och taktisk uppbackning från exempelvis IS.

Parallellt med att jihadismen vuxit fram i Sverige har också nazismens terrorceller börjat visa upp sig igen. Förberedelser till mord och bombdåd är den rörelsen ansvarig för. Terrorismen kommer inte att kullkasta vårt samhälle, men den kan göra mycket skada. Sverige behöver göra betydligt mer för att stoppa terrorismens framväxt.

Fru talman! Människor ska kunna känna sig trygga i att öppenhet och mänskliga rättigheter liksom demokratins grundläggande värden respekteras. Ingen ska behöva känna rädsla för att uttrycka sin mening eller för att delta i politiska eller religiösa möten. Vi har under året sett flera exempel på de krafter som vill något annat än att värna öppenhet och mänskliga fri- och rättigheter – krafter som vill undergräva demokratin.

Sverige måste ha ett starkt försvar mot dessa hot. Terrorism hotar internationell fred och säkerhet, nationell säkerhet och våra grundläggande fri- och rättigheter. I frågor som dessa är det viktigt med en bred samsyn.

Enligt Säkerhetspolisen har ca 300 personer rest från Sverige till Syrien och Irak under de senaste åren, varav en tredjedel är kvinnor. 140 individer har hittills återvänt. De utgör en säkerhetsrisk. Säkerhetspolisens uppgift är att identifiera och bevaka dessa personer. Flera av dem som återvänt kan behandlas som ärrade krigshjältar i växande miljöer av våldsbekämpande extremism och radikalisering. Dessa miljöer måste bekämpas.

Visserligen har antalet återvändande minskat. Säpo har uppgifter om att flera tvingas stanna kvar, men de som återvänder behöver bevakas ytterligare. Därtill kompliceras underrättelsearbetet och det förebyggande arbetet av att hotbilden också kan bestå av ensamagerande personer. Det finns naturligtvis också en stor mängd personer som enligt Säpo har radikaliserats men inte åkt till Syrien, och därtill finns ett stort antal inhemska våldsbejakande extremister inom den höger- och vänsterextrema miljön. Säpo bedömer att det totala antalet uppgår till 3 000, varav 2 000 är islamister och 1 000 kommer från de höger- och vänsterextrema miljöerna.

Fru talman! Alla dessa personer är naturligtvis inte beredda att begå terrorattentat eller andra våldshandlingar, men det är individer som kan stödja, samla in pengar, rekrytera och på olika sätt vara behjälpliga. Detta innebär en tiodubbling av antalet våldsbejakande extremister sedan 2010. Detta är extremt allvarligt, och vi ser hoten växa. När vi nu går mot valår kommer extremisterna troligen att öka sina aktiviteter för att få uppmärksamhet.

Fru talman! Det var angeläget att en bred överenskommelse träffades mellan den förra vänsterregeringen och allianspartierna. Vi kristdemokrater har tidigt presenterat förslag för att stärka det förebyggande arbetet och för att ge polisen och Säpo de redskap som behövs i kampen mot terror.

Överenskommelsen var en uppföljning av den överenskommelse som träffades i december 2015. Vi anser att det är angeläget att det fortsatt finns beredskap för att kunna kalla in till nya samtal om omvärldsläget förändras igen. Många av de saker som vi har drivit länge. Våra utgångspunkter var att bekämpa idéerna bakom terrorn och att höja vår terrorbekämpningsförmåga.

Fru talman! Det är en besvikelse att regeringen i frågan om ett förbud mot samröre med terrororganisationer inte har lyckats leverera en proposition som möter Lagrådets krav. Det är ett misslyckande. Om och när en proposition lämnas till riksdagen kommer det att vara alldeles för sent. De allra flesta svenskar som har kunnat återvända från IS till Sverige har faktiskt redan gjort det, och de kommer troligtvis inte att kunna lagföras. Det är ett stort misslyckande. Icke desto mindre behöver ett förbud mot samröre med terrororganisationer komma på plats. Här behöver regeringen agera.

Vi anser att det tydligt ska framgå att inget som helst samröre med eller hjälp till terrororganisationer ska tolereras i Sverige. Vi har länge haft en alldeles för tillåtande inställning gentemot dem som utmanar fundamentala delar av vårt samhällsskick. Allt samröre med terrororganisationer bör kriminaliseras.

Fru talman! Vi har ett ansvar att förhindra att människor reser från vårt land för att utföra de brutala handlingar som tvingar människor på flykt. Det krävs ett mer offensivt och konkret arbete i kommunerna för att förebygga att människor ansluter sig till terrorceller eller blir IS-krigare. Det är viktigt att bryta det utanförskap som råder i vissa storstadsförorter som kan fungera som grogrund för extrema organisationer. Det är också viktigt att fler goda krafter står upp för tolerans. Här kan exempelvis föreningar och religiösa församlingar spela en viktig roll.

Terrororganisationer som IS kan förstås inte hejdas genom dialog om religionsfrihet, men extremistiska religiösa rörelser växer inte fram ur ett vakuum. Det är uppenbart att det krävs en mer aktiv politik på det området.

Vi kristdemokrater vill också stärka avhoppbarverksamhet och det brottsförebyggande arbetet i kommunerna. Staten ska utforma fungerande avhoppbar- och anhängigstödverksamhet som inriktar sig speciellt på våldsbejakande islamister och som involverar de muslimska trossamfundet, som kommunerna kan samarbeta med.

Fru talman! Ett betydande problem som kan väntas växa framöver är att främmande makt försöker påverka Sverige. Det som mest diskuteras är olika typer av ryska desinformationskampanjer och psykologisk krigföring. Vad som däremot diskuteras mindre är vågen av utländsk finansiering av religiösa stiftelser och moskéer som kommer antingen direkt från utländska stater eller från olika aktörer med nära koppling till dessa stater. Det finns stater, stiftelser, organisationer och andra som har intresse av att destabilisera Sverige och underminera den svenska demokratin. Det är ett allvarligt hot som påverkar oss långsiktigt.

Sverige måste agera. Kristdemokraterna föreslår ett förbud mot att utländska extremister finansierar organisationer, stiftelser och politiska grupperingar i Sverige. Ett sådant förbud behöver naturligtvis utredas grundligt. Men vi ser att det finns ett behov av att det genomförs.

Utifrån det resonemanget yrkar jag bifall till reservation 7 om finansiering av terrorism. Vi ställer oss också bakom utskottets två tillkännagivanden gällande översynen av sekretesslagstiftningen och att regeringen bör ta fram nationella riktlinjer för att hantera återvändare. Att avvärja terrorhot handlar om att värna statens absoluta kärnuppgift framför alla andra: att värna medborgarnas liv och säkerhet.

Sammantaget bedömer vi kristdemokrater att arbetet med att förebygga terrorism behöver förstärkas.

Anf. 26 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det handlar om det öppna samhället och hoten mot det, om det öppna samhället och de som försvarar det. Försvararna ser vi förhoppningsvis bland annat i den här kammaren.

Det här är ett dilemma. Lite grovt uttryckt, fru talman, får man ju vara hur dum i huvudet som helst i Sverige. Det vi försöker förhindra är att människor omsätter galenskapen i alla möjliga extrema verksamheter som kan hota oss andra, som bara vill leva i tolerans, öppenhet och frihet.

Det har redan varit bra uppräknningar, från både Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, av de hot som finns. Det är en bredd av galenskap som organiserar sig och som vill attackera det som vi, enligt vår grundlag, är satta att försvara: människors rätt att vara trygga i Sverige.

Det som kan läggas till är så kallade djurrättsterrorister eller djurrätts-extremister. Det är den enda grupp som inte har nämnts hittills. Det kan vara Liberalernas bidrag så här i slutet av debatten. Även där handlar det om personer som totalt har tappat kontakten med verkligheten och som hävdar att man kan göra vad som helst med människor som har pälsdjur, som driver jordbruk eller vad det kan vara. Det finns personer som attackerar grävskopor, eftersom det finns risk att dessa kan gräva av dagmaskar, eller som attackerar fiskaffärer. De har inga gränser. Nog sagt om det, fru talman.

Liberalerna står bakom det mesta i betänkandet. Vi är glada för att en majoritet pekar ut för regeringen att sekretesslagen är helt avgörande. Allt detta måste tas på allvar. Det är obehagligt, men sekretesslagen mellan

myndigheter sätter i dag begränsningar för hur man ska kunna bekämpa och inte minst förebygga terrorhandlingar.

Vi framhåller också vikten av satsningar på att ta bättre hand om återvändarna. En aktuell grupp, som har lyfts fram tidigare, är människor som kommer från det gamla, sönderfallna kalifatet och som nu sitter i läger där situationen är fruktansvärd. Förr eller senare kommer de att dyka upp i svenska kommuner, i Laxå, i Gävle eller var de nu kan hamna. De måste mötas av den främsta expertisen. Det är bra att utskottets majoritet pekar på det och skickar en tydlig signal till regeringen att det behöver förbättras ytterligare, även om mycket bra arbete redan görs.

Det för oss in på Centrum mot våldsbejakande extremism, som har ett samordningsansvar. Liberalerna brukar med viss tjatighet återkomma till att det är en verksamhet som behöver ligga hos den svenska polisen. Det förebyggande är centralt och hänger till stor del ihop med det brottsbekämpande uppdraget. Det ska alltså vara organiserat där. Det är ingenting för en statistikmyndighet eller Brottsförebyggande rådet, som man ibland kan ha synpunkter på. Man kan lugnt säga att det hör mindre hemma där.

Fru talman! Liberalerna yrkar bifall till reservation 18, som vi har tillsammans med andra, om EU-samarbetet. Det är viktigt att det EU-samarbete som finns förstärks än mer. Det handlar om att förebygga, skydda, bekämpa och agera. Den förmågan måste vi ha tillsammans och med samordning. Rätt som det är kan det komma flera attacker. Gränsöverskridande kopplingar är ofta mer regel än undantag vad gäller inspiration och förmågeinhämtning. Men också själva agerandet kan vara samordnat framöver. EU har vidtagit mängder av åtgärder under senare år. Det behöver göras mer.

Statsministern återrapporterade i kammaren i går om finansieringen av EU-samarbetet. Jag hoppas att inte någon från de andra partierna i den här kammaren sitter och tycker att det är något som man ska snåla på. Det kostar pengar. Vi måste jobba tillsammans inom Europeiska unionen för att bekämpa terrorism. Europa är nämligen snart en av få platser i världen som står för de värderingar som inte minst riksdagen brukar hylla: det toleranta och öppna samhället.

Fru talman! Regeringen får mycket skäll. Jag kan tycka att den förtjänar en hel del av det. Men när man pratar om att försvara öppenheten ligger det lite i sakens natur att det är svårt att veta hur långt man ska gå. Riksdagens justitieutskott har haft ett antal ärenden hittills om skärpta tvångsmedel för att bekämpa brott. En hel del av dem är nya. De kommer till på grund av ny teknik. Det är rimligt och rätt att vi tar de stegen framåt. Men det öppna samhället tenderar att alltid ligga lite efter. Vi måste vara snabbfotade. Det kan hända saker som vi inte har förutsett i dag. Flera har lyft upp det tidigare i debatten. Jag lämnar därför det därhän.

Vi måste även vara på det klara med att vi måste vara beredda att försvara vår demokrati med de medel som krävs, oavsett om det gäller hur vi omhändertar människor eller skickar ut dem från Sverige utan rättegång. Allt det är obehagligt men helt nödvändigt. För demokratin, vi här inne, har inte bara en rättighet att försvara Sverige. Vi har också en skyldighet att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU11

Associationsrätt

föredrogs.

Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Regeringen har som mål att företagens administrativa kostnader till följd av regler ska minska. Men i verkligheten, utanför skal-skyddet i riksdagen, minskar inte kostnaderna för administration. Anledningen är enkel. Regeringen säger en sak och gör något helt annat. Det är nämligen inte en minskning av administrationen vi har sett sedan regeringen tillträdde. Mångfaldsredovisning är bara en av väldigt många pålagor som regeringen har infört.

Christer Östlund, ansvarig för regelförbättringar på Svenskt Näringsliv, säger så här om regeringens regelförbättringar: "Sverige är på väg i fel riktning. Företagens regelkostnader har ökat årligen med i genomsnitt 1,2 miljarder kr sedan 2013. Samtidigt ser vi hur andra länder går före och arbetar aktivt för att sänka sina kostnader." Det är alltså 1,2 miljarder i ökning, varje år.

Mångfaldsredovisning är bara en liten del. Det kommer ständigt nya påhitt: certifieringar, miljötillstånd, redovisningar och nu senast tillstånd för att lägga upp virke på den egna marken.

När det gäller att lägga nya krav på företagen är uppfinningsriktigheten oändlig. Per år handlar det om en ökning med 1 200 miljoner kronor. Det är vad det kostar att ha en socialdemokratisk regering. Man kan också säga ca 4 800 miljoner mer efter en socialdemokratisk regeringsperiod på fyra år, och vi har haft en sådan i sex år. 4 800 miljoner över en mandatperiod motsvarar många tusen läkartjänster och sjukvårdsplatser. Men detta är inte skatter eller intäkter till staten, utan det är bara utgifter för våra företag som inte ger någon motsvarande nytta.

Kraven på företagen skruvas ständigt åt. Jag har i en tidigare debatt jämfört regerings behandling av företag med kinesisk vattentortyr. Varje droppe gör kanske enskilt inte så stor skada, men den ständiga och säkert återkommande upprepningen driver offret till vansinne. Särskilt jobbigt upplevs det då det inte går att värja sig.

Här finns ytterligare ett problem. Företagen behöver inte stå ut med regeringens plåga utan kan göra något som kan leda till något ännu värre för Sveriges del. De kan nämligen flytta.

Fru talman! Varför måste Sverige alltid vara bäst i klassen? När nya regler kommer från EU väntar många av övriga länder så lång tid som möjligt. Sedan ser de till att så få företag som möjligt drabbas av de nya regelverken. Vår regering gör precis tvärtom. Därmed drabbas våra företag negativt jämfört med företag på andra ställen i EU. Man gör en övertolkning. Man gör lite mer. Man inför lite fler regler som blir lite hårdare på precis alla områden.

Frågan handlar inte om huruvida företagen ska fundera över hur de på bästa sätt drar nytta av kompetensen hos medarbetarna och hur mångfald kan vara en fördel. Jag är helt övertygad om att företagen klarar att arbeta med detta utan särskilda krav på redovisning till staten. Problemet är den påtvingade nya pålagan.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation nr 2. Jag står visserligen bakom alla våra reservationer, men för att spara tid vid kommande votering nöjer jag mig med nr 2.

Anf. 28 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. För att precis som Mikael EskilanderSSon spara tid vill jag inte tillföra särskilt mycket mer, utan vi tar det i de förmodade replikerna. Där kan Mikael EskilanderSSon lägga fram sina förslag och frågor.

Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Som jag sa förut är mångfaldsredovisning bara ännu en pålaga för Sveriges företag. Miljöredovisningar, certifieringar och alla möjliga tillstånd och avgifter är andra pålagor som regeringen har infört. Hur går alla dessa nya pålagor egentligen ihop med regeringens mål om att minska administrationen och regelkrånglet för företag? Hur ser riksdagsledamoten Ola Möller på det faktum att regeringen har ökat kostnaderna för företagen med åtskilliga miljarder bara genom att öka deras administration?

Anf. 30 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Mikael EskilanderSSon lyfter upp viktiga frågor. Vi måste självklart diskutera vad företag ska redovisa och vad de ska göra. Om kamraren väljer att det ska finnas arbetsmiljölagstiftning, miljölagstiftning och liknande måste man följa upp det. Då måste man också ha verktyg för det.

Mångfaldsredovisning är något som EU har bestämt. Det vore nog inte särskilt klokt att föregripa det arbete som EU-kommissionen håller på med för att utvärdera detta. Vi kanske kan hålla oss till det som betänkandet handlar om.

Vad gäller mångfaldspolicyn och de redovisningar som ska göras ligger det i linje med svensk kod för bolagsstyrning. Det är inte så att företagen själva, i sin självreglering, tycker att detta är ett problem. Jag tycker att det är viktigt att vi har en uppföljning av hur mångfaldsarbetet i företagen ser ut. Om vi här ska kunna ha en tillämplig och bra lagstiftning om exempelvis jämställdhet i arbetet måste vi också ha en överblick.

Detta handlar dessutom om de absolut största företagen som är noterade på börsen. Det handlar om ungefär 50 företag som behöver hantera detta. De ska ha över 250 anställda. Jag tror inte att det är ett speciellt betungande arbete för dem att redovisa hur könssammansättningen ser ut och vilken kompetens eller bakgrund medarbetarna har.

Svenskt Näringsliv kommer såklart alltid att driva på för att regler och liknande tas bort. Det intressanta är frågan om varför Sverigedemokraterna driver en regelförenklingslinje och exempelvis ifrågasätter miljölagstiftningen, vilket Mikael EskilanderSSon gjorde här i talarstolen. Han sa att man kunde ta bort det där. I så fall kan man ju även ta bort arbetsmiljölagstiftningen. Då hamnar vi i ett läge där företagets väl är det som gäller, medan man inte bryr sig om arbetstagarna så mycket.

Anf. 31 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det var en lite väl överdriven tolkning att säga att man skulle vilja ta bort arbetsmiljölagarna bara för att man säger att väldigt mycket har tillförts under den socialdemokratiska regeringen i form av ytterligare rapporter. Jovisst, mångfaldsredovisningen är bara en liten rapport, bara en droppe till, som företagen ska stå ut med.

Låt mig då omformulera mig: Regeringen har åstadkommit 1,2 miljarder i ökning varje år. Kostnaderna för företagen har ökat med 4 800 miljoner. Vi hade arbetsmiljölag och miljölag redan innan den socialdemokratiska regeringen tog vid. Det här är alltså bara ökade utgifter som företagen har fått under den tid som Socialdemokraterna har suttit vid regeringsmakten. Det är kostnader som är en direkt följd av att regeringen har infört nya regler, certifieringar, mångfaldsredovisningar och så vidare.

När det gäller EU går vi som sagt alltid lite längre. Vi gör alltid lite mer. Vi ska alltid vara lite bättre, till skillnad från andra länder som gör precis tvärtom. De gör nästan lite mindre än vad man måste. De lägger sig vid den undre gränsen, medan vi i stället lägger oss vid den övre gränsen.

Frågan är om detta är ett bra facit för regeringens arbete med förenklingar. Tycker regeringspartierna själva att de är värda ett högt betyg för arbetet med regelförenklingar? Från mig skulle betyget knappast komma över ett F.

Anf. 32 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är klart att Sverigedemokraterna inte tycker att regeringen ska få ett högt betyg. Det ligger i sakens natur.

I er reservation skriver ni att det ska finnas ett anonymiserat anställningsförfarande inom offentlig sektor. Detta är intressant, för i de kommuner där Sverigedemokraterna styr – i Skåne gäller det exempelvis Svalöv, Bjuv och Staffanstorp – har man inte infört det. Sverigedemokraterna lägger alltså förslag här i Sveriges riksdag om att man ska göra vissa saker, men när man går till kommunal nivå visar det sig att det inte hänger ihop. De säger en sak här och en annan sak där.

Att Svenskt Näringsliv säger att det blir 1,2 miljarder dyrare måste ses som en partsinlaga. De bakar såklart in alla kostnader som de ser som problematiska, och sedan drar de till med lite till. Det är ungefär som när Almega kritiserar RUT-avdraget och liknande. Jag tar inte den där siffran på särskilt stort allvar.

Det är tydligt att Sverigedemokraterna på punkt efter punkt väljer att ställa sig på företagets sida mot arbetstagarna. Så blir det varenda gång det kommer ett förslag. Det gäller exempelvis skyddsombudsfrågan. Mikael EskilanderSSon sa att vi redan hade en arbetsmiljölagstiftning. Men den är ju beroende av att det finns skyddsombud som granskar. Dem vill ni dock ta bort för att försvaga den fackliga organisationen. Sedan ska en statlig myndighet ta hand om detta. Detta är alltså ett direkt angrepp på arbetstagarna.

Ni gör det när det gäller det här med mångfaldspolicy, som ska se till att man arbetar för jämställdhet. Väck med det! För vem gör ni detta? Jo, ni gör det för företagen, mot vanliga människor som vill komma in och få en bättre arbetssituation.

Ni gör det när det gäller pengar från välfärden. Ut med pengarna till Saudiarabien, så att Academedia kan starta friskolor! Men att de äldre och

yngre barnen ska kunna få en god utbildning för de skattepengar vi har betalat in och att vanligt folk ska få det bättre är Sverigedemokraterna emot.

Så är det på punkt efter punkt. Väck med reglerna! Gör det lättare för företagen! Sedan ska vanligt folk betala priset. Det är det som blir konsekvenserna av Sverigedemokraternas politik.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 11 Spelfrågor

Kulturutskottets betänkande 2019/20:KrU6

Spelfrågor

föredrogs.

Anf. 33 JOHN WEINERHALL (M):

Fru talman! Spelmarknaden har varit föremål för stora diskussioner under det senaste året, och det har varit gott om rubriker på området. Vi har läst om trötthet på spelreklam. Det har väckts stor debatt om just spelreklamsfrågan. Bara ett par månader efter att den nya spellagen infördes gick minister Ardalan Shekarabi ut och hotade med totalförbud mot spelreklam, vilket kanske var lite väl drastiskt. Vi moderater står alltid upp för den kommersiella yttrandefriheten. Det är väl rimligt på en legal marknad att företag ska ha möjlighet att marknadsföra sina produkter.

När man diskuterar spelmarknaden tycker jag att det är viktigt att påminna sig om att spel för de allra flesta människor är förknippat med nöje. Många spelar för att stötta sin lokala idrottsklubb eller andra organisationer. Många i vårt land är väldigt intresserade av sport av olika slag och finner stort nöje i att spela på en match eller ett travlopp, som man kan se i verkligheten, i realtid på tv eller kanske i efterhand genom någon strömningstjänst. Samtidigt är det förstås viktigt att komma ihåg att det också finns människor som drabbas av spelmissbruk. Det ska givetvis finnas ett starkt stöd för dem.

Moderaterna värnar dem som finner nöje i spel och bejakar möjligheterna att spela på en sund och reglerad spelmarknad där alla aktörer har samma förutsättningar. Vi värnar samtidigt dem som av olika anledningar befinner sig i riskzonen för spelmissbruk. Därför välkomnade vi moderater den nya spellagen, som är på plats sedan förra årsskiftet och som syftar till att skapa en modern och reglerad marknad med licensierade bolag som omfattas av det svenska konsumentskyddet.

Omregleringen var som sagt en efterlängtd reform som innebar att det omoderna monopolet ersattes med en modern lagstiftning som inkluderar hela den växande spelmarknaden. Målet var att skapa en spelmarknad som präglas av högt konsumentskydd, hög säkerhet i spelen och tydliga förutsättningar för att få verka på marknaden genom licenssystemet. Detta innebär också att vi nu har öppnat marknaden för seriösa aktörer, som också betalar skatt i Sverige. Att den nya lagen antogs med en så bred blocköver-

skridande majoritet hoppas vi moderater innebär att spelplanen för alla inblandade parter inte nyckfullt ändras.

Fru talman! I och med omregleringen av den svenska spelmarknaden har staten fått en viktigare roll i att utöva tillsyn över spelmarknaden än tidigare. Det uppdraget är ålagt Spelinspektionen, tidigare Lotteriinspektionen, som tilldelar licenser men också utövar tillsyn. Att en rad spelbolag redan efter så kort tid med den nya spelmarknaden har blivit av med sina licenser och/eller fått höga viten och böter visar att tillsynen fungerar.

Vi moderater är till vår natur skeptiska mot att staten konkurrerar med privata aktörer på en konkurrensutsatt och reglerad marknad. Statens engagemang på den typen av marknader bör i första hand begränsas till att utöva tillsyn och stävja kriminalitet.

Givet den nya spelmarknaden måste det därför finnas en tydlig gränsdragning när det gäller statens agerande, dels på den konkurrensutsatta marknaden, dels där det fortfarande råder monopol. Den utredning som ledde fram till omregleringen föreslog att Svenska Spel skulle delas upp i två strikt åtskilda företag. Det tycker också vi moderater. Det spel som fortfarande är monopoliserat, bland annat landbaserade kasinon och värdeautomatspel, bör fortfarande ske i Svenska Spels regi. När Svenska Spel har delats upp i två strikta företag finns inga rimliga anledningar till att staten ska verka på en konkurrensutsatt marknad. Den del av företaget Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden bör i nästa steg säljas.

Fru talman! Ytterligare en viktig sak att ta upp när vi pratar om spelmarknaden är hästnäringen. Hästsporten är en väldigt stor och viktig näring som omsätter drygt 72 miljarder kronor årligen, sysselsätter 38 000 personer i vårt land och bidrar med 6 miljarder skattekrönor varje år.

Den viktigaste aktören och bidragaren till hästnäringen är ATG, Aktiebolaget Trav och Galopp, som har fått en ny roll på den omreglerade marknaden. Konsekvenserna för hästnäringen av omregleringen var inte någonting som regeringen uppmärksammade tillräckligt, varför man nu tillsatt en utredning av detta. Vi moderater är väldigt glada över att utskottet kunde enas om ett tillkännagivande till regeringen om att utredningsdelen om hästnäringen ska lämnas senast under hösten. Hästnäringen har nämligen inte råd att verka i limbo längre med de oklara förutsättningar som råder.

Tidigare, när spel på hästsport var monopoliserat med ATG som enda aktör, åtnjöt hästsporten en stabil och förutsägbar finansiering. Den riskeras med den nyuppkomna konkurrenssituationen. Därför är det viktigt att resultatet av den nya utredningen tillser en hållbar framtida finansiering för hästnäringen och hästsporten.

I och med att ATG heller inte längre är monopolist tycker vi moderater att statens engagemang i bolaget ska avslutas. I dag utser staten en majoritet i styrelsen, inklusive ordföranden, trots att bolaget helt ägs av Svensk Travsport och Svensk Galopp. För mig som moderat känns det väldigt märkligt att det inte är fler partier i Sveriges riksdag som tycker att det här är ett angrepp på äganderätten och att det är orimligt att det fortfarande ser ut på det här sättet.

Fru talman! Ett samhällsproblem som är kopplat till spelmarknaden är spelfusket. Både före och nu efter omregleringen har det uppmärksammats från såväl Idrottssverige som polisen och spelbolagen att det förekommer spel på uppgjorda matcher. Inte sällan handlar det om organiserad brotts-

lighet. Idrottsutövare betalas för att matcher ska sluta på ett visst sätt eller för att vissa händelser ska ske under en match. Detta utgör ett stort problem för idrotten och spelbolagen, men inte minst för dem som ser på matchen eller hederliga människor som har spelat på densamma.

I och med omregleringen fick Spelinspektionen möjlighet att stoppa spel över huvud taget på exempelvis lägre divisioner som är mer utsatta för matchfixning. Detta är dock ingenting som myndigheten hittills har använt sig av. Risken med ett generellt förbud är dock att spelandet kanske flyttar till olicensierade bolag, exempelvis asiatiska bolag som inte står under svensk jurisdiktion, vilket man förstås också måste ta i beaktande.

Riksidrottsförbundet har i dag ett samarbete med spelbolagen samt med polisen och Spelinspektionen, men det behöver stärkas. Därför borde idrotten och spelbolagen få ett större ansvar att delge information om misstänkt matchfixning till de brottsbekämpande myndigheterna, så att GDPR inte sätter käppar i hjulet. Det vore också bra om det fanns en central funktion som kunde samordna arbetet bättre och mer samlat gällande matchfixning. De som anordnar idrottsevenemang och de som anordnar spel måste kunna samverka ordentligt för att upptäcka och stoppa spelfusk. Så kan vi hindra dem som finansierar och drar nytta av fusket att lyckas med sin organiserade brottslighet.

En annan sak som är viktig att komma ihåg är att matchfixning i Sverige inte sällan är kopplad till internationell brottslighet. Internationell maffia, motorcykelgäng och annan internationell brottslighet ska inte kunna tjäna pengar på matchfixning. Därför är det viktigt att det finns goda möjligheter till internationell samverkan för att stoppa spelfusk. I dag är de möjligheterna begränsade. Men i ett led för att komma åt den internationella brottsligheten och ge större möjligheter till internationell samverkan tog Europarådet fram en konvention mot matchfixning. Den är gällande från den 1 september 2019, då den ratificerats av tillräckligt många länder i Europarådet. Även Sverige borde, tycker vi moderater, underteckna denna konvention, vilket majoriteten av EU-länderna redan har gjort.

Men trots att Idrottssverige efterfrågar just de förslag som Moderaterna har lagt fram i kulturutskottet och inför den här kammaren väljer regeringspartierna att inte stödja dem. Jag tycker att detta är väldigt tråkigt. Man kan fråga sig om Socialdemokraterna verkligen tar frågan om matchfixning på allvar.

Med det sagt, fru talman, vill jag yrka bifall till Moderaternas reservation 4.

(Applåder)

Anf. 34 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att yrka bifall till reservation 6 från Sverigedemokraterna.

År 2018 fattade riksdagen beslut med anledning av propositionen om en omreglerad svensk spelmarknad. Följden blev att det tidigare svenska spelmonopolet avskaffades. Från och med den 1 januari 2019 har vi i stället ett licenssystem på plats på den svenska spelmarknaden.

Vi sverigedemokrater har på det stora hela sett det som någonting positivt. Det finns dock ett antal frågetecken kvar. Det rör bland annat den aggressiva spelreklamen som har varit ett problem. Men det handlar också om finansieringen av hästnäringen, för att ta ett annat exempel.

Ett av syftena med den nya spellagstiftningen var just att skydda konsumenterna. För Sverigedemokraterna är folkhälsoperspektivet centralt när det kommer till frågor om spel och lotteri. Vi har därför bevakat frågan noga, och vi kommer att fortsätta att göra det.

Fru talman! Såväl före som efter omregleringen av den svenska spelmarknaden pågick det en omfattande och rent av aggressiv marknadsföring från vissa spelbolag i konkurrensen om marknadsandelar. Det var problematiskt, även om vi ser att volymerna i marknadsföringen nu har avtagit något. Vi sverigedemokrater har påpekat att det har varit problematiskt att det inte har funnits någon praxis på plats gällande vad som avses med måttfullhet i marknadsföringen så som den nya lagstiftningen kräver.

Problemet med spelreklamen ledde till att regeringen i april 2019 tvingades inkomma med tilläggsdirektiv till Spelmarknadsutredningen med fokus just på att begränsa marknadsföringen ytterligare. Utredningen har här en chans att landa i förslag som värnar konsumenterna på den svenska spelmarknaden och tar ansvar för folkhälsan. Vi sverigedemokrater avser att vara en konstruktiv part i detta.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser det som problematiskt att staten både reglerar och deltar på spelmarknaden samtidigt. Därför har vi landat i att Svenska Spels verksamhet på den avreglerade marknaden bör separeras från den övriga verksamheten och därefter säljas. Detta är något som vi har ställt oss bakom i näringsutskottet tillsammans med Moderaterna och Liberalerna under detta riksmöte. Förhoppningsvis finns det snart majoritet i kammaren för den hållningen.

Frågan om Svenska Spel är viktig. Just aggressiv marknadsföring av spel med nätkasino i fokus har varit en stor del av vad den politiska debatten om spelmarknaden har handlat om. Samtidigt har vi ett statligt bolag i form av Svenska Spel som bedriver en nätkasinoverksamhet sedan den nya spellagen trädde i kraft.

Att som vissa partiers företrädare gör, nämligen att svinga vilt mot privata bolags marknadsföring samtidigt som man själv är med och konkurrerar med dem via det egna statliga bolaget, är en form av hyckleri. Det gäller särskilt eftersom det är nätkasinospelarnas pengar som är med och fyller svenska statens fickor genom Svenska Spel.

Nätkasino är också den spelform som förefaller vara mest beroendeframkallande och som kan leda till tragedier för såväl enskilda spelare som för samhället i stort. Att det finns skäl att tro att olika spelformer har så pass olika effekter när det gäller exempelvis beroendeproblematiken gör att vi sverigedemokrater vill utreda riskklassificering av olika spelformer.

Fru talman! Förutom den sverigedemokratiska utgångspunkten om folkhälsa är spel- och lotterifrågorna också viktiga för delar av civilsamhället med tanke på hur lotterierna är med och finansierar detsamma.

För Sverigedemokraterna är det viktigt att värna ett starkt och oberoende civilsamhälle. Däremot är det oförsvarligt att som i dag tillåta spel på kredit genom ett undantag i lagstiftningen. Om ett lotteri tillhandahålls för ett så kallat allmännyttigt ändamål får undantag beviljas av Spelinspektionen. Så ser lagstiftningen ut.

Även om det kreditbelopp som det i dag handlar om inte är särskilt stort är det tillräckligt stort för att vara ett problem. Det är heller inte försvarbart med spel på kredit med argumentet att det ska ses som ett sätt att öppna upp för olika sätt att betala på, till exempel med faktura, snarare än

att man spelar för pengar som man inte har. I dagens samhälle finns så många olika betalningsmetoder för hur man skulle kunna betala för sitt spelande att det argumentet helt enkelt inte är hållbart.

Sverigedemokraterna har länge förespråkat att spel på kredit ej ska tillåtas. Inga undantag ska ges för detta. Dessvärre har andra partier valt en annan väg i frågan om spel på kredit. Jag tänker inte minst på Socialdemokraterna, som via sitt spelbolag Kombispiel tjänar enorma summor på att människor spelar bort sina pengar. Dessutom erbjuder man spel på kredit och har varit med om att driva tusentals människor till Kronofogden genom åren. Det är dags att Socialdemokraterna och regeringen städar framför egen dörr och tar sitt fulla samhällsansvar.

Fru talman! Jag skulle också vilja säga några ord om lootlådor, eller loot boxes. Lootlådor handlar om lotteri- och kasinoliknande moment i olika slags datorspel och appar där spelaren erbjuds att köpa ett virtuellt innehåll för att kunna ta sig framåt i spelet. Precis som vid ett lotteri vet man inte exakt vad det är man kommer att vinna. Företeelsen har hamnat på kartan för att den påminner mycket om spel med pengar.

Det är viktigt att det bringas klarhet i när det rör sig om lotteri i de fallen och när det inte gör det. Det har vi sverigedemokrater påtalat i en av de kommittémotioner som behandlas i det här betänkandet. Det är särskilt viktigt att det tas om hand eftersom spelandet ofta innebär att barn kan komma i kontakt med företeelsen.

Vi välkomnar att regeringen gav Konsumentverket i uppdrag att titta vidare på den frågan i maj förra året. Det har sedan förts vidare till Spelmarknadsutredningen som ska bedöma vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att skydda konsumenterna när det rör lootlådor. Det är nu viktigt att det inte dras i långbänk eller slutar med något halvbakat resultat som så mycket annat när det gäller hur regeringen har skött spelmarknadsfrågorna.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag säga några ord om spel på hästar och hästnäringen. Som tidigare talare var inne på är det en viktig fråga att få en lösning på. Tyvärr löstes inte frågan riktigt i samband med att riksdagen beslutade om regeringens proposition om en omreglerad spelmarknad. I stället har flera aspekter av frågan hängt kvar halvfärdiga och utan långsiktigt hållbara lösningar.

Det är glädjande att ett enat kulturutskott vill skicka ett tydligt budskap till regeringen om att man bör se till att arbetet med att ta fram en modell för finansieringen av hästnäringen ska ske fort och med en redovisning snarast och senast under hösten 2020.

Vad gäller ATG är man med och bidrar till hästnäringen trots omregleringen som har skett på marknaden. Däremot finns det ett problem med att andra aktörer inte gör det på samma sätt. Det gäller även statens egna bolag Svenska Spel. Det gör att det blir en ganska märklig situation.

Vi ser också att det är ett märkligt upplägg att staten fortsatt ska kontrollera ATG genom tillsättning av styrelsen i bolaget, vilket sker i dagsläget trots omregleringen som har skett på marknaden. Det borde ha fått ett stopp i samband med att den nya lagstiftningen trädde i kraft. Vi tycker således att statens engagemang i bolaget bör avvecklas.

(Applåder)

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i kulturutskottets betänkande KrU6 *Spelfrågor* och därmed också avslag på samtliga reservationer.

De flesta av oss förstår den nervkittlande känslan av att skrapa fram tre lika belopp, eller att spela på stryktipset och se rätt lag göra mål, att få ropa bingo när sista numret går in eller att sitta med en bra hand under ett pokerspel. För många är det en känsla av spänning och glädje, för andra är det startskottet på något helt annat.

Plötsligt handlar det inte om vinster, utan om förluster och skulder. Det som började i det lilla – det roliga och det spännande – har förvandlats till ett missbruk som inte längre kan hanteras. Det är ett missbruk som är en form av impuls kontrollstörning.

En av de stora likheterna mellan spelberoende och substansberoende är jakten på kickar, och ju värre ens beroende blir, desto högre summor behöver man spela om för att uppnå samma kick. Forskning visar att för personer med spelmissbruk blir till slut spelet viktigare än vinsten. Impulsen att spela tar över viljan och önskan att låta bli.

Det som gör spelberoendet så svårt att bryta är det faktum att ett spel till kan lösa ens problem. En alkoholist eller en narkoman är oftast medveten om att en öl till eller en injektion till inte löser problemet, men för en spelmissbrukare kan lösningen finnas i att spela en gång till: Vinner jag bara nästa gång kan jag lösa mina problem. Därför spelar man en gång till. Det är ett mönster som det är otroligt svårt att bryta.

Fru talman! Under hösten 2017 fick jag det där jobbiga samtalet som ingen vill få – ett samtal som jag aldrig kommer att glömma. Det var ett samtal från min bror och ett erkännande om ett spelmissbruk som hade kommit att påverka hela hans liv, hans ekonomi och hans familj.

Han insåg som tur var relativt snabbt att han hade ett problem, men det var ett skede som gick snabbt. Under två till tre månader spelade han för småsummor, men under tre veckor spelade han bort nästan 180 000 kronor.

Min bror vet att jag står här i talarstolen i dag och berättar hans historia. När jag frågade om det var okej att ta honom som exempel svarade han: ”Jag hjälper gärna till så mycket jag bara kan för att sprida information om spelberoende. Jag är öppen med det, och jag föredrar att inte vara anonym då jag vill lyfta bort skammen från det.”

Jag frågade min bror om det var något speciellt han ville att jag skulle ta upp i dagens speldebatt. Då svarade han att ett av de stora problemen är att det är alldeles för lätt att snabbt få tag i pengar.

Man kan sitta hemma och använda sitt bank-id och snabbt låna ganska stora summor. Det är en sak att sitta hemma och låna pengar och en helt annan att behöva gå till en bank och fysiskt behöva titta någon i ögonen och förklara vad man ska ha pengarna till.

I dag har min bror varit spelfri sedan den 29 september 2017. Min bror kommer att leva med detta problem hela sitt liv. Min storebror är min hjälte.

Fru talman! Den 1 januari 2019 trädde den nya spellagen i kraft. Den nya lagen bygger på ett licenssystem, där alla som agerar på den svenska spelmarknaden ska ha licens och därmed också betala skatt i Sverige. Det gamla systemet med statligt monopol hade under många år urvattnats, och

den växande konkurrensen från spelbolag från andra länder gick inte att ignorera.

Den svenska spelmarknaden har i och med den nya spellagen delats upp i olika delar. Vi har den konkurrensutsatta delen, som främst omfattar onlinespel och vadhållning. Vi har en del som är förbehållen spel för allmännyttiga ändamål och som främst omfattar lotterier och bingo. Slutligen har vi också den del som staten står för, som omfattar de statliga casinona och spel på värdeautomater.

Jag satt i kulturutskottet under förra mandatperioden, när det nya systemet trädde i kraft. Jag är väldigt stolt över att tillhöra en regering som äntligen tog tag i problemet.

Detta var en fråga som hade diskuterats under flera regeringar, men man hade aldrig kommit fram till någon lösning. Därför är jag stolt över att man tog tag i det och framför allt över att man har ett tydligt konsumentskydd.

Den nya spellagen framhåller tydligt att spelverksamheten ska bedrivas på ett sunt och säkert sätt under statlig och offentlig kontroll, vilket innebär att spelen ska ha ett högt konsumentskydd, att det ska råda hög säkerhet i spelen, att de negativa konsekvenserna av spelandet ska begränsas och att spel inte ska användas för kriminell verksamhet.

Alla bolag med spellicens har därför ett stort spelansvar, som ska skydda konsumenterna mot överdrivet spelande. Ett steg i detta har varit att begränsa bolagens marknadsföring. Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi, som ansvarar för spelfrågorna, har under hela processen, både före och efter den nya spellagens tillkomst, markerat mot de spelbolag som inte har skött sig och varit för aggressiva. Han har också tydligt markerat att regeringen är beredd att vidta ytterligare åtgärder om man inte följer de regler som är uppsatta vad gäller måttfull reklam och marknadsföring.

Fru talman! I det här betänkandet behandlar vi 71 motionsyrkanden som berör alltifrån utvärdering av licenssystemet till medel till allmännyttiga ändamål, marknadsföring av spel, matchfixning, hästnäring, e-sport och mycket mer. Trots ny spellag är det tydligt att spelintresset eller intresset för spelfrågorna fortfarande är mycket stort, och stora förändringar, oavsett område, kräver och väcker alltid följdfrågor.

Som en del i detta arbete satte regeringen nästan direkt igång Spelmarknadsutredningen, som ska titta på de delar som inte nådde ända fram. Här finner vi bland annat saker som hästnäringens och idrottens finansiering liksom tydligare åtgärder mot spelreklam. Detta är en utredning som ska vara klar senast den 31 oktober i höst. Ett flertal av oss som sitter här i kammaren i dag ingår i den parlamentariska referensgruppen som ska titta på tilläggsdirektiven när det gäller till exempel spelreklam och marknadsföring.

Flera av motionerna i betänkandet rör frågor som ingår i den nya utredningen, som ska vara klar i höst. För mig är det viktigt att vi inväntar och ser vad den faktiskt pekar på innan vi fattar andra politiska beslut.

Även om jag såklart är ivrig med att få till stånd vissa förändringar väntar jag spánt på vad utredningen föreslår och vad argumenten för förslagen innebär. Mitt absolut tydligaste fokus just nu är dock att vi ska fortsätta värna de allmännyttiga bolagen och bevara föreningslivets möjligheter att få intäkter via till exempel lotterier.

Vi måste också säkra en långsiktig, hållbar finansiering av hästnäringen, som har ett tydligt hela-landet-perspektiv. Och matchfixningen inom idrotten måste bort. Vi är tydliga med att organiserad brottslighet inte ska ha någon plats i idrotten.

Fru talman! Jag är inte någon som står på spelbolagens sida, men så länge de existerar i Sverige är det av största vikt att vi också har kontroll över spelmarknaden. Vi kan inte låta spelmarknaden åter härja fritt. Därför ska politiken ta sitt ansvar och ge dem med licens rätt förutsättningar, men det gäller också att ha tuffa regler och vara tydliga med vad vi kräver.

Vi ska ha ett hållbart spelande i Sverige, men det ska vara ett spelande som skyddar människan och värnar det lilla, det spännande och det roliga. Det är ett löfte jag ger här och nu. Jag ger det till spelbolagen, jag ger det till svenska folket och jag ger det till min bror.

(Applåder)

Anf. 36 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Wallentheim, för ditt inlägg! Jag kan konstatera att vi håller med varandra om vissa saker men inte i allt.

Socialdemokraterna och regeringen har ju, med Ardalan Shekarabi i spetsen, profilerat sig i spel- och lotterifrågor som ett parti som vill ta ansvar för att skydda konsumenterna. Man har svingat vilt mot spelbolagen i retoriken, bland annat när det gäller spelreklam.

Men samtidigt vill man se undantag i lagstiftningen som uppenbarligen gynnar socialdemokratin själv och det spelbolag man driver. Man vill ha kvar undantaget för spel på kredit, till skillnad från oss sverigedemokrater. Socialdemokraterna och SSU tjänar ju via sitt bolag Kombispiel tiotals miljoner kronor varje år på att människor spelar bort pengar, i många fall pengar som de inte har, eftersom man tillåter spel på kredit.

Mellan 2014 och 2017 drev det socialdemokratiska spelbolaget Kombispiel över 8 000 spelare till Kronofogden för att de inte hade betalat lotter som de hade köpt på kredit. Socialdemokratin gör alltså stora vinster på människor som är satta i skuld och säkerligen också i flera fall spelberoende.

Socialdemokratin är ekonomiskt beroende av att människor spelar bort sina pengar. Inget parti fyller sina fickor med pengar från spel på det sätt som Socialdemokraterna och SSU gör, samtidigt som de går till hård attack mot spelbolagen.

Det finns ett hyckleri i detta. Det är en ansvarslös politik. Varför vill Socialdemokraterna att människor ska kunna spela på kredit för pengar som de inte har? Kan det vara för att det är en stor intäktskälla för organisationen, för partiet och för SSU?

Anf. 37 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Jonas Andersson har valt att begära replik på mitt anförande angående spel- och lotteriverksamhet på kredit. Det förvånar mig inte; jag förväntade mig faktiskt att den frågan skulle komma.

I den nya spellagen fastställs det att det inte är tillåtet att spela på kredit. Det är förbjudet för spelföretag att erbjuda det. Däremot finns det undantag från kreditförbudet när det gäller till exempel prenumerationslotter och lotterier. Man har också pekat på, både från forskningen och från olika myn-

digheter, att risken för upprepat och oplanerat spelande när det gäller prenumerationslotter bedöms som nästan utesluten.

Nu vill Sverigedemokraterna driva en linje där det inte ska finnas några undantag och där alla former av kredit helt ska förbjudas. Då undrar jag såklart om Sverigedemokraterna är medvetna om hur viktig lottförsäljningen är för våra folkrörelser.

Jag vet att man tydligt vill peka på oss som parti, men folkrörelserna finansierar ju till stor del sin verksamhet genom lottförsäljning, där prenumeration och det här kreditundantaget ingår. Idrottsrörelsen gör detta. Nykterhetsrörelsen gör det. Och, ja, vi som parti har också haft våra lotter.

Jonas Andersson sa något i stil med att det är dags att Socialdemokraterna städar framför egen dörr. Det är exakt det vi har gjort. Sedan det framkom att denna problematik fanns i vårt eget lotteri har inte ett enda nytt fall rapporterats. Vi valde nämligen att just städa framför vår egen dörr. Det är otroligt viktigt att vi inte försätter människor i beroende eller gör så att människor riskerar att få skulder eller hamna hos kronofogden. Det är otroligt viktigt att vi har krav även på dem som tillåts ha lotteriverksamhet på kredit, men vi kan inte förstöra för idrottsrörelsen och våra andra folkrörelser.

Anf. 38 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Wallentheim, för svaret! Jag konstaterar att denna fråga verkar vara lite av en öm tå för socialdemokratin. Även om Anna Wallentheim säger att man på olika sätt har tagit tag i detta har över 8 000 personer skickats till kronofogden. Och det var inte många år sedan det som vi nu pratar om skedde.

Även om det handlar om ett ganska litet kreditbelopp finns det fortfarande en principiell problematik, tycker jag. Man vill fortfarande att människor ska kunna spela för pengar de inte har. Som jag ser det är det ganska uppenbart att man är väldigt positiv till denna lagstiftning eftersom man själv får stora förmåner av den. Jag kan faktiskt inte se att skälen annars skulle vara så starka för detta.

Precis som jag nämnde i mitt anförande finns det i dagens samhälle Swish och andra betalningslösningar som man skulle kunna använda i stället. Varför är det så viktigt att man ska handla på kredit, med pengar som man alltså inte har? Nej, jag tycker inte att svaret håller.

Anf. 39 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Jonas Andersson säger att detta skulle vara en öm tå. Nej, inte speciellt. Jag har pratat med Kombilotteriet och med ansvariga personer. Vi har sagt: Det här tycker inte vi är okej. Det är också därför man har valt att nu utvärdera andra former för att se till att människor inte hamnar i det här läget.

Vi vet att folkrörelser finansierar en stor del av sin verksamhet via lotterier. Det är faktiskt en anledning till att vi har en oberoende och stark folkrörelse i Sverige. Alternativet hade annars varit att man skulle vara beroende av donationer för att kunna bedriva sin verksamhet och så vidare, vilket skulle kunna vara problematiskt. Om man till exempel vill vara opolitisk och obunden och inte vill styras av andra krafter är det inte alltid lätt med de här donationsmöjligheterna.

Jag tror dock att det i grunden handlar om en enda sak: Det stör Sverigedemokraterna lite att vi faktiskt får in de här extra intäkterna. Det är där skon klämmer.

(Applåder)

Prot. 2019/20:81

4 mars

Spelfrågor

Anf. 40 JOHN WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Anna Wallentheim för att hon lyfte ett par viktiga frågor i sitt anförande, bland annat när det gäller spelmissbruk. Det är en stor och viktig fråga som vi alla måste ta på allvar. Men jag tycker att det finns några frågor som fortfarande hänger i luften. Det är bland annat frågan om Svenska Spel.

Statsrådet Shekarabi uteslöt inte vid omregleringen att Svenska Spel skulle säljas. Jag skulle vilja höra hur Socialdemokraterna tänker: Är Socialdemokraterna öppna för att staten inte ska konkurrera med företag på en konkurrensutsatt marknad?

Jag skulle också vilja fråga Anna Wallentheim hur Socialdemokraterna ser på ATG. Hur kan Socialdemokraterna tycka att det är rimligt att ett helt privat företag kontrolleras av staten? Nog för att Socialdemokraterna kanske inte har den finaste historien när det gäller att värna äganderätt – vi har löntagarfonder och mycket annat bakom oss. Men hur kan man tycka att det är rimligt att staten kontrollerar ett helt privat företag genom att utse en majoritet av styrelsen, inklusive ordföranden?

Sedan skulle jag vilja ta upp detta med matchfixning. Jag kan börja med att tacka Anna Wallentheim för det seminarium som ledamoten anordnade om just matchfixning – det var mycket bra och behövligt. Där framkom det just att Idrottssverige efterfrågar de förslag som vi moderater har lagt fram. Det handlar exempelvis om att man enklare ska kunna utbyta information genom att se till att det ska vara en skyldighet, så att det bryter mot GDPR. Varför vill inte Socialdemokraterna gå med på de förslag som vi moderater har lagt fram, som skulle kunna underlätta arbetet mot den organiserade kriminaliteten när det gäller matchfixning?

Jag vill också fråga om Socialdemokraterna kan tänka sig att skriva under den matchfixningskonvention som Europarådet har skrivit ihop och som många länder har ratificerat och som skulle kunna göra att vi får ett internationellt samarbete i denna fråga.

Anf. 41 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Det kom många frågor från moderaten John Weinerhall. Jag ska försöka svara på dem alla. Som tur är har vi ett replikskifte till om jag inte hinner med nu.

Jag kan börja med Svenska Spel och ATG-frågan. Precis som du sa fanns det delar i den första utredningen där man tittade just på Svenska Spels förutsättningar i den nya spellagen. Hur skulle delningen se ut? Det är något som man fortsätter att titta på i den nya Spelmarknadsutredningen, som faktiskt ska komma med vidare förslag. Hur skulle en sådan splittring kunna se ut, och hur skulle delningen kunna se ut?

Likadant är det med frågan om ATG. Hästnäringen är en ganska stor och viktig del i Spelmarknadsutredningen, där man ska titta på både ägandeskapet och styrningen men också på finansieringen. Jag väljer att invänta utredningen och se vad den pekar på, för jag tycker att det är en viktig fråga.

John Weinerhall lyfte i sitt anförande fram hur stor och viktig hästnärningen är för hela landet. Det handlar om arbetstillfällen. Det handlar om statens ekonomi. Men det handlar också om integrationsprojekt, om att detta ska kunna finnas i hela landet och om att man ska kunna ta del av spel och trav och så vidare. Jag tycker att det är viktigt att förstå varför staten har haft ett stort engagemang i frågan. Man gjorde inte en total splittning när det gäller styrelseuppdragen. Detta är nämligen viktiga frågor för staten, för arbetsmarknaden och för hela landet. Därför har man valt att fortsätta.

Det är möjligt att Spelmarknadsutredningen kommer att peka på andra saker. Då får vi ta ställning till det.

Det kom också ett par frågor om matchfixning. En gällde hanteringen av personuppgifter och problematiken med GDPR. Jag vet att Ardalan Shekarabis tjänstemän just nu tittar på frågan. Detta har nämligen lyfts fram av idrotten, polisen och åklagare. Det lyftes fram under seminariet, för man tycker att det är en viktig fråga. Kan detta underlätta är det klart att man vill vara med och påverka. Däremot ska man ha respekt för den svåra integritetsavvägningen.

Anf. 42 JOHN WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Anna Wallentheim! Jag hade dock kanske önskat att det skulle vara något mer tydligt. Även om utredningen nu tittar på ägarskapsfrågan och styrningsfrågan när det gäller Svenska Spel och ATG hade man i förväg kunnat ha en principiell hållning: Är det rätt eller fel att staten konkurrerar på en konkurrensutsatt marknad genom ett helägt statligt bolag? Alldeles oavsett vad utredningen kommer fram till kan man tycka att det är principiellt fel att staten kontrollerar ett helt privat företag som ägs av galoppen och travet. Man kan tycka att det är helt fel att staten kontrollerar ett sådant bolag och utser en majoritet av styrelsen. Man kan se det som ett angrepp på äganderätten, alldeles oavsett vad denna utredning kommer fram till.

Jag skulle vilja fråga Socialdemokraterna om de inte ser en orimlighet i att staten är ägare på en konkurrensutsatt marknad, att man är helägare av ett statligt bolag, Svenska Spel, och att man kontrollerar ATG genom att utse en majoritet av styrelsen.

Jag skulle vilja fråga Anna Wallentheim om vi inte, oavsett vad utredningen kommer fram till, kan förlita oss på att Socialdemokraterna i det här fallet står upp för äganderätten och värnar en fri och konkurrensutsatt marknad.

Sedan gäller det matchfixning. Visst är integriteten viktig, men här pratar vi om en organiserad internationell maffia som i dag tjänar miljarder. Det är en miljardindustri att syssla med matchfixning. Då måste vi väl ändå få bukt med de problemen. Den personliga integriteten är givetvis viktig, men i detta fall får man kanske tumma på den för att komma åt den maffia-verksamhet som bedrivs i dag.

Jag skulle vilja fråga Socialdemokraterna om de inte ser det som så pass önskvärt att komma till rätta med problemen att de vill göra något åt dem på riktigt.

Anf. 43 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Fru talman! Tack, John Weinerhall, för frågorna!

Matchfixningsfrågan är utan tvekan en av de frågor som tar upp mest tid av mitt arbete här i riksdagen just nu: Hur ska vi få bukt med det, och vilka frågor måste vi lösa? Det är också en av de frågor där jag har mest kontakt med Ardalan Shekarabi och hans tjänstemän som tittar på frågan. Man är utan tvekan från regeringens sida beredd att driva frågan, och man tittar just nu på vilka lösningar som man kan komma fram till.

Man måste också förstå att det inte bara handlar om beslut här i Sverige, utan man måste också titta på vilka gränsdragningar som finns på EU-nivå och vilken EU-lagstiftning som vi bryter emot om vi gör de här sakerna. Det måste gå hand i hand; därför tittar man på frågan.

Vi socialdemokrater är beredda att driva frågan, och jag har ständigt kontakt med regeringen kring att vi måste lösa det här, för som både John Weinerhall och jag har nämnt har organiserad brottslighet ingenting i svensk idrott att göra.

När det sedan gäller Svenska Spel och framför allt ATG, som John Weinerhall var inne på, menar jag att vi har fått en ganska stor förändring på spelmarknaden. Det är kanske den största förändringen som någonsin har skett när vi valde att släppa det statliga monopolet för att gå till ett licenssystem. Staten har haft sin inblandning både i Svenska Spel och i ATG i form av ett nära samarbete, och vi tycker att det är viktigt.

Jag är precis som John Weinerhall och Moderaterna medveten om att det finns delar inom hästnäringen som gärna skulle vilja se en tydlig brytning. Man menar att man skulle vilja tillsätta sin egen styrelse och att staten inte ska ha det tydliga engagemanget med en majoritet i styrelsen.

Man måste dock även vara medveten om att det finns de som driver andra frågor och som faktiskt tycker att det är viktigt att staten är där och stöttar, eftersom hästnäringen är så otroligt viktig för hela landet. Om något händer, menar man, måste staten finnas där för att lyfta och diskutera frågorna.

Likadant är det med Svenska Spel. När jag pratar med dem säger de att detta inte alls är så tydligt som vissa partier, bland annat Moderaterna, vill lyfta fram. Alla vill inte se att vi säljer ut de delar av Svenska Spel som håller på med kasinoverksamhet.

Anf. 44 PER LODENIUS (C):

Fru talman! En ny reglering av spelmarknaden i Sverige trädde i kraft den 1 januari 2019.

Spelmarknaden i Sverige när det gäller spel om pengar är i dag något helt annat än när den förra spellagstiftningen togs fram. Det statliga spelmonopolet fungerade helt enkelt inte längre då spelbolag vuxit fram i snabb takt på internet. Det var bolag som vid det tillfället inte omfattades av den gällande lagstiftningen och alltså inte heller omfattades av regler kring bland annat konsumentansvar och skattskyldighet i Sverige.

Det var också en utveckling som gav tillgång till helt nya spelformer om pengar på en internationell marknad. Nya former både för att betala och för att ta emot pengar på nätet gjorde också att utvecklingen gick i väldigt snabb takt. En omreglering av spelmarknaden blev därför helt nödvändig.

Det var en både omfattande och svår uppgift att reglera den svenska spelmarknaden, vilket vi inte minst kunde se genom att frågan hade diskuterats och varit ämne för flera utredningar under många år innan förslaget till en omreglering till slut låg på riksdagens bord 2018.

Fru talman! Under de år som gått medan frågan stötts och blötts och utretts har spelmarknaden, främst på nätet, fortsatt att utvecklas i snabb takt. Samtidigt får vi inte glömma bort att inkomster från lotterier och bingospel har varit och fortfarande är en mycket viktig, ja, helt väsentlig, del av inkomsterna för stora delar av vårt civila samhälle. Det har bland annat kunnat ske genom att civilsamhällets organisationer haft en skattebefrielse på inkomsterna från dessa spel.

En fortsatt skattebefrielse av civilsamhällets lotterier och bingospel även på en omreglerad spelmarknad är därför en viktig fråga för att civilsamhället ska kunna fortsätta med de ovärderliga insatserna som man gör för samhället i stort. Det handlar om lotten som du köper från tombolan vid föreningsarrangemanget men också om möjligheten för organisationer att sälja lotter och anordna bingospel på ett nationellt plan.

Fru talman! När den nya regleringen av spelmarknaden trädde i kraft när året 2019 inleddes fanns det dock fortfarande några frågor kvar att lösa. När vi i riksdagen våren 2018 fattade beslut om omregleringen lovade också regeringen att ta fram lösningar på några av de kvarstående frågorna.

Hösten 2018 tillsattes så en utredning som fick det breda uppdraget att utreda flertalet av dessa frågor. Dessutom fick samma utredning senare också ett tilläggsdirektiv om att även utreda frågan kring spelreklamen.

Det är inte bra att alla dessa frågor, som är av så olika karaktär och där behovet av snabb utredning varierar, har samlats i en och samma utredning och dessutom ska redovisas vid ett och samma tillfälle, nämligen den 31 oktober 2020. Det här har jag också påtalat vid flera tillfällen, men nu är det så regeringen har önskat hantera detta.

En av frågorna som utredningen har att utreda är den för landsbygden så viktiga hästnäringen och dess långsiktiga finansiering. Eftersom hästsportens egna spelbolag AB Trav och Galopp, ATG, nu verkar på en omreglerad marknad med helt nya spelregler för bolaget ändras också förutsättningarna för hur hästnäringen ska få sin finansiering. Det är en finansiering som tidigare har skett via ATG, under överinseende av staten och med speciellt riktade regler under den tidigare spellagen.

Det här är alltså en fråga som drygt ett år efter att spelmarknaden omreglerats ännu inte fått något svar, detta trots att regeringen var medveten om vikten av att skyndsamt utreda just denna fråga. Det var något som jag också påtalade redan vid debatten här i kammaren 2018 i samband med att beslutet om omregleringen av spelmarknaden togs.

Det är därför väldigt bra, och jag är tacksam för det, att samtliga partier i Sveriges riksdag nu ställer sig bakom förslaget från Centerpartiet att genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att se till att arbetet med att ta fram förslag till en ny modell för finansieringen av hästnäringen sker skyndsamt och redovisas snarast.

Fru talman! Det här är en fråga som borde ha varit löst redan. Men i detta fall får jag ändå konstatera att det är bättre sent än aldrig. Nu ligger det på regeringen att visa att man tar detta på allvar och snabbt ser till att lösa ut denna fråga.

Anf. 45 JOHN WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Tack, Per Lodenius, inte minst för utmärkta förslag som ni lade i kulturutskottet och som vi kunde enas om! Det är otroligt viktigt att hästnäringens förutsättningar så snabbt som möjligt kan redas ut och komma på plats. Det är vi alla väldigt måna om.

Min fråga till Centerpartiet och Per Lodenius gäller, precis som vi tidigare diskuterat i den här talarstolen, ägarskapet av Svenska Spel och synen på statens engagemang i ATG. Centerpartiet är ändå ett liberalt parti. Jag hoppas därför kunna lita på att Centerpartiet står upp för marknads ekonomi, privat ägande och äganderätten generellt. Jag citerar från Centerpartiets hemsida: "Sverige ska ha en välfungerande marknadsekonomi, fri från planekonomiska pekpinnar. Fritt företagande, lika villkor och fri handel är avgörande för ett gott samhälle."

Som moderat kan jag ställa upp på varenda stavelse i dessa meningar. Min fråga till Per Lodenius är: Hur ser Centerpartiet på statens ägande av Svenska Spel, och hur ser Centerpartiet på att staten utser en styrelsemajoritet i ATG?

Anf. 46 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Jag vill först bara säga till John Weinerhall att han är välkommen att ansöka om medlemskap i Centerpartiet. Han verkar ju tycka väldigt lika och stå bakom vår politik, även när det gäller Svenska Spel och ATG.

När det gäller Svenska Spel är ägandet en av de frågor som den utredning som blivit väldigt bred och väldigt stor skulle utreda. Svenska Spel har två delar. Den ena delen är lotteridelen. Den finns inte på den omreglerade marknaden utan är en del som styrs på ett helt annat sätt när det gäller spelreglering. Jag kan tänka mig att det fortfarande är rimligt att staten äger just den delen av spelområdet.

När det däremot handlar om den del av Svenska Spel som i dag finns på den omreglerade marknaden, på den öppna marknaden där det finns konkurrens, kan jag absolut se att det kan finnas ett behov att sälja av den. Det är också det som utredningen ska titta på, så det är absolut en möjlighet. Det är i alla fall inget som Centerpartiet motsätter sig.

När det handlar om ATG och att tillsätta styrelsen ska utredningen titta också på ATG:s roll. Det är inte rimligt att staten ska tillsätta styrelsen i ett bolag som inte ägs av staten utan av andra organisationer, som själva borde få tillsätta styrelsen.

Jag kan bara hålla med John Weinerhall om att här finns det frågor att jobba vidare med för att se över hur det ska kunna fungera på den omreglerade nya marknaden.

Anf. 47 JOHN WEINERHALL (M) replik:

Fru talman! Visst, vi kanske tycker lika i mycket, men medlemskap i Centerpartiet blir nog inte aktuellt. Vi moderater tycker ibland lika som Centerpartiet, men vi står också upp för vår politik och driver den i riksdagen.

Det är populärt att gömma sig bakom utredningar. Som politiker vill man gärna göra det ibland. Men min fråga är av mer principiell karaktär: Tycker man att det är rimligt att staten konkurrerar genom ett helägt bolag på en konkurrensutsatt marknad eller inte? Tycker man att det är rimligt

att ett helt privatägt företag ska kontrolleras av staten genom en styrelsemajoritet, ja eller nej?

För mig spelar det ingen roll vad denna utredning kommer fram till, för som moderat som tror på marknadsekonomi, privat ägande och fritt företagande är min inställning glasklar: Staten ska inte konkurrera på en konkurrensutsatt marknad. Staten ska inte utse en styrelsemajoritet i ett privat företag.

Alldeles oavsett vad utredningen kommer fram till kommer vi moderater att fortsätta lägga fram dessa förslag tills de blir verklighet. Nästa gång hoppas jag att vi och Per Lodenius och Centerpartiet står på samma sida och kan lägga fram dessa förslag i utskotten tillsammans.

Anf. 48 PER LODENIUS (C) replik:

Fru talman! Jag vet inte om John Weinerhall riktigt lyssnade på vad jag sa. I det här fallet har vi i Centerpartiet sagt att för oss är äganderätten viktig.

Som jag sa: På en omreglerad marknad ska inte staten finnas med med ett bolag som konkurrerar med andra bolag på detta sätt.

Jag sa också att jag tycker att ATG ska ha en annan styrelsetillsättning än statens eftersom man nu verkar som ett fristående bolag på en omreglerad marknad.

Hur detta ska gå till – för här är det ju inte bara att vända kappan och helt plötsligt göra något helt annat – är det som utredningen behöver titta på, och det är det jag menar att vi måste ta råd av en utredning för att se.

Det är alltså flera delar i detta, men principen att staten inte ska äga bolag på den omreglerade marknaden står Centerpartiet helt bakom. Samma sak när det gäller tillsättningen av styrelsen i ett bolag som inte ägs av staten. Det står Centerpartiet också helt bakom.

Fru talman! Med det tror jag att John Weinerhall har förstått vad jag sagt. Men vi behöver ju ha två replikutbyten vid ett sådant här tillfälle, så det kanske mer var det det handlade om.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det är upp till ledamöterna att avgöra hur många replikutbyten man vill använda inom ramen för det som finns i reglerna.)

Anf. 49 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Det finns många aktuella, angelägna, intressanta, allvarliga och spännande frågor att debattera inom spelområdet. Det tror jag att alla som följt denna debatt hittills har kunnat höra.

Spel i någon form har troligtvis funnits lika länge som vi människor har funnits här på jorden. Det är något med tävlingsmomentet – spänningen och glädjen i att delta i spel är starka drivkrafter för oss.

Det som har diskuterats den senaste tiden är spel om pengar, men inom det område vi pratar om i dag har vi också till exempel tv- och dataspel. Den offentliga debatten har oftast fokuserat på problem med beroende, egentligen vad gäller både spel om pengar och tv- och dataspel. Längre tillbaka var det en stor diskussion om ungdomars tv-spelsberoende. Jag vill absolut inte förringa föräldrars oro eller på något vis förminska problemen som finns med spelberoende. Men jag vill inledningsvis lyfta fram att för de allra flesta i vårt samhälle är spel till glädje, vilket är något vi

behöver ha med oss i den fortsatta politiska processen. De flesta människor blir inte beroende av att skrapa en lott, lämna in en stryktipsrad eller sitta ett par timmar framför ett tv-spel på kvällen.

Med vi vet också att med den digitala utvecklingen i kombination med moderna rön om hjärnans funktion är det i dag lättare än någonsin att skapa spel som gör oss beroende. Vi hörde tidigare exempel på hur digitala låneansökningar och digitala siffror som snabbt tickar förbi på skärmen gör det allt lättare att hamna i ett spelberoende. Vi i Vänsterpartiet kan också se att en politik som gett ökad ojämlikhet tillsammans med att allt fler människor lider av psykisk ohälsa har gjort att riskgruppen för spelberoende utökats de senaste åren. Därför kommer jag i dag att fokusera på det som kan vara problemområden och lämna det glädjande vid sidan av.

Vänsterpartiet har i detta betänkande valt att lyfta fram de allmännyttiga lotteriernas situation. Det har jag även gjort tidigare, under förra året, i en interpellationsdebatt med statsrådet Shekarabi.

Vi menar att de svenska folkrörelserna har byggt upp och format vår moderna demokrati. Än i dag är föreningslivet starkt och skapar mervärde för sina miljontals medlemmar. Det handlar om social gemenskap, folkhälsa och bildning.

Ett demokratiskt föreningsliv utgör fortfarande grunden för vårt styrelseskick. Det är i föreningarna man lär sig demokrati i praktiken. Man sätter en gemensam agenda, tränar mötesteknik och får vana att fatta gemensamma beslut.

Föreningarna är också viktiga som röstbärare för sina medlemmar. Vi här i riksdagen använder ofta föreningarna som remissinstanser inför att vi ska fatta beslut. Föreningarna kan också påverka den allmänna opinionen och är viktiga i vår samhällspolitiska debatt. Att föreningslivet kan vara ekonomiskt oberoende gentemot statsmakten är en viktig parameter för att detta ska fungera på ett tillfredsställande sätt.

Lotterier bidrar med 1,8 miljarder kronor till svenskt föreningsliv varje år. Intäkterna är en viktig inkomstkälla som tryggar både föreningslivets verksamhet och dess oberoende. Bingohallar och liknande verksamheter är i många fall avgörande för det lokala förenings- och idrottslivet. Den ideella sfärens möjlighet att bedriva lotterier och bingo är därför i många fall avgörande för att upprätthålla ett levande föreningsliv på lokal nivå.

När den förra utredningen om spelmarknaden och propositionen om en omreglerad spelmarknad kom var en tydlig intention från alla partier här i församlingen, tror jag, att de allmännyttiga lotterierna inte skulle drabbas av negativa konsekvenser. De skulle i princip lämnas utanför.

Så blev det tyvärr inte. Vi kunde under förra året se stora förändringar av kraven när det gäller dessa delar. Till exempel blev lotter och maskiner som tidigare kunnat kontrolleras och godkännas av Lotteriinspektionen ålagda att genomgå dyra internationella certifieringsprocesser. Bara över-sättningen av alla internationella dokument kostade stora summor. De allmännyttiga lotterierna vittnade om kostnader på mellan 1 miljon och 8 miljoner för att ansöka om de nya certifikaten, och det gällde för alla föreningar och stiftelser med en omsättning på över 5 miljoner. Som ni förstår går den ekvationen inte riktigt ihop, och det hotade verkligen många av dessa lotterier.

Efter mycket dividerande med Spelinspektionen och uppvaktande av regeringen ändrades en del av reglerna. Andra sköts på framtiden i sista minuten, i slutet av november. Regler som skulle börja gälla den 1 januari ändrades alltså väldigt sent. Vi tycker att det är oroväckande och visar att man kanske inte varit lyhörd för vad vi i riksdagen egentligen ville.

Vänsterpartiet kommer att fortsätta bevaka denna fråga. Vi kommer också att driva på för en ändring i spellagen om det är det som krävs för att garantera de allmännyttiga föreningarnas verksamhet.

En annan fråga som oroar många av oss, vilket vi hört om här, är den om matchfixning. Jag tror att vi ska kunna komma fram till något bra, men jag tycker att det kommer en del oroande signaler nu när föreskrifterna är ute på remiss. Spelinspektionen håller ju på att ta fram nya föreskrifter.

Det här är ett stort gissel som verkligen riskerar att förstöra för idrotten, och det måste tas på mycket stort allvar. Jag hoppas att den utredning man gör kommer att resultera i att vi får ett förbud mot att anordna spel på matcher i lägre divisioner och på enstaka händelser. Vi har sett forskning som visar att många idrottare själva hamnar i spelberoende och därmed också blir väldigt exponerade för matchfixning.

Här behöver vi verkligen steppa upp. Det finns ingen anledning att tillåta spel på matcher i lägre divisioner, där det finns mindre bevakning och är mycket mer riskabelt, och på de enstaka händelser som man som individuell idrottare kan påverka. Det behöver vi få bort.

Jag vill också säga några ord om reklam. Det är väl ingen hemlighet att vi från Vänsterpartiet hade velat se en mycket skarpare reglering redan från början. Vi tycker att det var naivt att säga att spelreklamen skulle vara måttfull, för det berörde bara själva utformningen och inte omfattningen av spelreklamen.

Där försöker vi nu att trycka på för att följa det som Folkhälsomyndigheten från början förespråkade, nämligen särskild måttfullhet, vilket gäller för alkoholreklam. Vi tycker att man kan jämställa denna problematik och titta på spelberoende och alkoholberoende på det sättet. Det hade på ett annat sätt kunnat få bort den massiva utbredningen av spelreklam.

Min tid håller på att rinna ut, så jag ska inte säga mer om detta. Vi kommer säkert att tala mer om det framöver.

Vänsterpartiet lägger inte fram några skarpa förslag i dag. Det pågår som sagt en utredning på flera av dessa områden, och vi inväntar den.

Jag beklagar att många av förslagen har dragit ut på tiden. Vi tyckte att man kunde ha tagit med en del av detta redan från början. Förslag om riskklassificering och andra frågor fanns med redan i den förra utredningen.

Jag tycker ändå att det känns bra att vi som ett enigt utskott har kunnat säga att just hästnäringen behöver gå före; vi kan inte dra detta i långbänk mer. Det ställer vi oss bakom från Vänsterpartiet. Vi ställer oss också bakom förslaget i utskottets betänkande i dess helhet.

Jag tror att vi kommer att få en stor diskussion framöver. Utskottet ordnar en offentlig utfrågning i april där vi på allvar kommer att kunna djupdyka i vad omregleringen har inneburit. Jag kommer då att försöka förhålla mig om vilka resurser Spelinspektionen egentligen har fått för att genomföra omregleringen. Vi tycker att vi ser att många brister fortfarande inte har åtgärdats, trots att det nu har gått ganska lång tid.

Innan jag avrundar vill jag uppmärksamma åhörarna på en lite udda motion som finns med i detta betänkande; jag tycker bara att den är värd att uppmärksamma.

När Sverigedemokraterna tidigare var här i talarstolen tog man inte upp det, men i detta betänkande finns ett förslag från Sverigedemokraterna om att vi här i riksdagen ska bestämma att det ska utvecklas spel för att förmedla och marknadsföra svenska miljöer, svensk kultur och svenska kulturskapare.

Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram det, eftersom man i denna debatt har velat ge sken av att man är emot statlig inblandning på många områden inom spelregleringen. Men i denna motion vill man till och med på detaljnivå – på grafiknivå – vara inne och peta i utformningen av specifika spel. Detta tycker jag är anmärkningsvärt, och jag ville nämna det avslutningsvis.

Anf. 50 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Först vill jag säga tack till Anna Wallentheim för den gripande berättelsen om hennes bror och även till brodern för att han var villig att vara med på att beskriva detta.

Jag skulle vilja koppla detta till ytterligare en person som har avslutat detta beroende och som skriver så här:

”I dag har jag varit spelfri i mer än sex månader. Det är en tid då jag har upplevt såväl de djupaste dalarna som de högsta topparna. Den uppskattning jag har fått från min flickvän, min familj och mina vänner är oerhörd. Den rena glädje som jag uttrycka utan samvetsqual är en upplevelse, men framför allt kan jag äntligen bjuda in andra människors känslor och erfarenheter, inse att andra kan hjälpa mig och att jag kan hjälpa andra. Den erfarenhet som jag har fått från detta är ovärderlig, och jag är fast besluten att det i slutändan ska gagna mig i livet.”

Fru talman! Många spelbolag har uppmärksammat att den ekonomiska utsatthet som många befinner sig i ger dem en chans att locka in fler till olika onlinespel. Det handlar om snabba spel, det vill säga spel med kort tid mellan insats och utfall. Bland dessa finns nätpoker, nätbingo och olika former av nätkasinon.

Spelandet är det nya heroinet, som någon initierad person uttryckte det. Oseriösa spelbolag driver aggressiva reklamkampanjer med inslag av riks-kändisar, sådana som vi har haft stort förtroende för, och förebilder som vi har sett upp till. De ställer upp i denna verksamhet och i denna marknadsföring. Jag tycker att det, minst sagt, är beklagligt att så sker.

En del – till exempel Hanna Öberg och Charlotte Kalla – har tagit avstånd från detta och säger att de inte vill befatta sig med det. Jag tycker att de är värda att nämnas i detta sammanhang. Men för många människor gillras en fälla som spelbolagen utnyttjar hänsynslöst.

Hur vanligt är då spelproblem? Folkhälsomyndighetens befolkningsundersökning från 2018 visade att av Sveriges befolkning i åldern 18–84 så löper ungefär 225 000 personer viss risk för spelproblem, medan 56 000 löper förhöjd risk för spelproblem och 45 000 personer har spelproblem. Nu finns det ju en människa bakom varje siffra, men det blir väldigt många.

De negativa konsekvenserna av att ha spelproblem drabbar inte bara dem som spelar utan också de anhöriga. Enligt uppgifter från Folkhälso-

myndigheten delar ungefär 165 000 personer hushåll med någon som har ett problemspelande. Av dem är 68 000 barn under 18 år.

Anhöriga och närstående påverkas alltså på olika sätt, och de kan drabbas ekonomiskt eller känslomässigt. Ofta upplever både personer med spelproblem och deras anhöriga känslor av skuld och skam. Närstående kan känna sig lurade och förlora tilltron till den som spelar. Men det finns också, som vi har hört här i dag, möjlighet till upprättelse och till ett återskapande av förtroende i förhållande till både närstående och andra.

Jag tänkte att jag skulle läsa upp de statliga målen för spelpolitiken. De är formulerade som att målet är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll, som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel.

Vidare sägs att de negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och att det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet.

Fru talman! Vi är flera här inne som har varit med i framtagandet av det licenssystem som infördes den 1 januari förra året. Håkan Hallstedt, som höll i den första utredningen, gjorde ett gediget arbete, och vi var som sagt flera som var med. Det kan låta här som att ministern och regeringen ska ha all kredd för detta, men jag tycker att man kan fördela gracerna lite grann. Vi lever ändå i en demokrati där vi allihopa samverkar till det bästa, så jag tar nog åt mig lite själv av att ha varit med i denna utrednings referensgrupp, som parlamentarikerna har haft.

Arbetet fortsätter med att se hur spelbolagen nu följer de givna reglerna. Naturligtvis förs det en dialog med regeringen och den minister som har hand om detta för att få det att fungera på allra bästa sätt.

Vi har ett arbete att utföra. Det är inte bara kulturutskottet utan naturligtvis också socialutskottet som arbetar med de här frågorna.

Från den 1 januari 2018 har socialtjänsten i kommunerna ett utvidgat ansvar som också omfattar spelberoende i sitt arbete för att förebygga och bistå med insatser när människor drabbas av spelberoende.

Till sist: Den fortsatt aggressiva marknadsföringen från spelbolagen och det utbredda spelmissbruket lägger en mörk skugga över det som skulle vara ett nöje för människor.

Anf. 51 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Vi är ett spelande folk, och vi har varit det i många, många år. Från att vi tidigare spelat på trav, köpt lotter och spelat på traditionella spel sker mycket i dag via internet online, på gott och ont.

Vi liberaler har varit och är drivande i behovet av en politik inom området som skapar ordning och reda. Och, fru talman, på den vägen är vi alltsedan den nya spellagen trädde i kraft för drygt ett år sedan och nu vidareutvecklas med den utredning som sitter och där vi är aktiva.

Fru talman! Spel är underhållning, och spel ska betraktas som underhållning. Spel ska vara roligt och en krydda i livet. Men det finns ju, som många talare så målande varit inne på, baksidor som vi måste ta på allvar.

Spelmissbruk är att likställa med annat missbruk. Kommunerna och regionerna har ett särskilt ansvar för att behandla detta missbruk. Det är väldigt bra att spelmissbrukare får bättre vård och att spelmissbruk nu

också förs in kommunernas särskilda ansvarsområde och även i regionernas utbud av vård. Det är gott så. Men hur ser vi till att förebygga detta? Hur ser vi till att så få som möjligt hamnar i spelproblem? Branschens egen kontroll och egna verktyg är bra. De finns delvis på plats, men de måste vidareutvecklas och ytterligare skärpas. Mer kunskap och forskning inom området måste till, och insatser inom kommuner och regioner måste vidareutvecklas och införas i gängse utbud.

Spelmissbruk är i dag en av våra snabbast växande sociala problem – vi får inte glömma det. Som föregående talare sa beräknas drygt 60 000 barn i dag leva med en vuxen som har spelproblem. Läger vi till dem som lever med konsekvenserna av tidigare missbruk växer siffran mycket snabbt.

Spelmissbruk, liksom andra missbruk, slår helt blint. Alla blir inte drabbade. Som så mycket annat är riskerna störst för dem som redan är utsatta. Att leva i samhällets marginal, att må psykiskt dåligt eller ha andra missbruksproblem höjer också risken att få problem med sitt spelande.

Den stora skillnaden mot andra sociala problem är att detta missbruk faktiskt är det som vi talar minst om. Det är ett av de mest tabubelagda, och då kan vi lägga in tungt narkotikamissbruk eller vilket annat missbruk som helst.

Vi har nog ännu inte, fru talman, fullt ut insett vad det här lämnar efter sig. Här har spelbranschen själv givetvis ett mycket stort ansvar, och delvis tar man det. Vi är glada från Liberalernas sida att vi har en bred samsyn här i riksdagen om ett stärkt ansvar. Vi liberaler kommer att följa detta mycket noga för att se vad vi kan återkomma med och vad vi mer kan göra inom detta sociala ansvarsområde som blir allt viktigare.

Fru talman! Det är en viktig liberal ståndpunkt att en väl fungerande marknad är en väl reglerad marknad. Det gäller inte minst alla som verkar på den svenska spelmarknaden. Man ska ha behöriga tillstånd, och man ska följa lagar och regler och inte minst verka ansvarsfullt, och den som missbrukar sin ställning ska stängas ute. Marknadens aktörer har höga krav på sig att sköta marknaden själva och sanera sig själva om det behövs.

Det är därför extremt viktigt att den nya lagstiftningen följs mycket noggrant av regeringen och myndigheter för att utvecklingen på spelmarknaden ska gå rätt väg. Det gäller särskilt systemet för att noggrant och löpande följa och mäta spelproblemen, som jag varit inne på, och folkhälsoeffekterna efter omregleringen. Men det gäller också att följa marknads-mässiga effekter och andra delar, så att det inte uppstår en ny sida av vilda västern utan att vi kan agera i tid om systemet inte fungerar.

Vi behöver inte ha fler förbud inom området, vare sig det gäller marknadsföring eller innehåll. Men, och det är ett stort men, om inte självsanering fungerar är vi från Liberalernas sida inte främmande för att titta vidare på skärpta regler, om det så skulle behövas.

Avslutningsvis, fru talman, ska jag säga några ord om det tillkännagivande som finns i betänkandet från ett enigt utskott.

Under arbetet i den förra utredningen med framtagandet av den nya spelpolitiken under Hallstedts ledning krävde vi liberaler konkreta förslag till en modell där den dåvarande finansieringen för såväl trav- och galopp-sporten som den breda verksamheten inom hästnäringens nationella stiftelse, HNS, skulle kunna ordnas på en omreglerad marknad. Kravet var att en skyndsam utredning tillsattes samtidigt med införandet av den nya la-

gen. Detta skedde också. Men döm om vår förvåning när regeringen nu har valt att stoppa in så mycket andra diversedelar i utredningen. Man har för flera år framåt stängt in den viktiga frågan, kärnfrågan, om hästnäringens finansiering tillsammans med en lång rad andra frågor och med en tidtabell som gör att utredningen kanske landar i ett betänkande först sent i höst. I praktiken innebär det att frågan om hästsportens finansiering, bland andra viktiga frågor men som kunde ha haft andra tidtabeller, inte kommer att vara avgjord förrän i bästa fall hösten 2021, och ett regelverk kanske kommer på plats tidigast vid halvårsskiftet 2022.

Det här, fru talman, är inte acceptabelt. Det måste absolut ske betydligt raskare än så. En övergångslösning med alternativ finansiering kanske måste komma till, men framför allt behöver vi koppla loss delen om finansieringen av hästnäringen, som är så viktig för hela vårt land.

I övrigt, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 52 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Fru talman! I dag ska jag tala om matchfixning, dataspel och e-sport.

Matchfixning är en olaglig manipulation av matcher vars syfte kan vara att åstadkomma storvinster på spelmarknaden men även öka chansen för ens lag att avancera i turneringar. Så kan det enkelt beskrivas. Det ska även tilläggas att det är kriminella gäng som ligger bakom uppgjorda matcher och som utnyttjar sina offer, spelare som hamnar i kläm för de kriminella.

Matchfixning är ett ämne som har varit hett debatterat de senaste åren, inte minst efter omställningen till licenssystem på spel och vår nya spellag från 2019. Och än är inte alla bitar på plats. Alltför många parter har olika syn på hur man kommer till rätta med problemet. Alltför många luckor finns i redan befintlig lagstiftning, vilket hindrar myndigheter att samarbeta och samverka för att förebygga matchfixning. Detta måste lösas innan det blir för sent. Det är inte rimligt att olika parter tolkar befintlig lagtext på olika vis. Här måste någon ta täten.

Det som däremot är bra är det spelarstöd som utvecklats och samarbetet med polisen vid en match som redan är avgjord innan startskottet gått.

Vår önskan är att parterna, det vill säga spelmarknadens aktörer, själva kommer överens om ett system som fungerar för alla. Om problemet kvarstår om säg fem år kommer vi lagstiftare förmodligen att behöva lagstifta bort problemen med spel på gula kort och lägre divisioner. Det vore en tråkig utväg.

Just därför vill vi att parterna ska komma överens innan vi tar till lagstiftning. Lagstiftning tar ju tid att utveckla och ännu längre tid att ändra, även om det gäller en liten detalj.

Vår förhoppning är att parterna fortsätter att träffas för att hitta en lösning som passar sporten och spelarna. Det förtjänar alla som berörs.

Fru talman! Matchfixning förekommer i alla sporter. Eftersom man, för många helt ovetandes, utsätter ett helt lag, en hel sport eller en hel förening och inte bara sig själv för en kriminell handling är det bra att straffet redan är högt. Det bör dock skärpas ytterligare – om inte annat så för att det ska verka avskräckande.

För att råda bot på kriminell verksamhet anser Sverigedemokraterna generellt att straffet måste sättas i proportion till brottet, vilket innebär en straffskärpning i förhållande till i dag inom flera områden. Vi vill att regeringen med kraft tar tag i frågan om matchfixning så att man kan råda bot

på problematiken en gång för alla innan det blir en alltför stor verksamhet inom de kriminella nätverken.

Fru talman! Nu till något helt annat. I betänkandet behandlas även vår motion *Dataspel som kulturform*. Dataspelesindustrin är vida omtalad, och det råder inget tvivel om att Sverige har goda förutsättningar att låta den svenska och nordiska dataspelesbranschen ta stor plats och förmedla fler budskap. Vi tror att en nyckel till att väcka den yngre generationens intresse för kultur, vårt land, Norden och vår historia är att möta dem på den kulturella arena där många av dem redan befinner sig.

Därför har vi motionerat om att inrätta ett nytt spelinstitut som kan samordna en större och mer långsiktig insats för att dataspelesbranschen ska skapa spel som uppvisar historiska miljöer, kultur och natur i den svenska och nordiska regionen. Vår ambition är att ett sådant spelinstitut även ska vara en brygga mellan svenska dataspelesbranschen och staten och arbeta för att synliggöra eventuella hinder som branschen möter så verksamheten kan utvecklas och dessa hinder arbetas bort. Institutet kan även hjälpa branschen att samarbeta med andra kulturella näringar och områden.

Vårt mål är att den blomstrande spelindustrin Sverige redan ska kunna fortsätta sin framgångssaga och att Sverige ska befästa sin position som en av ledarna i den digitala spelvärlden. Samtidigt vill vi ge den svenska spelindustrin ytterligare en gren som beaktar denna industri som en konst- och kulturform.

Anf. 53 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Angelika Bengtsson kom in på de frågor som jag tog upp i mitt anförande och som jag tycker är problematiska. Därför tar jag nu chansen att debattera detta med Angelika Bengtsson.

Det är anmärkningsvärt att Sverigedemokraterna tar upp innehållsfrågor på detta sätt. När jag läser och hör om denna motion blir det tydligt att det inte handlar om ett allmänt branschstöd för att stimulera dataspelesbranschen. Det handlar om att en redan framgångsrik bransch ska styras in i den fälla Sverigedemokraterna är intresserade av när det gäller svenska miljöer och svensk kultur.

Vanligtvis talar vi om armlängds avstånd när det gäller kultur, och det borde även gälla på detta område. Angelika Bengtsson säger ju att spelbranschen också är en form av kultur, och då ska de principer som gäller övrig kultur även tillämpas här. Vi lagstiftare ska då inte vara inne peta i innehållet på detta sätt.

Dessutom vill ni ha ett institut som har till specifik uppgift att föra statlig spelutformningspolitik vad gäller till exempel grafisk formgivning och vilka svenska miljöer som ska finnas i olika spel.

Jag tycker att detta är allvarligt. Ni får gång på gång kritik för att ni vill styra kulturen på detta sätt, men då slår ni ifrån er och säger att ni håller på principerna. Jag tycker att ni ska sluta försvara er och stå för att ni vill använda spel som ett verktyg för svensk kultur, ni vill använda urval av biblioteksböcker som ett verktyg för att styra kultur och ni vill använda public service som ett verktyg. Det framgår ju av era motioner, så stå för det! Jag tycker att det är ärligare, och då kan vi debattera det ni faktiskt står för.

Anf. 54 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik:

Fru talman! Eftersom dagens debatt rör spelfrågor håller jag mig till dem.

E-sporten är ett blomstrande område som vi tror kan göra mycket mer för att uppmärksamma Sverige och svensk kultur. Den kan inspirera den yngre generationen att bli mer intresserad av vår historia, vår syn på samhället och varför Sverige har blivit som Sverige är i dag. Det ska vara ett komplement.

Sverigedemokraterna står bakom att armlängds avstånd ska gälla, även här. Institutet ska vara ett komplement som kan visa vad som har gjort att Sverige är där det är i dag.

Jag förstår inte varför det är så kontroversiellt att vilja lyfta upp våra miljöer, vår kultur och vår natur i ett dataspel.

E-sporten är som sagt en blomstrande industri där många spelare möts, och därför är det rimligt att lyfta in de delar som vi är stolta över. Många turister kommer till Sverige tack vare vår natur och vår historia. Varför inte även visa detta genom tv- och dataspel?

Anf. 55 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag ska förtydliga vad jag tycker är problematiskt. Vi har samma diskussion när det gäller exempelvis film. Ni vill att film ska visa mer av nordiska och svenska miljöer och svensk historia. Det handlar om att ni politiskt vill in och styra över själva innehållet.

Spelbranschen är en fri marknad, och den måste kunna utforma vilka spel den vill utifrån vad den tror att spelarna vill ha och vad som går att sälja. Ni vill till och med avsätta budgetmedel för att styra spelutvecklingen mot ett innehåll som intresserar er politiskt.

Jag kan ställa upp på att man vill stötta turismen eller få ungdomar intresserade av svensk historia, men vi ska inte politiskt säga att spel ska utformas på ett visst sätt för att gynna detta.

Vill man få barn intresserade av historia finns läromedelsutvecklare som tittar på kursplanerna och vad barn ska lära sig i skolan när det gäller historia. De utvecklar digitala läromedel som innehåller spelmoment för att det är något som attraherar unga och gör att de lär sig svensk historia bättre.

Vi i utbildningsutskottet ska inte bestämma att Sverige ska ha ett digitalt läromedel som förmedlar historiska miljöer på ett visst sätt och att vikingatiden ska få 15 minuter och så vidare. Ni är långt in och petar i frågor som inte ska styras politiskt.

Jag har varit kommunpolitiker länge och haft ansvar för verksamheter rakt under nämnder. Vi är aldrig inne i de nära frågorna – hur-frågorna – men Sverigedemokraterna vill från nationell nivå styra en mängd olika kulturområden där spel ingår, på en detaljnivå som politiker ska hålla sig långt borta ifrån. Vi ska ha långa armar, och det är armlängds avstånd som ska gälla.

Anf. 56 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik:

Fru talman! Återigen: Det ska vara ett komplement. Jag tycker att det är jättebra att det redan finns medel som uppmärksammar vår svenska natur och kultur på alla olika områden. Jag vill att det ska bli ännu mer, och det är just detta som vårt förslag handlar om.

Det gäller synen på vad svenska skattemedel ska gå till. Jag kan tycka att de framför allt ska gå till att uppmärksamma det som motionen handlar om. Det ska handla om att göra nästa generation barn och unga intresserade av vår historia, vår kultur, vårt kulturarv och vår miljö och av vad som har gjort att vi har hamnat där vi är i dag. Vi har helt enkelt olika syn på vad skattemedel ska gå till. Jag tycker att de ska gå till att uppmärksamma Sverige, för dem som bor i Sverige. Det är just detta som vårt dataspel som kulturform handlar om: att ge inspiration till fler att hitta ett nytt intresse.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU13
Gymnasieskolan
föredrogs.

Anf. 57 LARS PÜSS (M):

Fru talman! En bra utbildning som ser till att våra egna förmågor tas fram och utvecklas – en utbildning som leder till jobb och att man fungerar som en god samhällsmedborgare – är en av de bästa gåvor vi kan ge våra barn. Så skulle jag önska att det var, men tyvärr ser det inte ut på det viset. Alltför många elever klarar inte av grundskolan med fullständiga betyg, och ännu färre klarar gymnasiet. Denna utveckling måste vi få stopp på.

Moderaterna vill bygga en skola där alla elever sporras till framgång. Vi vill ha lärare som agerar som tydliga ledare i klassrummet och som uppmuntrar elevernas nyfikenhet när det gäller att inhämta kunskap och prestera goda resultat.

En stark skola möjliggör för alla barn att få en gemensam bas av kunskap och värderingar, oavsett bakgrund. Det möjliggör klassresor. Det lägger också grunden för studier på universitetsnivå och forskning för ett framtidsinriktat näringsliv i Sverige. En stark skola ger oss människor möjligheten att både vara fria och fatta egna beslut och att ingå i en större gemenskap. Det är en moderat skola för Sverige.

Gymnasiet står för en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen. Samtidigt visar statistik från Skolverket att 17 100 elever, motsvarande 15,6 procent av de elever som gick ut årskurs 9 våren 2019, inte blev behöriga till gymnasiet. Detta är ju helt förödande om man skriver under på vår strävan att det ska gå att göra en klassresa i Sverige. Utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har särskilt svårt att få ett första jobb, vilket i många fall leder till ett långvarigt bidragsberoende.

Gymnasieskolan lider också av matchningsproblem, med allt färre som väljer yrkesprogram, trots att yrkes elever är mycket efterfrågade på arbetsmarknaden. Därför krävs ökade insatser för att underlätta ungdomars övergång till arbetsmarknaden och stärka gymnasieskolans bidrag till kompetensförsörjningen, främst inom områden där det råder brist på utbildad arbetskraft.

Prot. 2019/20:81

4 mars

Spelfrågor

Gymnasieskolan

Visserligen är inte alla dörrar stängda för dessa ungdomar. För de elever som inte når behörighet till gymnasiet finns möjlighet att läsa vidare på ett av de fem introduktionsprogrammen. Läsåret 2018/19 läste över 50 000 elever på ett introduktionsprogram. Resultaten visar att få av de elever som påbörjar något av dessa program har slutfört en gymnasieutbildning med examen efter fem år. Detta är ett slöseri för såväl samhället som den enskilda individen.

Fler unga och nyanlända måste få en bättre möjlighet till en bättre start i vuxenlivet. Därför behöver introduktionsprogrammen reformeras. I stället för dagens illa fungerande introduktionsprogram ska introduktionsprogrammets syfte och tillgänglighet renodlas. I huvudsak bör det finnas två inriktningar: en studieförberedande, där syftet är att nå gymnasieexamen, och en yrkesskola, där det främsta syftet är goda språkkunskaper och att eleven ska få en relevant yrkesutbildning.

Samtidigt ska introduktionsprogrammen inte stänga några dörrar. Tvärtom ska det finnas en flexibilitet mellan systemen. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram. På detta sätt blir den nya yrkeskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier.

Fru talman! Av de elever som invandrat till Sverige efter skolstart blev färre än hälften behöriga till gymnasiet läsåret 2016/17. Av de elever som Skolverket definierar som nyinvandrade och som har varit i Sverige kortare tid än fyra år blev färre än var tredje elev behörig. Erfarenheten visar att mycket få av dessa elever kommer att klara av att läsa in en hel gymnasieutbildning men också att introduktionsprogrammen inte fungerar så som det var tänkt. Därför vill vi att det, vid sidan av dagens treåriga nationella gymnasieprogram, ska inrättas en tvåårig yrkesskola på gymnasial nivå där fokus ligger på yrkesämnen och, för nyanlända, svenska. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram.

För att bättre matcha elever mot nischade yrkesområden där det råder brist på utbildad arbetskraft vill vi moderater se en ökad satsning på branschskolor. Detta ger företag en möjlighet att i egen regi, eller tillsammans med en befintlig skola, utforma en yrkesutbildning efter branschens kompetensbehov.

Vidare finns det behov av att lärlingsutbildningen och den gymnasiala lärlingsanställningsformen utvecklas. Branschskolorna ska kunna finnas på strategiskt utvalda platser i landet och fungera som kompetenscentrum där de bästa yrkeslärarna med den senaste utrustningen kan samlas. Samtidigt som branschskolor byggs ut är det viktigt att studie- och yrkesvägledningen förbättras för att elever ska kunna göra bättre och mer informerade gymnasieval samt bryta den negativa trenden vad gäller val till yrkesutbildningar.

När det gäller undervisningstiden på gymnasiet konstaterade Gymnasieutredningen att antalet undervisningstimmar är lågt, och många elever vittnar om många håltimmar och lärarlösa lektioner. Lärarnas Riksförbund konstaterar att för deras lärare kan undervisningstiden variera med upp till 30 procent mellan skolor för samma kursinnehåll. Detta är såklart inte acceptabelt.

Typvärdet motsvarar 86 timmar per 100-poängskurs, vilket motsvarar en undervisningstid på ungefär 20 timmar i veckan. Detta ligger i linje med den garanterade undervisningstiden, som motsvarar 2 180 timmar för de högskoleförberedande programmen och 2 430 timmar för yrkesprogrammen. Sverige kan inte förvänta sig att nå högre resultat utan att öka antalet undervisningstimmar. Moderaterna vill därför att en utredning initieras för att säkerställa att alla gymnasieelever får den undervisningstid de har rätt till.

Fru talman! Det sista området jag vill lyfta fram är entreprenörskap i skolan. Ung Företagsamhet är en ideell och obunden utbildningsorganisation med syfte att tillsammans med skolan införa entreprenörskap och ett engagerat näringsliv i utbildningssystemet. Ung företagsamhet bidrar till att barn och unga får möjlighet att träna och utveckla sin kreativitet, sin företagsamhet och sitt entreprenörskap. Praktisk övning i entreprenörskap har många goda effekter. Det leder till att fler senare i livet startar företag, ökar kvaliteten på de startade företagen och bidrar till att fler kvinnor startar företag tidigare än genomsnittet. Därför anser vi att alla skolor ska kunna erbjuda sina elever utbildning om företagande och företagares villkor, exempelvis genom UF-företagande eller annan anordnare. Särskilt viktigt är det att sådana kurser ges på gymnasiets yrkesprogram där många elever startar företag efter sina gymnasiestudier.

Slutligen, fru talman, ställer vi oss givetvis bakom alla våra parti- och kommittémotioner, men jag yrkar bifall till enbart reservation 1 under punkt 1.

(Applåder)

Anf. 58 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Låt mig först och främst yrka bifall till reservation 2.

Gymnasieskolans uppgift är att förbereda de framtida studenterna för kommande utbildningar på universitet och högskolor eller för att ta steget ut på arbetsmarknaden. Det vilar ett stort ansvar på landets gymnasieskolor att förvalta denna uppgift så bra som möjligt. Utan en god kunskapsgrund blir det svårt att ta till sig studier på hög nivå, och utan tillräckliga yrkeskunskaper blir steget in på arbetsmarknaden svårare.

Men gymnasieskolan är ingen separat del i utbildningskedjan som endast har att tillhandahålla välutbildade studenter till högre utbildning och arbetsliv. Den är också starkt beroende av vad som sker i grundskolan. Grundskolans problem och brister leder därför också i förlängningen till gymnasieskolans problem och brister.

Sverige är i allra högsta grad beroende av en gymnasieskola i världsklass. Den snabba teknologiska utvecklingen ställer höga krav på framtida yrkesliv. För att inte tappa konkurrenskraft är vi tvungna att ha framstående forskare och vetenskapsmän som kan se till att Sverige inte halkar efter i den internationella konkurrensen. En väl fungerande gymnasieskola är grunden för just detta. Därför borde målsättningarna och ambitionsnivån för gymnasieskolan höjas avsevärt. Det kommer att ta tid, men det är viktigt att det görs.

Om vi ska analysera gymnasieskolan kan vi göra det i tre olika faser. Den första avser övergången från grundskolan. Den andra avser utbildningens gång och hur utbildningen är konstruerad. Och den tredje avser

resultaten efter genomgången gymnasieutbildning och övergång till universitet, högskolor och arbetsliv. Jag ska skissa lite grann på detta.

Jag tror att jag i stort sett i varje skoldebatt som jag har deltagit i under de senaste 10–15 åren, oavsett om det har varit på kommunal nivå eller här i kammaren, har pekat på att grundskolan inte har levererat. Den levererar inte. Alltför många elever – jag skulle vilja säga en synnerligen stor andel elever – lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper. I riket totalt är det ungefär var fjärde elev som går ut med ofullständiga betyg – 24,5 procent. Den som inte tycker att detta är anmärkningsvärt borde fundera lite grann. 24,5 procent elever lämnar alltså grundskolan med ofullständiga betyg. Det är klart att detta får bäring på gymnasieskolan.

15 procent av eleverna, 17 400 av de 112 700 från vårterminen 2019, hade dessutom inte godkänt i svenska, engelska och matematik. Därför var de obehöriga till samtliga gymnasieprogram.

Detta är alltså de ingångsvärden som vi har att jobba med när det gäller gymnasieskolan. Då ska vi också ha i minnet att det finns kommuner där resultaten är betydligt sämre än så. Det krävs ingen Einstein för att inse att detta inte kommer att fungera i längden.

Vi sverigedemokrater har i flertalet debatter framfört att gymnasieskolan har kritiserat grundskolan för att överlämna elever med otillräckliga baskunskaper, trots att eleverna har fått godkända betyg. Tid och kraft måste läggas i gymnasieskolan på att reparera bristande förkunskaper, och det är inte gymnasieskolans uppdrag att göra det. Det kan inte vara meningen att gymnasieskolan ska göra det som vi utgår från att grundskolan ska klara av.

Låt mig därför vara tydlig: Gymnasieskolan ska i Sverigedemokraternas Sverige inte vara någon form av reparationsverkstad. Varje skolform får ta ansvar för sina elever. Grundskolan ska klara av att leverera. Gymnasieskolan ska syssla med utbildning som hör gymnasieskolan till. Den ska kunna förlita sig på att de elever som får godkända betyg i grundskolan också har de förkunskaper som krävs. Problemet med glädjebetyg i grundskolan innebär också svårigheter för elever att klara gymnasiestudierna. De luras att tro att de ska klara av gymnasiet när de sedan i själva verket inte gör det. Vi har talat om detta i så många år, och vi vill nu se en förändring. Vi vill se att det tas krafttag för att komma till rätta med denna situation, och vi kommer framöver att driva denna fråga mycket hårdare gentemot regeringen.

Ett annat sorgebarn är introduktionsprogrammen, alltså de program som ska ge obehöriga elever en möjlighet att komma in på ett nationellt program eller att få ett arbete. Just introduktionsprogrammen har varit föremål för en lång rad experiment under ett flertal år. Inte heller har målgrupperna i de olika programmen följt de riktlinjer som varit uppsatta. Kvaliteten har många gånger varit undermålig, och eleverna har inte fått rätt utbildning. Inte har saken gjorts bättre av att personer som inte ens har rätt att vara kvar i landet nu stoppas in i dessa program. I grund och botten är det olyckligt att dessa program faller under gymnasieskolans ansvarsområde. Egentligen borde det vara grundskolan som ansvarar för dem och som ansvarar för eleverna fram till dess att de har blivit behöriga till gymnasieskolan. De nuvarande introduktionsprogrammen har bara varit igång sedan i somras. Jag hoppas därför att vi kommer att se förändringar och att

de fyra nya introduktionsprogram som har införts från den 1 juli 2019 får bäring, men jag är skeptisk. Låt mig vara det.

Allra sämst ställt är det med programmet språkintröduktion, alltså det program som riktar sig till elever som nyss har anlänt till Sverige. Jag tycker att det är bra med ett starkt fokus på svenska språket. Men utbildningen måste också anpassas mer utifrån de verkliga förhållandena. Skillnaderna i förkunskaper mellan eleverna i denna grupp är extremt stora. Vissa har utbildning sedan tidigare, medan andra inte har det. Vi föreslår därför i vår motion att det sker en indelning i två nivåer i språkintröduktionsprogrammet – en för dem som har genomgått grundskola och en för dem som inte har det.

Fru talman! Sverige hade fram till för ungefär 25 år sedan en utformning av gymnasieutbildningen som mycket starkt byggde på kunskapsprogression och bildningsideal. Då ändrades spelreglerna, och den nuvarande kursutformade gymnasieskolan med kursbetyg infördes. Det var i grunden en mycket radikal förändring i svensk skolhistoria. I stället för att läsa till exempel ämnet samhällskunskap över tre läsår skulle ämnet nu delas in i mindre kurser. Det är inte heller säkert att ett ämne läses sammanhållet under samtliga tre år. Effekten har blivit att elever har blivit mer stressade. De är stressade över betygssituationen, över att klara av dessa små kurser och över hur de ska hantera situationen om de inte klarar en kurs och sedan ska gå vidare till nästa. Detta gör också att eleverna ibland har svårt att hänga med i utbildningen. Inte minst visar sig detta i ämnet matematik, som oftast lyfts fram som ett typexempel på att den kursutformade gymnasieskolan har ett stort fel inbyggt.

Under ett antal år har det talats om en återgång till ämnesbetyg. Det tycker vi är bra. Men då gäller det också att det blir en återgång till renodlade ämnesbetyg, så att inte den sedvanliga svenska sociala ingenjörskonsten ännu en gång slår till och hittar något mischmasch, alltså någon halvmesyr eller hybridform som inte kommer att fungera, till exempel att man inför ämnesbetyg men har kvar en kursutformad gymnasieskola. Det kommer inte att fungera. Införandet av ämnesbetyg måste också innebära att vi återgår till en ämnesutformad gymnasieskola.

Jag hoppas att den pågående utredning som har hand om dessa frågor vågar ta detta steg och säga att vi sätter en parentes om de senaste 25 åren. Det vore till gagn för elever och lärare, och det skulle framför allt stärka bildningsperspektivet i skolan.

Sverigedemokraterna förespråkar också att gymnasieskolan, precis som grundskolan, får ett statligt huvudmannaskap. I detta avseende är vi inte alls lika imponerade av de diskussioner som har förts angående planering och dimensionering av den framtida gymnasieskolan. I debatten har det talats om att staten ska få ett ökat ansvar men att kommunerna fortfarande ska vara huvudmän för de kommunala skolorna, detta för att man vill stärka likvärdigheten. Vi tror inte alls på det. Vi tror inte att detta kommer att stärka likvärdigheten. I dag tolkar kommuner huvudmannaskapet på olika sätt. Det märks bland annat i att olika kommuner gör olika prioriteringar. Man lägger resurser i den kommunala budgeten på olika sätt i olika kommuner.

Vi anser att det är de nationella målen, de nationella ambitionerna och de nationella kraven som ska prioriteras. Låt mig därför vara tydlig: Sverigedemokraterna kommer aldrig någonsin att ställa sig bakom en reform

som inte innebär ett statligt huvudmannaskap. Ett statligt huvudmannaskap skulle dessutom stärka lärarnas och skolledarnas roll och göra det mer attraktivt att bli lärare. Vi anser också att ett statligt huvudmannaskap skulle stärka kunskapsutvecklingen, eftersom styrdokumentens visioner och mål får en tydligare och starkare status.

Gymnasieskolan måste också erbjuda fler alternativ till de elever som inte fullföljer sina utbildningar. Det talas alldeles för sällan om detta i debatten. Vårterminen 2019 var det drygt 20 procent, alltså mer än var femte elev, som inte avslutade sina studier eller som gick ut gymnasiet med ofullständiga betyg. Vi anser därför att studie- och yrkesvägledningen måste stärkas för att se till att dessa elever hamnar på rätt utbildning. Annars är risken stor att de fastnar i långtidsarbetslöshet.

Detta räcker dock inte. Gymnasieskolan måste också erbjuda kortare program för de elever som är skoltrötta eller saknar motivation att läsa teoretiska ämnen på gymnasiet. Vi föreslår därför ett återinförande av tvååriga praktiska gymnasieprogram. Den som vill ska sedan självklart kunna komplettera utbildningen med ett tredje år.

Fru talman! Sammanfattningsvis vill vi sverigedemokrater se en gymnasieskola som präglas av bildning och kunskapsprogression. Vi vill ha ett statligt huvudmannaskap, renodlade ämnesbetyg och en ämnesutformad gymnasieskola. Vi vill ha kortare gymnasieprogram för skoltrötta och omotiverade elever och en stärkt studie- och yrkesvägledning. Vi vill dessutom nivåändela språkintruktionsprogrammet och öka kraven på grundskolan att se till att den överlämnar elever med tillräckliga och förväntade kunskaper.

Vi har också ett antal andra förslag som gäller just gymnasieskolan, men till dem återkommer vi i en debatt senare under våren.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Grubb (SD).

Anf. 59 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nr 6 gällande studie- och yrkesvägledning.

Avslutade gymnasiestudier är en dörröppnare när det gäller såväl jobb som vidare studier. Under detta läsår går det drygt 350 000 studenter i gymnasieskolan, och de allra flesta elever möts av en god undervisning – av skickliga lärare och rektorer som ger dem en stimulerande undervisning. Men det går inte bra för alla som läser på gymnasieskolan. Alltför många lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg, vilket skapar sämre förutsättningar för arbete och vidare studier. I dag är det var fjärde gymnasieelev som hoppar av skolan eller går ut utan fullständiga betyg.

Grunden för att fler ska lämna gymnasiet med fullständiga betyg läggs i grundskolan. Det handlar om att se till att fler elever över huvud taget blir behöriga till gymnasiet och även om att se till att fler elever gör rätt val från början. Felval som resulterar i byte av gymnasieprogram kommer ofta till priset av att ett eller två års studier får göras om – eller av ytterligare studier. Enligt en uppskattning från Skolverket 2017 innebär felvalen en kostnad på över 2 miljarder kronor per år.

Felval påverkar inte heller bara individerna, som får lägga ytterligare tid på studier, utan felvalen försämrar även matchningen på arbetsmarkna-

den i Sverige. Därför behöver kopplingen mellan å ena sidan jobb och företagande och å andra sidan studier stärkas. Elever behöver få bättre information för att kunna göra rätt val redan från början, och vi behöver skapa bättre samverkan mellan arbetsmarknaden och studier så att fler kan göra rätt – och välinformerade – val. Det är viktigt att stärka studie- och yrkesvägledarnas roll i detta arbete.

Fru talman! Centerpartiet vill se fler förslag för att just koppla samman utbildning och arbete bättre. Det är viktigt oavsett om man läser på ett teoretiskt program eller på ett mer yrkesinriktat program. Tittar vi på arbetsmarknaden i stort ser vi att det finns några gemensamma nämnare, nämligen att företag och arbetsgivare skriker efter kompetent personal. Det gäller inte minst utbildningar och kompetenser på gymnasial nivå. Därför behöver vi se till att göra yrkesutbildningarna mer attraktiva, så att fler väljer yrkesprogrammen från början.

Centerpartiet vill se möjlighet till tre olika inriktningar när det gäller yrkesprogrammen – en där fokus är att stärka yrkeskompetens, en där fokus är att ge studenterna allmän högskolebehörighet och en där fokus är särskild behörighet. På så sätt skapar man ingångar till yrkesprogrammen både för dem som vill förbereda sig vidare för högre utbildning och högskolestudier och för dem som vill fokusera på yrkesämnen.

Att yrkesprogrammen är av hög kvalitet och utformas tillsammans med företagen är en nyckel i att stärka attraktiviteten. Därför är det viktigt att de företag som är potentiella arbetsgivare – och även offentlig sektor, när det handlar om den typen av utbildningar – också är med och utformar och genomför utbildningarna. Det handlar om att få en bättre koppling och därmed stärka statusen.

För Centerpartiets del är det även viktigt att de gymnasiala lärlingsutbildningarna utökas, breddas och stärks. Det är glädjande att antalet elever som läser en lärlingsutbildning har ökat de senaste åren, men jämfört med andra länder går utvecklingen alltför långsamt. Detta behöver stärkas ytterligare.

Fru talman! För Centerpartiet är det viktigt att möjliggöra för fler elever att läsa entreprenörskap under gymnasiestudierna. Entreprenörskap handlar om att utveckla idéer och omsätta dessa i någonting som skapar värde. Jag tror att såväl alla här inne i kammaren som de som lyssnar någon gång har stött på ett UF-företag och köpt en produkt eller tjänst som man där och då inte visste att man hade ett behov av, men som man senare faktiskt insåg att man har ett behov av. Ibland har väl även det motsatta hänt, det vill säga att man har handlat någonting som man trodde att man hade behov av men som det senare visade sig att man inte har behov av.

Entreprenörskap och Ung Företagsamhet är en viktig del för att ge unga gymnasiestudenter möjlighet att testa sina idéer och se vad det innebär att driva och utveckla ett företag. Det handlar om allt från produktutveckling och tjänsteutveckling till att få människor att köpa produkterna. Forskningen visar att de som har drivit UF-företag har bättre förutsättningar senare i livet – de tenderar att tjäna mer pengar, de har lägre arbetslöshet och det är större sannolikhet att de vill driva företag senare i livet. Det är ett imponerande resultat.

Det som är ytterligare imponerande när det gäller Ung Företagsamhet är att vi i år återigen ser ett nytt rekord för antalet elever som driver ett UF-företag. Hela 33 706 gymnasieelever driver ett UF-företag just detta läsår,

vilket är en ökning med drygt 2 000 elever sedan förra året. Det är positivt, men beroende på såväl vilket gymnasieprogram man läser som vilken skola man går på ser vi stora skillnader i förutsättningarna att läsa en kurs i entreprenörskap och via Ung Företagsamhet testa att driva ett företag. Detta vill Centerpartiet ändra på. Entreprenörskap ska vara möjligt att välja på alla skolor och inom alla program. Det är en viktig fråga som vi kommer att fortsätta arbeta med.
(Applåder)

Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Diskussionerna om hur vi ska hantera den situation som har uppstått med coronaviruset påminner mig ibland om diskussionerna om skolan. Ett bra exempel är den extrema vinstjakt som finns inom den svenska gymnasieskolan i dag och som har funnits i flera decennier: I fallet med corona säger läkarna en sak medan borgerliga politiker går ut och säger en annan, och i fallet med den extrema privatiseringen säger experterna och forskarna en sak medan borgerligheten går ut och säger det motsatta. Det finns stora likheter.

När friskolereformen skulle införas använde man argumentationen att det skulle leda till att fler föräldrar och personal skulle starta kooperativ. Faktum är att man använde sig av ett exempel på en skola i mitt hemlän Dalarna. Där gick föräldrarna ihop på grund av att den kommunala skolan – byskolan – hade lagts ned, och de valde att göra det till ett föräldrakooperativ. Med denna argumentation lyckades man få igenom en reform som skulle få konsekvenser för inte minst den svenska gymnasieskolan. Detta gav inte konsekvenser enbart på 90-talet, utan vi ser att det ger större och värre konsekvenser för varje dag som går.

Skolan har blivit en marknad, och elever ses som kunder. Jag vet att vissa borgerliga politiker tycker att jag tjuvar om denna fråga, men jag anser att det är viktigt att påpeka följande: Oavsett om vi förstatligar skolan, vilket Vänsterpartiet står bakom, och oavsett om vi ser till att satsa på bättre studie- och yrkesvägledning och bättre elevhälsa, vilket Vänsterpartiet står bakom, krävs det en systemförändring där de resurser vi betalar genom våra gemensamma skattepengar också går till de skolor de är avsedda för – inte till Academias vd.

Fru talman! Gymnasieskolan är en frivillig skolform, men samtidigt är en gymnasieexamen den absolut viktigaste nyckeln till arbetsmarknaden och till ett vuxenliv med egen försörjning och god hälsa. Därför behöver gymnasieskolans uppdrag och arbetssätt tydligt utgå från målsättningen att alla ska slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande inom andra skolformer.

Betydligt större insatser behöver göras för att få alla unga att påbörja och slutföra en gymnasieutbildning. Det kan bland annat ske genom en förstärkning av det specialpedagogiska arbetet inom skolformen, genom en större flexibilitet i utbildningens organisering och utformning men också genom ett ständigt utvecklingsarbete i nära samarbete med universitet och högskolor.

Vänsterpartiet vill också se en tätare samverkan mellan gymnasieskolan och arbetsmarknadens parter.

Gymnasiet behöver ha ett brett utbud av program och inriktningar så att möjligheterna att gå en utbildning inom ett område som väcker ens in-

trésse är goda. Både yrkesprogram och studieförberedande program ska ge grundläggande behörighet till högskolestudier. Att välja ett yrkesprogram vid 16 års ålder ska ge förutsättningar att antingen gå direkt in i arbete efter studierna eller att studera vidare på universitet, högskola eller yrkeshögskola.

Gymnasieskolan har precis som grundskolan ett uppdrag att utbilda medvetna medborgare. Därför behöver fokus på bildning och demokrati inom den svenska gymnasieskolan stärkas. Att få tillgång till utbildning inom de estetiska ämnena gynnar individens utveckling och lärande och är viktigt även i gymnasieskolan, precis som i grundskolan. Därför bör estetiska ämnen återinföras på samtliga gymnasieprogram.

Fru talman! Gymnasieskolans struktur med de olika programmen bär på en inneboende risk för hierarkier och könssegregation. Det behöver finnas ett medvetet arbete för att bryta de här hierarkierna och öka statusen för yrkesprogrammen samt för att bryta könsstereotypa utbildningsval.

Alla program skulle gynnas av en bättre blandning av elever med olika bakgrund och olika kön. Då måste de som vågar välja okonventionella utbildningar stöttas och praktik utformas så att alla elever har rätt till samma trygga lärmiljöer.

Fru talman! Vänsterpartiet vill se en ämnesutformad gymnasieskola med ämnesbetyg i stället för dagens kursbetyg. Det måste finnas möjlighet för elever att examineras utifrån progressionen i deras kunskapsutveckling snarare än enligt det system vi har i dag, där poängsystemet baseras på kurser. Samtidigt måste ämnesinnehållet vara tydligt så att alla elever kan följa sin kunskapsutveckling kontinuerligt.

Fru talman! Jag vill lyfta upp frågan om förstatligande. Vi har sett flera utredningar om skolans huvudmannaskap komma och gå. Det pågår just nu ett uppdrag om lokalisering och dimensionering av gymnasieskolan. Jag menar dock att frågan inte löser sig genom att man dimensionerar detta utifrån en regional princip, utan den måste föras över till den statliga nivån.

Jag vill också lyfta upp en annan viktig fråga. Den handlar om de neddragningar som sker runt om i landet, i majoriteten av landets kommuner, på gymnasieskolan. Jag tror att vi alla behöver ta frågan på stort allvar. Vi har redan sedan tidigare sett hur många kommuner gör stora nedskärningar på den svenska gymnasieskolan, och det här kommer att förvärras om vi inte alla ser till att skjuta till mer resurser till kommunerna.

Fru talman! Jag tänkte ta upp ett ämne som kanske kan ses som lite märkligt för utbildningsutskottet men som ändå ingår i vårt område.

I Naturvårdsverkets rapport *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019* presenterade ett flertal myndigheter genom samverkan med varandra ett antal förslag till regeringen för att stärka möjligheterna att nå de miljömål som vi har sagt att vi ställer oss bakom.

Myndigheterna, bland andra Naturvårdsverket, Skolverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten, föreslog att en pilotstudie bör genomföras där naturbruksgymnasier testar att löpande producera beredskapslivsmedel på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen. Förslaget motiveras med att en fossil- och giftfri livsmedelsproduktion baserad på inhemsk tillverkning av insatsmedel dramatiskt skulle minska importberoendet och därmed öka motståndskraften mot störningar.

De tekniska lösningarna för att ställa om till ett fossilfritt lantbruk finns i dag, men det produceras inte tillräckliga mängder av vare sig alternativa drivmedel eller gödsel för att genomföra en omställning. Naturvårdsverket, Skolverket och flera andra myndigheter bedömer att positiva effekter för miljön kan uppnås genom förslaget. Förutom att lokal fossil- och giftfri produktion stimuleras kan även genetisk mångfald stimuleras samt användandet av alternativa brukningsmetoder ökas.

Vi menar därför att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att genomföra en pilotstudie där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på just de lokala kretsloppen.

Med anledning av detta vill jag yrka bifall till reservation 5 av Västerpartiet.

Anf. 61 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! Vi har ett oerhört allvarligt samhällsproblem i Sverige. Men det är ett problem som vi inte kommer att höra moderatledaren Kristersson ta upp. Det är ett problem som han nog inte kommer att lägga upp en text om på Facebook med en bild med jaktkläder på.

Problemet heter ökande klyftor. Utvecklingen är inte på något sätt unik för Sverige, men klyftorna växer snabbare här än i många andra länder. Och det leder till stora problem. Att otryggheten har vuxit samtidigt med klyftorna är inte en slump. Det hänger ihop.

Forskningen är glasklar: Samhällen med stora ekonomiska skillnader är samhällen som glider isär. Då växer otryggheten, då frodas kriminaliteten och då minskar tilliten mellan människor och tilliten gentemot institutioner. Det är under dessa omständigheter som syndaböcker letas fram. Det är där främlingsfientlighet groor och desinformation sprids.

Vi borde i dag tala mer om grundproblemet och vad vi gör åt det och mindre om populistiska quickfix. Regeringen har stärkt polisen med historiska resurser och skärpt straffen. Det är nödvändigt, och det är bra. Men det viktigaste vi kan göra för att vända på otryggheten är det långsiktiga och förebyggande arbetet. Och det arbetet börjar i klassrummet.

Bygget av det jämlika samhället börjar alltid, alltid med våra barn och våra unga. Jämlikheten är grunden till självförverkligandet och till friheten, till tryggheten och till det starka samhället som håller ihop.

Fru talman! Jag är produkten av det starka samhället. Det svenska utbildningssystemet är anledningen till att jag står här i dag som lagstiftare – som ledamot av Sveriges riksdag. Min skola och min gymnasieskola brydde sig inte om storleken på mina föräldrars plånbok. Det spelade ingen roll vem jag var; det viktiga var vart jag ville komma.

Det är det finaste med Sverige: det socialdemokratiska välfärdssystemet, den allmänna och fria skolan och det livslånga lärandet där alla kan förverkliga sina drömmar. Välfärdsstaten har inte byggt sig själv. Den har kommit till genom politiska beslut, av den svenska socialdemokratien.

Det var först år 1970 som riksdagen antog en läroplan för gymnasieskolan och gymnasieskolformen infördes i Sverige. Fram till dess var möjligheten att ta studentexamen närmast en möjlighet för en liten lyckosam elit.

Vi har kommit en lång väg, men det betyder inte att vi är färdiga. Vi måste vidare med bygget och stärka skolsystemet. Nästa steg handlar om att minska klyftorna.

De val som görs när en person är 15 år ska inte vara en begränsning under en hel livstid. Gymnasieskolan ska, oavsett om du läser en teoretisk inriktning eller en yrkeslinje, berika dig med lika möjligheter till det livslånga lärandet.

Så ser det inte ut i dag. Regeringen Reinfeldt såg till att införa lägre intagningskrav till yrkesprogram jämfört med de teoretiska inriktningarna och såg även till att ta bort kraven på att också yrkesprogram ska ge högskolebehörighet. Det är olyckligt.

Det har blivit mindre attraktivt att söka till yrkesutbildningar. Antalet ansökningar har på ett par år minskat med en tredjedel, och det samtidigt som välfärden och industrin skriker efter kompetens och arbetskraft. Det är för mig obegripligt. Gymnasieskolan ska vara en plats som ger elever chans på chans på chans, inte en startbrygga för inlåsningseffekter.

Fru talman! 60 procent av riksdagens ledamöter står till höger om Socialdemokraterna. Det gör att många av våra förslag för mer progressiv politik och mer jämlikhetspolitik är svåra att genomföra.

Missförstå mig rätt: Jag är glad att vi har ett samarbete med MP, C och L som möjliggör att vi i ett knepigt parlamentariskt läge tar ansvar för Sverige. Det mest glädjande är att vi skjuter till resurser till välfärden och särskilda resurser för att öka jämlikheten genom det så kallade likvärdighetsbidraget, att vi sätter stopp för nya religiösa friskolor, att vi nu går vidare med satsningar för att öka tryggheten och studieron för våra elever i skolorna, att vi satsar resurser på fler lärare och lärarassistenter och att vi underlättar för lärarutbildning i hela landet.

Januariavtalet möjliggör alltså rätt riktning för Sverige. Med det sagt är det ingen hemlighet att jag som socialdemokrat vill mer.

Vinstjakten i skolorna ökar klyftorna i samhället. Det måste stoppas. Det högerkonservativa blocket verkar dock mer intresserat av att skydda vinstjakten än av att investera i välfärden. Det är en väg som leder till ökad skolsegregation och till att tusentals unga i vårt land inte får den skolgång som de har rätt till. Skolföretag satsar på elever som är lönsamma. De etablerar sig i kommuner och stadsdelar där det går att fylla platserna för att senare kunna göra vinst.

Svaret på de här utmaningarna kan inte vara mer marknad. Svaret är att skapa en kunskapsskola som klarar den kompensatoriska uppgiften.

Så många som 40 procent av niondeklassarna i särskilt utsatta områden får aldrig gymnasiebehörighet. Vi vet att utan gymnasieutbildning är risken att hamna i arbetslöshet stor. Samtidigt visar PISA och andra internationella mätningar att svensk skola nu är på väg tillbaka mot kunskapsresultat i toppklass.

Vi investerar nu i skolan för höjda kunskaper, stärkt jämlikhet och fler lärare. Det ger resultat, och det ska vi vara stolta över. Men samtidigt ser vi att jämlikheten i skolan fortfarande står och stampar, och det kan vi inte acceptera. Nu måste vi hålla i och fortsätta investera i skolan. Sverige har haft ett av världens mest högpresterande och jämlika skolsystem – dit ska vi igen!

Fru talman! Det är lätt att glömma eller att förtränga vår historia, den kamp som krävdes för att nå dit där vi är i dag. Kanske är det mänskligt att

ta våra rättigheter och möjligheter för givna, utan att skänka en tanke till vägen som bar oss hit.

Det tog ett sekel att bygga upp det jämlika Sverige, men det går väldigt fort att rasera det. En grundbult i bygget av det starka samhället har handlat om att i klassrummet möts arbetarungen och bankdirektörens unge under lika förutsättningar. När högvindar blåser i Sverige och i omvärlden, när alltmer av den politiska debatten handlar om hårdare tag och skärpta straff, glömmer vi den större bilden – att framtiden hör till våra unga och att det är vårt ansvar att ge varenda elev i Sverige de verktyg som krävs för att nå sina drömmar. Det är så vi minskar klyftorna. Det är så vi bygger ett tryggt och hållbart Sverige.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 62 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! När jag satt här och lyssnade på Aylin Fazelians anförande förväntade jag mig att vi någonstans skulle få höra de konkreta förslagen om vilken väg vi ska ta för att nå de mål som Socialdemokraterna har. Jag kunde dock konstatera att det aldrig kom några konkreta förslag. Det mesta var allmänna ordalag om sådant som inte var bra och att andra saker var bättre förr. Det skulle vara intressant att höra lite om vad, mer än attacker mot vinster i välfärden, som Socialdemokraterna konkret driver i skolfrågor.

Jag hörde också Aylin Fazelian säga att studentexamen tidigare var någonting för en lyckosam elit. Jag undrar i vilket årtionde vi rör oss med den beskrivningen och hur relevant det är för 2020.

Aylin Fazelian sa också att skolan måste ge chans på chans på chans. Då undrar jag: Tycker Aylin Fazelian att en elev också har ett visst ansvar för sin utbildning, det vill säga att när man går på gymnasiet får man också ta ansvar för den utbildning man går och för de skattepengar som faktiskt läggs på den frivilliga utbildning som det ändå är? Det skulle vara intressant att höra Aylin Fazelian utveckla detta med chans på chans på chans kopplat till det.

Slutligen fick jag höra Aylin Fazelian säga att ökande klyftor och otrygghet var de stora problemen. Då ställer jag genast frågan: Vad är det i nutid som har orsakat detta? Kan Aylin Fazelian ge något svar på det?

Anf. 63 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Fru talman! Det ställs många frågor från Sverigedemokraterna här. Det som blev väldigt tydligt för mig var egentligen två saker. Det ena är att Sverigedemokraternas ledamot tydligen inte lyssnade när jag pratade. Det andra är att Sverigedemokraternas ledamot gör det väldigt tydligt att ni är ett parti långt till höger.

Ledamoten pratar om att det är ett ansvar för eleverna att respektera våra skattemedel och att elever behöver se till att skärpa sig för att få ihop sin utbildning. Självklart ska vi ha höga förväntningar på våra elever – absolut! Men det blir tydligt att ni är ett parti långt till höger när ni inte ser hur mycket socioekonomiska faktorer hänger samman med skolprestationen. Det är vårt ansvar, vi som sitter här i Sveriges riksdag, att se till att varenda unge får förutsättning att klara skolan. Det är nämligen ingen slump att så mycket som 40 procent av eleverna i särskilt utsatta områden

inte får gymnasiebehörighet. Därför måste vi prata om mer resurser till skolor med stora utmaningar och mer resurser till elever som har särskilda behov. Vi måste också arbeta för att minska klyftorna.

Jag var konkret i mitt anförande, även om ledamoten inte tyckte det. Jag pekade på att vi satsar på likvärdigheten. Jag pekade på att vi nu satsar på att underlätta för lärarutbildning i hela landet så att skolan ska funka i hela Sverige. Jag pekade på att vi satsar resurser för lärarassistenter och för att stärka kunskapsmålen.

Frågan som kanske borde ställas är: Hur ser skolpolitiken ut i Sverigedemokraternas värld?
(Applåder)

Anf. 64 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Den frågan hade Aylin Fazelian kunnat få svar på om hon hade ställt den i en replik till mig. Det kunde hon i och för sig inte göra, men den möjligheten återkommer säkert vid ett annat tillfälle.

Jag noterar att svaret som vi får handlar om resurser. Tanken i socialdemokratin är, och det har vi konstaterat tidigare, att pengar löser problemen. Men det är inte så. Aylin Fazelian talar hela tiden om mer resurser. I Malmö stad där jag kommer från har man satsat enormt mycket pengar på skolor i utanförskapsområdena, och det har inte alltid gett bra resultat. Inte alltid. Det vill säga det finns ingen koppling mellan mer pengar och bättre resultat, utan det är någonting annat som krävs. Det krävs målsättningar, ambitioner, inställning och i vissa fall reformer. Det är det jag alltid saknar när Socialdemokraterna diskuterar skolfrågor. Allting handlar för dem om pengar eller vinster i välfärden men lite om ambitioner, målsättningar och framtidsvisioner. Det skulle jag vilja höra mer om. Jag tycker att det skulle vara bra för skoldebatten om Socialdemokraterna kunde engagera sig mer i detta.

Det var en fråga här som jag inte riktigt fick svar på, och det var det här med ökande klyftor och otrygghet. Jag var snäll och ställde frågan ganska allmänt: Vad kan ha orsakat detta i närtid? Jag ska vara lite mer konkret i min fråga till Aylin Fazelian eftersom jag inte fick något tydligt svar. När det gäller otrygghet och ökade klyftor, som vänsterrörelsen kallar det, i svenska skolan undrar jag: Ser Aylin Fazelian någon koppling mellan den misslyckade migrationspolitik som hon och hennes parti är ansvariga för och de problem som präglar skolan i dag?

Anf. 65 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Fru talman! I Sverigedemokraternas analys handlar precis allt som är fel i samhället och i världen om flyktingar. Enligt mig är det tragiskt att ett parti både kan visa en sådan enorm brist på humanism och solidaritet och en otroligt kortsiktig politik som inte alls tar hänsyn till forskning eller verklighet.

Sverigedemokraternas ledamot frågade varför klyftorna växer i Sverige. Jag skulle säga att det beror på att borgerligheten har sänkt skatten gång på gång och att Sverigedemokraterna gjorde det så sent som förra året när man röstade på Moderaternas och Kristdemokraternas budget. Då gjorde man enorma skattesänkningar i välfärden, vilket leder till att man får en sämre skola, en sämre sjukvård och en sämre gymnasieskola, som vi talade om här. Det leder i sin tur till att de ekonomiska klyftorna växer

då resurser inte går dit där de behövs som mest. Det är skälet till växande klyftor, och det är också den socioekonomiska förklaring som jag pekar på – inte invandring som Sverigedemokraterna är så otroligt besatta av att tala om hela tiden.

Jag vill faktiskt få svar på det som jag inte hann fråga om i mitt förra repliksvar, nämligen Sverigedemokraternas skolpolitik. Det är tydligt att i de kommuner där ni styr tar ni tillfället i akt att sänka skatterna ytterligare och stänga skolbibliotek och lägga ned modersmålsundervisning som tydligt leder till bättre skolprestationer också i andra ämnen och i andra inriktningar.

Ta gärna tillfället i akt och berätta om er skolpolitik i stället för att bara klanka på att allt är invandrarnas fel.

(Applåder)

Anf. 66 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I dagens samhälle är det i stort sett nödvändigt att ha en gymnasieutbildning för att ta sig fram i livet. Även om en framtida arbetsuppgift i sig inte kräver den kompetensen ser många arbetsgivare det som en oroväckande signal om en sökande inte har betyg från gymnasiet. Oavsett vilket program man väljer bidrar gymnasieåren och de studierna till kunskap och bildning som personen har nytta av för sin egen utveckling.

Dessutom visar forskning att slutförda studier är det starkaste skyddsmedlet mot utanförskap i form av minskad risk för arbetslöshet, långtids-sjukskrivning och ekonomiskt och socialt utanförskap. Mycket skulle därför vinnas genom att ge barn och ungdomar en bredare och mer mångfasetterad bild av den bredd av yrkesinriktningar som arbetslivet bjuder på. Det kan vara sent att i årskurs 9 inför gymnasievalet börja fundera på vad som är drömyrket, hur man kan nå dit och vilka andra alternativ som skulle kunna vara tänkbara om talang och fallenhet inte räcker till.

Studie- och yrkesvägledarnas uppdrag behöver förändras. I dag uppfattas det till stor del som att man ska ge eleven vägledning fram till drömyrket oavsett personliga förutsättningar eller arbetsmarknadens behov. Vägledningen behöver i större utsträckning vara att utifrån elevens eller studentens intresse och fallenhet hitta lämplig studie- och yrkesutbildning kopplat till arbetsmarknadens behov.

Återkommande presentationer av företrädare för olika yrken kombinerat med den nu återinförda praon är viktigt under grundskoleåren. Detta borde i större utsträckning kompletteras med möjligheten till fler återkommande möten med studie- och yrkesvägledare i grupp eller enskilt. Den informationen behöver också starkare kopplas till vilka sektorer och yrkesområden det finns möjligheter att få jobb i.

De 2,5 miljarder som Kristdemokraterna tillsammans med Moderaterna och Vänsterpartiet anslår kan med fördel användas till fler anställda i skolan, däribland studie- och yrkesvägledare. Det skulle ge barn och ungdomar en bättre helhetsbild av arbetsmarknaden och olika valmöjligheter. På så sätt skulle fler elever kunna undvika felval till gymnasium och högre utbildning, och de skulle snabbare komma ut i arbetslivet.

Fru talman! Lika viktigt är det förstås med studie- och yrkesvägledning under gymnasietiden och i det livslånga lärandet för alla som studerar inom vuxenutbildningen. Sverige står inför en kompetensbrist inom i stort sett alla yrken, inte minst inom industri och hantverk. Inom de här område-

na finns väldigt många arbetstillfällen. Tyvärr är det alltför få ungdomar som väljer ett yrkesinriktat program i gymnasiet. Många unga har en felaktig bild av vad det innebär att jobba på en verkstad eller i en industri. Studiebesök och prao är viktiga tillfällen att ge en mer nyanserad och realistisk bild av yrket. Informationen till ungdomarna behöver visa att en yrkesutbildning ofta ger garanterat jobb efter utbildningen och ofta även sommarjobb under studietiden.

Dit hör inte minst naturbruksutbildningarna, som bland annat ger en grund för arbete inom jord- och skogsbruk. Jordbruksutbildningarna har dessvärre svårt att locka unga, vilket på sikt är ett hot mot Sveriges redan låga självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel. De gröna näringarna behöver därför lyftas fram som en framtidsbransch. Detta lyfter Kristdemokraterna fram i kommittémotion 2019/20:2760 av Magnus Oscarsson med flera om att stärka jordbruksutbildningarna.

Fru talman! Eftersom Kristdemokraternas förslag bereds förenklat avstår jag från att lägga fram något yrkande här, men jag står naturligtvis bakom alla våra förslag.

(Applåder)

Anf. 67 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Liberalernas motioner bereds också förenklat, men vi står naturligtvis bakom de särskilda yttranden som vi gör i utbildningsutskottets betänkande.

Flera kollegor har varit inne på vikten av grundskolan och inte minst hur viktigt det är att fler elever lämnar grundskolan med godkända betyg och får behörighet till gymnasiet. Våren 2019 lämnade 17 600 elever den obligatoriska grundskolan utan behörighet till ett nationellt program på gymnasiet. Det är ett gigantiskt misslyckande.

Jag vill understryka det som har sagts om att det är oerhört viktigt att grundskolan gör sin del av jobbet och att det inte går att skjuta upp ansvaret till mellanstadiet och högstadiet och sedan vidare till introduktionsprogrammen och slutligen, om vi har tur, gymnasiet.

Fru talman! Därför har vi i dagarna presenterat ett utredningsdirektiv som Liberalerna har förhandlat med regeringen om. Det gäller lovskola och förlängd skolplikt för nyanlända. Lovskolan ska erbjudas och vara en skyldighet för de elever som riskerar att inte bli behöriga för gymnasieskolan. Det är ett arbete som ska beredas och tas fram inom loppet av ett år.

Det är viktigt att man kommer in på ett nationellt program och tar sig igenom gymnasieskolan. Vi ser fortsatta kvalitetsproblem och genomströmningsproblem på gymnasiet. Jag vill dock inte vara dyster i hela mitt anförande. Om vi tittar på resultaten i gymnasieskolan generellt kan man se att andelen ungdomar och elever med godkända resultat ökar. Det har vi sett de senaste åren. Jag känner alltså inte igen det som presenterats i flera inlägg. Det påminner mig om när jag kom i riksdagen för snart nio år sedan. Då debatterade vi också de här sakerna. Men det har hänt saker på nio år. Och det har gått åt rätt håll.

Till skillnad från vissa partier, även Socialdemokraterna, vill jag inte vrida klockan och politiken tillbaka till före 2010 och 2011. Då var det omfattande avhopp och större antal avhopp. Det ställdes inte tillräckliga krav på ungdomarna för att komma in på gymnasiets nationella program.

På den tiden räckte det med godkänt i tre ämnen: matte, svenska och engelska. Nu krävs det godkänt i sju ämnen för att antas till ett yrkesprogram och i tolv ämnen för att komma in på ett studieförberedande program.

Ja, det var en marginell minskning i höstas, 2019. Men de senaste åren har vi sett ett trendbrott när det gäller söktrycket till de yrkesinriktade gymnasieutbildningarna. Det är oerhört positivt. Senast var det 4 700 fler elever som sökte till gymnasiets yrkesprogram. Ungefär 37–38 procent söker till gymnasiets yrkesutbildningar. Det är viktigt och positivt och något som vi ska välkomna. Alla de är inte behöriga att komma in på ett yrkesprogram. Det kan göra att andelen som faktiskt antas är något lägre.

Andelen som har gått igenom sitt yrkesprogram är nu större än till exempel 2010 och 2011. Omkring 72 procent slutför en yrkesutbildning, tar en yrkesexamen och får förhoppningsvis ett jobb. Det är målet med yrkesutbildningarna. Det är ingen som tar upp den viktiga utvecklingen i den här kammaren, fru talman.

Nej, vi ska inte gå tillbaka och sänka kraven för att komma in på gymnasiet. Vi ska definitivt inte gå tillbaka och luckra upp det, utan vi ska återteoretisera och införa krav på högskolebehörighet på yrkesprogram. Det är inte ens ett ärende i det betänkande som vi debatterar i dag. Det finns inte heller stöd för Socialdemokraternas åsikt, varken i kammaren eller i regeringens samarbete med Centerpartiet och Liberalerna, om att gå tillbaka till den politik som slog ut minst 30 procent av eleverna på de yrkesinriktade programmen. De kastades rakt ut i arbetslöshet och utanförskap. Vi ska inte gå tillbaka till den politiken.

Fru talman! Det som är allvarligt och som bör nämnas avslutningsvis är utvecklingen inom introduktionsprogrammen. Jag vill påminna regeringspartierna om att utbildningsutskottet för exakt ett år sedan kom med ett tillkännagivande till regeringen, alltså en uppmaning från riksdagens majoritet, om att återkomma med ett förslag om tvååriga yrkesskolor. Någon kollega har varit inne på det. Det finns redan ett riksdagsbeslut om att regeringen ska leverera ett förslag till riksdagen om tvåårig yrkesskola.

Jag vill ha ett besked från Socialdemokraterna i dag om vart det tillkännagivandet har tagit vägen. Vi kräver att ni ska komma tillbaka med ett förslag om tvååriga yrkesprogram. Det är viktigt, inte minst för gruppen obehöriga. De hamnar i dag på de olika inriktningarna i introduktionsprogrammen. Där ser vi stora avhopp, 18 procent på vissa inriktningar och 10 procent på yrkesintroduktionen. De eleverna har också rätt att få en anpassad utbildning utifrån sina behov och sina villkor för att klara gymnasiet och sedan komma ut i arbetslivet.

Anf. 68 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Vissa tror kanske att jag är här för att skydda regeringspartierna som fick några frågor, men det är jag inte. Däremot blir jag alltid fascinerad av Liberalerna. Trots att de själva har suttit vid makten och trots att de i dag har ett samarbete med den regering som de skäller ut från talarstolen låtsas de att så inte är fallet. Liberalerna låtsas att de är ett parti som är i opposition och som har varit med och bidragit till allt som är bra med den svenska skolan. Allt som är dåligt har de inget ansvar för.

Jag vill ställa en fråga som jag har ställt ett antal gånger tidigare. Den handlar om synen på förstatligande. Liberalerna och Vänsterpartiet är överens om att skolan bör förstatligas. Jag undrar hur en skola ska förstatli-

gas ifall vinstjakten inom den svenska skolan ska vara kvar. Det är något som jag inte får ihop.

För mig innebär ett förstatligande av skolan att skolans huvudman är staten. Liberalerna säger att de vill förstatliga skolan, men de tycker samtidigt att Academias miljardärer, vd och ägare, ska vara en del av huvudmannskapet i den svenska skolan. Jag ser inte riktigt hur det går ihop. Jag skulle vilja att Roger Haddad förklarar för mig hur ett förstatligande och ett försvar av vinstjakten i den svenska skolan, som innebär att man stjäl pengar från våra skolor och barn, kan gå ihop.

Anf. 69 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Jag ska vara snäll mot Daniel Riazat, eftersom förstatligande inte över huvud taget är föremål för dagens debatt. Det finns definitivt inte med i de motionsbetänkande från ledamöterna i Sveriges riksdag som vi behandlar i dag.

75 procent av eleverna i grundskolan går i kommunala skolor, och 70 procent av eleverna i gymnasiet går i kommunala gymnasieskolor.

När det gäller att jag kritiserar regeringen kan jag säga att det inte finns något samarbete i januariavtalet om gymnasieskolan, med undantag för att vi vill införa ämnesbetyg. Det har också en riksdagsmajoritet gjort återkommande tillkännagivanden till den här regeringen om.

Jag påminner självklart om vårt tillkännagivande om tvåårig yrkesskola för dem som inte är behöriga till gymnasiet. Det är precis de frågorna vi behandlar och diskuterar i dag, inte ett förstatligande av skolan. Jag återkommer gärna till den frågan när det är dags.

Vi har, till skillnad från Vänsterpartiet, lyckats förhandla med den här regeringen och fått in en punkt i januariavtalet om att det ska tas fram ett beslutsunderlag. Vår ingång är att det är de offentligt drivna grund- och gymnasieskolorna som staten ska ta över. Vi vill absolut inte lägga ned friskolorna, vilket ni vill göra, Daniel Riazat. Det finns inte heller stöd för er linje i Sveriges riksdag. Men jag tar gärna den debatten när vi kommer så långt.

Anf. 70 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Roger Haddad behöver inte vara snäll mot mig. Den här frågan är allvarlig. Även om det inte finns något förslag om förstatligande eller liknande i motionerna från allmänna motionstiden menar jag att det är relevant. Ett parti säger att man vill förstatliga den svenska skolan men tycker samtidigt att det är bra att miljardärer skor sig på våra elever och personalen. Då måste man ställas till svars, speciellt när man tillhör ett parti som hade utbildningsministerposten under åtta års tid och som menar att skatterna för de rika måste sänkas och att det måste skäras ned på den svenska skolan. Då har man ett ansvar att svara på de frågorna.

Som åhörarna, ledamöterna och de som tittar på debatten hemma hörde gavs det inget svar på frågan. Det finns nämligen inget svar, eftersom det inte går att förstatliga en skola med vinstjakten kvar i systemet.

Påståendet att Vänsterpartiet skulle vilja lägga ned friskolorna stämmer inte. Det tror jag att Roger Haddad och alla vet. Den här frågan handlar om att resurserna ska gå dit de är avsedda, till våra barn, eleverna, personalen och skolan och inte till Roger Haddads vänner, som kanske driver fristående skolor med vinstsyfte.

Jag vill ställa frågan till Roger Haddad igen, och jag tycker att det är respektfullt att svara på frågor man får. Hur går ett förstatligande ihop med ditt försvar av de miljardärer som i dag snor våra skattepengar genom att driva dåliga och undermåliga skolor?

Anf. 71 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att Vänsterpartiet inte har ett enda förslag om de frågor som vi har debatterat i dag och som är föremål för kammarens diskussion om gymnasiet. Det handlar om hur vi ska öka genomströmningen, öka kvaliteten, minska avhoppet och lösa integrationsproblemen på introduktionsprogrammet för nyanlända med kortare utbildning. Det handlar vidare om hur vi ska få ut nyanlända i arbetslivet och hur vi ska få fler att klara gymnasiet så att de får en chans att komma in på högskolan.

Ni har ingenting. Ni har inte lagt ett enda förslag på riksdagens bord för att öka andelen behöriga till högre utbildning eller för dem som vill komma ut i arbetslivet. Det är anmärkningsvärt.

Jag hoppas innerligt att åhörarna lyssnar till det vi har sagt, fru talman. Till skillnad från Vänsterpartiet har jag precis sagt att det är de offentliga grund- och gymnasieskolorna som vi ser skulle kunna vara en modell för ett statligt huvudmannaskap.

Det kom fram en nyhet i dag, nämligen att Vänsterpartiet inte vill lägga ned alla friskolor. Det är nog första gången jag hör det under mina snart 20 år som skolpolitiker.

Frågan ska nu utredas. Till skillnad från Vänsterpartiet, som misslyckades med att få fart på frågan om statligt huvudmannaskap under de år de budgetsamarbetade med regeringen under föregående mandatperiod, har vi i Liberalerna fått in en punkt om det i januariavtalet. Det är första gången på 30 år som vi på allvar har närmat oss frågan om att ta fram ett beslutsunderlag för ett statligt huvudmannaskap. Det sker tack vare Liberalerna.

Anf. 72 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Jag lyssnade på föregående talare som talade sig varm för svensk skola och sa att det går bra för skolan. Jag vill fortsätta där och fylla i: Det *går* bra för svensk skola. Det såg vi till exempel i den PISA-mätning som kom i höstas. Den visade att svenska elever fortsätter att prestera allt bättre i skolan. Vi håller nu en nivå som är över OECD-ländernas genomsnitt i alla tre ämnesområden.

PISA mäter framför allt grundskolan och högstadiet. Men utbildningssystemet, från förskolan och uppåt, är ett sammanhållet system. Nu stärks kvaliteten genom hela systemet genom viktiga politiska beslut med start i till exempel Läslyftet och läsa-skriva-räkna-garantin för de yngre. Det fortsätter uppåt i åldrarna. Alla ska med. "Ingen elev ska lämnas efter, och den som vill ska kunna springa före", sa statsministern i regeringsförklaringen.

Egentligen skulle jag vilja avsluta mitt anförande här, eftersom jag tycker att det är viktigt att just påpeka att vi ska vara stolta över våra lärare, duktiga rektorer och duktiga elever i det svenska utbildningssystemet, den svenska skolan och gymnasieskolan. Men jag har ett manus jag ska hålla mig till.

Fru talman! Visst finns det en del problem. Likvärdigheten måste bli bättre. Vi ska ha ett jämlikt utbildningssystem. Så är det inte i dag. Det visade också PISA-mätningen för 15-åringarnas skolor. Det gäller mellan olika delar av landet med kommuner som har olika förutsättningar men också inom kommunerna, mellan olika skolor och gymnasieskolor.

Regeringen vidtar nu åtgärder. Likvärdighetsbidraget till kommunerna fortsätter, och vi skruvar på inställningarna så att det blir bättre anpassat till förutsättningarna. Vi ska ha ett starkt fokus på att utbilda fler behöriga och bra lärare och ämneslärare. Det ska också vara ett starkt fokus på kvaliteten i lärarutbildningen. Det finns inga genvägar, utan mer lärodd tid i undervisningen är det absolut viktigaste verktyget kombinerat med fler vägar in i utbildningen.

Vi vill också ha fler andra vuxna i skolan. Riksdagen fattade ett bra beslut i samband med budgeten i höstas om lärarassistenttjänster. Det var tyvärr en satsning som försvann i ett ganska märkligt politiskt spel nu under våren. Jag tror och hoppas att lärarassistenttjänsterna och pengarna till dem kommer tillbaka.

Fru talman! Det sammanhållna utbildningssystemet, från förskolan och uppåt i åldrarna, inbegriper gymnasieskolan. Men det tar inte slut med gymnasieskolan. Det livslånga lärandet är en viktig målsättning att hålla fast vid. I ett föränderligt samhälle och på en föränderlig arbetsmarknad, där människor utvecklas och förändras under livets gång, ska vi sänka trösklarna för att möjliggöra fortsatta studier livet ut. Också här vidtar regeringen åtgärder. Studiemedel ska kunna ges högre upp i åldrarna. Det är en del av januariavtalet, och det ska genomföras.

En tröskel är dock behörigheten. De som läser på de yrkesförberedande programmen i gymnasieskolan, som inte ger högskolebehörighet, har en rätt hög tröskel att ta sig över. Alla program på gymnasiet bör, fru talman, ge högskolebehörighet eller åtminstone i realiteten möjlighet till högskolebehörighet. Det är inte rimligt att man som 15–16-åring ska bestämma hur resten av livet ska se ut.

En annan del som också beslutades i och med höstbudgeten är det särskilda studiestöd som är avsett för personer som vill och behöver ställa om eller vidareutbilda sig mitt i arbetslivet. För att möta efterfrågan, som kom från många yrkesarbetande och från det snabbt föränderliga näringslivet, tog vi fram konceptet med utvecklingstid. Men också den reformen försvann när Vänsterpartiet agerade tillsammans med Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna. Jag beklagar det.

Utvecklingstiden var också en del i att motverka den ökade psykiska ohälsan, ett avbrott för att söka en ny inriktning i arbetslivet. Men den psykiska ohälsan måste mötas i alla delar av livet, inte minst under utbildningstiden. CSN fick vid årsskiftet i uppdrag av regeringen att särskilt fokusera på studenternas psykiska hälsa. Samtidigt fick också Universitetskanslersämbetet, UKÄ, i uppdrag att kartlägga likvärdigheten i studenthälsan vid landets lärosäten.

Vad gäller elevhälsan för skolan och gymnasieskolan har mer pengar skjutits till – det gjordes redan under förra mandatperioden – och frågan har utretts. En utredning om elevhälsan har genom ett tilläggsdirektiv dessutom precis i dagarna tillsatts. Den gäller elevhälsans tillgänglighet i alla skolor. Också detta är en del av januariavtalet.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med några ord om det jag ägnat en stor del av min tid som kommunpolitiker åt innan jag fick möjlighet att kliva in i denna församling och i riksdagsrollen, nämligen kulturpolitik.

Kultur, kreativitet, kreativt skapande, estetiska ämnen – många studier visar att vi närmast behöver utsättas för kultur. Det kan låta lite tillspetsat att säga ”utsättas för”, men vi behöver faktiskt det. Inte minst barn och unga behöver det.

Vi behöver få in mer kultur i skolan, även högre upp i årskurserna och i gymnasieskolan. Kulturen bör finnas med i lärandemomenten. Kreativitet och kultur går hand i hand. De estetiska ämnena bör vara obligatoriska, för deras egen skull, för elevernas utveckling, för lärandet, men också för att estetiskt kunnande är nödvändigt för att klara av nästan vilket modernt yrke som helst i dag. Det kan vara i tillverkningsindustrin och i hantverksyrkena; det man gör måste se bra ut. Det kan också vara i tjänstemannayrkena. Där handlar det exempelvis om presentationsteknik och gränssnitt i programmering. Vi vet att gränssnittet många gånger är viktigare än funktionaliteten i appar, dataprogram och sådant. Men, fru talman, det får vi jobba vidare med.

Tills vidare nöjer jag mig med att yrka avslag på samtliga motionsyrkanden och bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 73 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! På grund av mötesreglerna i riksdagen hann jag inte ta replik på Liberalernas ledamot Roger Haddad. Men jag vill passa på att göra ett förtydligande här i talarstolen.

Roger Haddad lyfte fram att jag pratade om begränsningar av vinster i välfärden och vinster i skolan. Låt mig då förtydliga att min position som socialdemokrat är att jag tycker att det är helt fel att vi i Sverige i dag har ett helt unikt system där skolan har förvandlats till en marknad. Vi är helt ensamma i världen om möjligheten att göra fria vinstuttag från skolan. Det är min fasta och bestämda åsikt som socialdemokrat att detta behöver motarbetas. Det är vad jag tycker som socialdemokrat, och det står jag för.

Sedan är det en annan sak hur riksdagsmajoriteten ser ut. Vi har ett januariavtal som reflekterar riksdagsmajoriteten och som gör att vi på regeringsnivå inte driver frågan om att förbjuda vinster i välfärden. Så är det förstås.

Min politiska motståndare är inte på något sätt Liberalerna. Min politiska motståndare är det högerkonservativa block som har uppstått, det mest nationalistiska och konservativa block vi har sett i modern politisk historia i Sverige. Därför är jag glad att vi har på plats ett mittensarbete som trots allt kan ta ansvar för Sveriges färdriktning.

Med det förtydligandet hoppas jag att jag har lugnat Liberalernas ledamot något.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Kammaren beslutade kl. 14.30 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 februari

SoU5 Folkhälsofrågor

Punkt 1 (Folkhälsomål och folkhälsofrämjande insatser)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 3 (KD)

Förberedande votering:

63 för res. 1

20 för res. 3

236 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

158 för utskottet

63 för res. 1

99 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

För res. 1: 63 M

Avstod: 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 2 (Suicidprevention)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

Votering:

214 för utskottet

25 för res. 6

81 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 17 L, 16 MP, 1 -

För res. 6: 24 V, 1 -

Avstod: 61 SD, 20 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 4 (Förebyggande insatser för att främja hbtq-personers psykiska hälsa)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

259 för utskottet

60 för res. 8

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 8: 60 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 2 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 10 (Vaccinationsprogram för personer över 65 år)

1. utskottet

2. res. 11 (L)

Votering:

302 för utskottet

18 för res. 11

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 61 SD, 28 C, 24 V, 20 KD, 16 MP, 1 -

För res. 11: 17 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 13 (Fysisk aktivitet på recept)

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor

Punkt 1 (ANDT-strategin)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 3 (L)

Förberedande votering:

60 för res. 1

19 för res. 3

241 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

221 för utskottet

61 för res. 1

38 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

För res. 1: 61 SD

Avstod: 20 KD, 17 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 6 (Riskbruk av alkohol m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

3. res. 6 (KD)

Förberedande votering:

25 för res. 5

20 för res. 6

275 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

196 för utskottet

25 för res. 5

99 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 16 MP

För res. 5: 24 V, 1 -

Avstod: 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU5 Styrning av kulturområdets institutioner

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Statliga bolag och stiftelser inom kulturområdet)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

259 för utskottet

61 för res.

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res.: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

KrU7 Kultur och fritid för barn och unga

Punkt 2 (Förebyggande arbete mot tvångsgifte och barnäktenskap)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

196 för utskottet

61 för res. 3

63 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 3: 61 SD

Avstod: 63 M

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 6 (Barns och ungas rätt till kultur)

1. utskottet

2. res. 4 (M)

3. res. 5 (V)

Förberedande votering:

63 för res. 4

25 för res. 5

231 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Pia Steensland (KD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

231 för utskottet

63 för res. 4

26 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 SD, 28 C, 20 KD, 16 L, 16 MP, 1 -

För res. 4: 63 M

Avstod: 24 V, 1 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Allan Widman (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Tillgänglighet för fritidsaktiviteter)

1. utskottet

2. res. 6 (KD)

Votering:

300 för utskottet

20 för res. 6

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 61 SD, 28 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 6: 20 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Prot. 2019/20:81

4 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SkU16 Trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

259 för utskottet

61 för res.

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res.: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

JuU30 Unga lagöverträdare

Punkt 3 (Utvärdering av sekretessbestämmelse)

1. utskottet

2. res. 5 (M, KD, L)

Votering:

221 för utskottet

99 för res. 5

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 SD, 28 C, 24 V, 2 L, 16 MP, 1 -

För res. 5: 63 M, 20 KD, 15 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Juno Blom och Joar Forssell (båda L) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Utredning av brott som begåtts av barn under 15 år)

1. utskottet

2. res. 9 (L)

Votering:

213 för utskottet

18 för res. 9

89 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 M, 24 V, 20 KD, 16 MP, 1 -
För res. 9: 17 L, 1 -
Avstod: 61 SD, 28 C
Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 10 (Ungdomsdomstolar)

1. utskottet
2. res. 14 (S, C, V, MP)

Votering:

162 för utskottet

158 för res. 14

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 M, 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

För res. 14: 89 S, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 11 (Sänkt straffmyndighetsålder)

1. utskottet
2. res. 15 (M, SD)

Votering:

195 för utskottet

124 för res. 15

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 15 MP, 2 -

För res. 15: 63 M, 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 1 MP

Lorentz Tovatt (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 14 (Straffrabatten för unga lagöverträdare mellan 18 och 21 år)

1. utskottet
2. res. 17 (M, SD, KD)

Votering:

149 för utskottet

145 för res. 17

26 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 28 C, 17 L, 16 MP, 1 -

För res. 17: 1 S, 63 M, 61 SD, 20 KD

Avstod: 1 S, 24 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Petter Löberg (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 16 (Organisatoriskt ansvar för unga lagöverträdare)

1. utskottet
2. res. 19 (S, V, L, MP)

Votering:

175 för utskottet

145 för res. 19

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 63 M, 61 SD, 27 C, 20 KD, 1 L, 1 MP

För res. 19: 87 S, 1 C, 24 V, 16 L, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Aylin Fazelian (S), Allan Widman (L) och Lorentz Tovatt (MP) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Nya ungdomspåföljder)

1. utskottet
2. res. 20 (S, C, V, MP)

Votering:

162 för utskottet

158 för res. 20

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 M, 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

För res. 20: 89 S, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU32 Terrorism*Punkt 5* (Finansiering av terrorism)

1. utskottet
2. res. 7 (KD)

Votering:

299 för utskottet

21 för res. 7

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 63 M, 61 SD, 28 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 7: 1 S, 20 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Jamal El-Haj (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Översyn av sekretesslagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 9 (S, C, V, MP)

Votering:

162 för utskottet

158 för res. 9

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 M, 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

För res. 9: 89 S, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 10 (Omhändertagande av återvändare)

1. utskottet
2. res. 12 (S, C, V, MP)

Votering:

162 för utskottet

158 för res. 12

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 M, 61 SD, 20 KD, 17 L, 1 -

För res. 12: 89 S, 28 C, 24 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 11 (Häktning av återvändare)

1. utskottet
2. res. 13 (SD)

Votering:

259 för utskottet

61 för res. 13

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 13: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 12 (Deltagande i våldsbejakande organisationers verksamhet m.m.)

1. utskottet
2. res. 14 (M, KD)

Votering:

237 för utskottet

83 för res. 14

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 SD, 28 C, 24 V, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 14: 63 M, 20 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 16 (Europeisk samverkan mot terrorism)

1. utskottet
2. res. 18 (M, C, KD, L)

Votering:

190 för utskottet

129 för res. 18

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 60 SD, 24 V, 16 MP, 1 -

För res. 18: 63 M, 28 C, 20 KD, 17 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 7 M, 2 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU11 Associationsrätt

Punkt 3 (Mångfaldspolicy m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

259 för utskottet

61 för res. 2

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 2: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU6 Spelfrågor

Punkt 5 (Ökat ansvar vid matchfixning)

1. utskottet
2. res. 4 (M, SD)

Votering:

196 för utskottet

124 för res. 4

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 4: 63 M, 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 7 (Spel- och lotteriverksamhet på kredit m.m.)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)

Votering:

259 för utskottet

61 för res. 6

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 6: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU13 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Gymnasieskolans utformning och betygssystem)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

63 för res. 1

61 för res. 2

196 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

195 för utskottet

63 för res. 1

61 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 1: 63 M

Avstod: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 4 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Punkt 4 (Nya inslag på de nationella programmen)

1. utskottet
2. res. 5 (V)

Votering:

296 för utskottet

24 för res. 5

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 61 SD, 28 C, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 5: 24 V

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

1. utskottet
2. res. 6 (C)

Votering:

292 för utskottet

28 för res. 6

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 M, 61 SD, 24 V, 20 KD, 17 L, 16 MP, 2 -

För res. 6: 28 C

Frånvarande: 11 S, 7 M, 1 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 3 mars

2019/20:368 Skydd av utsatta barn

av *Johan Hultberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:369 Kameraövervakning av svenska fiskefartyg

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 3 mars

2019/20:1028 Inrättandet av Totalförsvarets näringslivsråd

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1029 Nya skyddsrum

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1030 Befolkningsskydd

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1031 Villkor för kulturarbetare

av *Lotta Finstorp* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2019/20:1032 Handläggningstider hos Lantmäteriet

av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2019/20:1033 Grovt upphovsrättsbrott och grovt varumärkesbrott

av *Lars Hjalmered* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2019/20:1034 Uppföljning av statliga bolag

av *Lars Hjalmered* (M)
till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2019/20:1035 Kassettskatten

av *Lars Hjalmered* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2019/20:1036 Plastpåseskatten

av *Lars Hjalmered* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2019/20:1037 EU:s respekt för asylrätten

av *Christina Höj Larsen* (V)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 3 mars

2019/20:965 Kärnkraften och klimatutmaningen

av *Lars Hjalmered* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

**2019/20:1010 Trafikförordningen och utbildning av uttryckningsfö-
rare**

av *Jessica Thunander* (V)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.29.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 23 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 52 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.30 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 7 Trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg	2
Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU16	2
Anf. 1 DAVID LÅNG (SD)	2
Anf. 2 HILLEVI LARSSON (S)	4
Anf. 3 TONY HADDOU (V)	6
Anf. 4 EMMA BERGINGER (MP)	7
(Beslut fattades under § 14.).....	9
§ 8 Unga lagöverträdare.....	9
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU30.....	9
Anf. 5 PETTER LÖBERG (S)	9
Anf. 6 ELLEN JUNTTI (M).....	11
Anf. 7 PETTER LÖBERG (S) replik	14
Anf. 8 ELLEN JUNTTI (M) replik	14
Anf. 9 PETTER LÖBERG (S) replik	14
Anf. 10 ELLEN JUNTTI (M) replik	15
Anf. 11 KATJA NYBERG (SD)	15
Anf. 12 JOHAN HEDIN (C)	17
Anf. 13 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	20
Anf. 14 ELLEN JUNTTI (M) replik	21
Anf. 15 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	21
Anf. 16 ELLEN JUNTTI (M) replik	22
Anf. 17 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	22
Anf. 18 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	23
Anf. 19 JOHAN PEHRSON (L).....	25
(Beslut fattades under § 14.).....	27
§ 9 Terrorism	27
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU32.....	27
Anf. 20 JOAKIM SANDELL (S).....	27
Anf. 21 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	28
Anf. 22 ADAM MARTTINEN (SD).....	30
Anf. 23 HELENA VILHELMSSON (C).....	32
Anf. 24 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	34
Anf. 25 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	35
Anf. 26 JOHAN PEHRSON (L).....	37
(Beslut fattades under § 14.).....	38
§ 10 Associationsrätt.....	39
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU11	39
Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	39
Anf. 28 OLA MÖLLER (S)	40
Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	40
Anf. 30 OLA MÖLLER (S) replik	40

Anf. 31 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	41
Anf. 32 OLA MÖLLER (S) replik.....	41
(Beslut fattades under § 14.)	42
§ 11 Spelfrågor.....	42
Kulturutskottets betänkande 2019/20:KrU6.....	42
Anf. 33 JOHN WEINERHALL (M)	42
Anf. 34 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD).....	44
Anf. 35 ANNA WALLENTHEIM (S).....	47
Anf. 36 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik.....	49
Anf. 37 ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	49
Anf. 38 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik.....	50
Anf. 39 ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	50
Anf. 40 JOHN WEINERHALL (M) replik	51
Anf. 41 ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	51
Anf. 42 JOHN WEINERHALL (M) replik	52
Anf. 43 ANNA WALLENTHEIM (S) replik.....	53
Anf. 44 PER LODENIUS (C)	53
Anf. 45 JOHN WEINERHALL (M) replik	55
Anf. 46 PER LODENIUS (C) replik.....	55
Anf. 47 JOHN WEINERHALL (M) replik	55
Anf. 48 PER LODENIUS (C) replik.....	56
Anf. 49 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	56
Anf. 50 ROLAND UTBULT (KD).....	59
Anf. 51 BENGT ELIASSON (L).....	60
Anf. 52 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	62
Anf. 53 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	63
Anf. 54 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	64
Anf. 55 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	64
Anf. 56 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik.....	64
(Beslut fattades under § 14.)	65
§ 12 Gymnasieskolan.....	65
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:Ubu13.....	65
Anf. 57 LARS PÜSS (M).....	65
Anf. 58 PATRICK RESLOW (SD)	67
Anf. 59 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	70
Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V).....	72
Anf. 61 AYLIN FAZELIAN (S).....	74
Anf. 62 PATRICK RESLOW (SD) replik	76
Anf. 63 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	76
Anf. 64 PATRICK RESLOW (SD) replik	77
Anf. 65 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	77
Anf. 66 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	78
Anf. 67 ROGER HADDAD (L).....	79
Anf. 68 DANIEL RIAZAT (V) replik	80
Anf. 69 ROGER HADDAD (L) replik	81
Anf. 70 DANIEL RIAZAT (V) replik	81
Anf. 71 ROGER HADDAD (L) replik	82
Anf. 72 MATS BERGLUND (MP)	82
Anf. 73 AYLIN FAZELIAN (S).....	84
(Beslut fattades under § 14.)	84

Ajournering.....	85	Prot. 2019/20:81
Återupptaget sammanträde.....	85	4 mars
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 februari.....	85	-----
SoU5 Folkhälsofrågor	85	
SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor.....	86	
KrU5 Styrning av kulturområdets institutioner	87	
KrU7 Kultur och fritid för barn och unga.....	88	
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	89	
SkU16 Trängselskatt i Marieholmstunneln i Göteborg	89	
JuU30 Unga lagöverträdare	89	
JuU32 Terrorism.....	91	
CU11 Associationsrätt.....	93	
KrU6 Spelfrågor	93	
UbU13 Gymnasieskolan.....	94	
§ 15 Anmälan om interpellationer.....	95	
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	95	
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	96	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.29.....	96	